

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Lucie Hurychová

Problémy trestního soudnictví nad mládeží

Komparace české a švýcarské právní úpravy

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Mgr. Jana Navrátilová, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): Květen 2013

Tato práce byla vypracována v rámci studijního pobytu LLP Erasmus na Universität Luzern, Luzern, Švýcarsko.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne

Lucie Hurychová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní JUDr. Mgr. Janě Navrátilové, Ph.D. za odborné vedení a konzultace při tvorbě této diplomové práce.

Obsah:

Úvod.....	1
1. Česká právní úprava	4
1. 1. Obecná ustanovení	4
1. 2. Ukládání opatření mladistvým	7
1. 3. Výchovní opatření	8
1. 3. 1. Dohled probačního úředníka.....	9
1. 3. 2. Probační program.....	9
1. 3. 3. Výchovní povinnosti a výchovní omezení	10
1. 3. 4. Napomenutí s výstrahou	11
1. 4. Ochranná opatření a výchova	12
1. 5. Trestní opatření.....	13
1. 5. 1. Obecně prospěšné práce, domácí vězení, zákaz činnosti a vyhoštění	14
1. 5. 2. Peněžité opatření a podmíněný odklad jeho výkonu	15
1. 5. 3. Trestní opatření odnětí svobody.....	16
1. 5. 4. Promlčení výkonu trestního opatření a zahlazení odsouzení.....	17
1. 6. Řízení v trestních věcech mladistvých a řízení ve věcech dětí mladších 15 let	18
2. Švýcarská právní úprava – Jugendstrafgesetz.....	20
2. 1. První kapitola – Zásady a oblast působnosti	21
2. 2. Druhá kapitola – Vyšetřování.....	23
2. 3. Třetí kapitola – Ochranná opatření a tresty	24
2. 3. 1. Oddíl 1 - Všeobecné předpoklady.....	24
2. 3. 2. Oddíl 2 - Ochranná opatření	28
2. 3. 2. 1. Dohled	29
2. 3. 2. 2. Osobní péče	31
2. 3. 2. 3. Ambulantní léčení	33
2. 3. 2. 4. Ústavní léčení	36
2. 3. 3. Oddíl třetí Tresty.....	40
2. 3. 3. 1. Důtka	44
2. 3. 3. 2. Osobní plnění.....	45

2. 3. 3. 3. Pokuta	49
2. 3. 3. 4. Trest odnětí svobody	50
2. 3. 3. 5. Společná ustanovení sankcí	58
2. 4. Promlčení a Závěrečná ustanovení	60
2. 4. 1. Promlčení	61
2. 4. 2. Přechnodná a závěrečná ustanovení	62
3. Srovnání české a švýcarské právní úpravy	63
3. 1. Obecné zásady	64
3. 1. 1. Účel zákona a vztah k trestním předpisům	64
3. 1. 2. Osoba mladistvého	66
3. 1. 3. Promlčení	67
3. 2. Opatření	68
3. 2. 1. Výchovná opatření	69
3. 2. 2. Ochranná opatření	71
3. 3. Tresty	73
3. 4. Řízení v trestních věcech mladistvých a řízení ve věcech dětí mladších 15. let	78
Závěr	82
Seznam zkratk	85
Seznam použité literatury a zdrojů	85
Příloha č. 1	88
Příloha č. 2	91
Příloha č. 3	93
Resume	94
Klíčová slova; Key words	95

Úvod

Problematika trestního soudnictví nad mládeží je citlivé téma, které mě vždy zajímalo a považuji jej za zásadní mezník při boji proti páčání trestné činnosti v dospělosti. Trestání mladistvých je však důležité především z hlediska převýchovy mladistvého pachatele trestné činnosti a jeho zařazení zpět do fungující společnosti.

Právní úprava soudnictví ve věcech mládeže by proto měla obsahovat nejen trestní sankce, ale také opatření směřující k výchově a nápravě mladistvého. Tedy komplexní systém, který mladistvého ze společnosti nevyloučí a nestigmatizuje do konce života, ale vhodným způsobem přispěje k formování jeho osobnosti a pozitivně ovlivní jeho vývoj.

Nastavení vyváženého přístupu k mladistvému pachateli trestné činnosti, který povede k potrestání a zadostiučinění společnosti na jedné straně a zároveň přispěje k řádnému poučení a kladné změně v chování delikventa, je stěžejním bodem soudnictví ve věcech mládeže. Proto by tato problematika měla být řešena v širším okruhu odborníků nejen z právně kriminologické praxe, ale také pedagogy a psychology a v neposlední řadě se můžeme inspirovat také v zahraničí. Problémy spojené s dětskou kriminalitou a se vzrůstajícím násilím, které tuto kriminalitu doprovází, jsou celosvětovým námětem mnohých diskuzí o vývoji kriminality ve společnosti.

Cílem této práce je představení švýcarské právní úpravy soudnictví ve věcech mládeže¹ a její srovnání s českým zákonem o soudnictví ve věcech mládeže. Tyto zákony byly přijaty ve stejném roce, tj. 2003 a jsou si navzájem velmi podobné, ale liší se v přístupu k mladistvému i v chápání trestu a ochraně společnosti.

Toto téma práce jsem si vybrala proto, že se domnívám, že nejlepším způsobem boje proti kriminalitě a potlačování páčání trestné činnosti, je včasný a důkladný zásah již v počátcích delikventního chování člověka a mladiství jsou dnes obzvláště citliví a náchylní ke sklouznutí na hranu zákona a někdy i za jeho hranu. Pokud se tedy vhodným

¹ Autorka nenalezla oficiální překlad uvedeného zákona do češtiny, proto je v této práci použit autorčin amatérský překlad.

přístupem podaří mladistvé napravit a pozitivně směřovat již v tomto citlivém věku, může to přispět v budoucnosti k nižší kriminalitě dospělých.

V této práci bych chtěla zužitkovat své zkušenosti a znalosti nabyté při studijním pobytu v Luzernu, kde jsem studovala přímo švýcarské trestní právo mladistvých – Jugendstrafrecht, pod vedením předního odborníka na tuto problematiku prof. Petera Aebersolda působícího na univerzitě Basel.

V první části této práce představuji v základních obrysech český zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen zákon o soudnictví ve věcech mládeže nebo „ZSVM“)², jeho skladbu a obsah jednotlivých ustanovení. Jelikož na toto téma již bylo napsáno několik diplomových prací a je všeobecně v českém právním prostředí známé, nerozebírám jej do detailů a větší prostor věnuji švýcarskému zákonu.

Druhou část věnuji švýcarské právní úpravě soudnictví ve věcech mládeže. V úvodu ve stručnosti představuji švýcarské právní prostředí a pak se již zabývám zákonem 311.1 – Jugendstrafgesetz, který jsem přeložila do češtiny z německého originálu. Podrobnějším rozбором jednotlivých článků přiblížím význam a smysl tohoto zákona českému právnímu prostředí.

V závěrečné části pak porovnám obě představené právní úpravy. Vzájemným srovnáním nastíním jiný možný přístup k některým institutům nebo odlišný pohled na danou problematiku. Obě právní úpravy mají jistě svá pozitiva a negativa a jejich porovnáním lze nalézt nová řešení, která by mohla pomoci při dalším vývoji tohoto právního odvětví v budoucnosti.

Mým cílem není prezentovat svůj názor, ale umožnit čtenáři, aby si vytvořil vlastní názor a mohl sám posoudit, který přístup je lepší či vhodnější. Pro lepší představu uvádím v závěru této diplomové práce také statistiky dětské a mladistvé kriminality za poslední rok, ze kterých je možno srovnat kriminalitu mladistvých v obou státech.

² Česká republika. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: Sběrka zákonů České republiky. 2003, částka 79, s. 4030-4053. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=218/2003&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Na závěr bych tímto chtěla také poděkovat Právnické fakultě Univerzity Karlovy za to, že mi umožnila v rámci programu LLP Erasmus vyjet na studijní pobyt do zahraničí, který mi umožnil napsat tuto diplomovou práci.

1. Česká právní úprava

Český právní řád upravuje soudnictví ve věcech mládeže zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen zákon o soudnictví ve věcech mládeže nebo ZSVM). Zákon o soudnictví ve věcech mládeže tvoří 104 ustanovení a člení se na 7 částí, první část je dále členěna na hlavy a oddíly, další části obsahují pozměňovací ustanovení převážně trestních ale i jiných právních předpisů. Zákon vstoupil v účinnost 1. ledna 2004. Kromě hmotněprávních norem upravujících otázky odpovědnosti za protiprávní činy mladistvých, obsahuje zákon také procesní ustanovení, která upravují postup orgánů činných v trestním řízení v řízení s mladistvým pachatelem a řízení ve věcech dětí mladších 15 let.

„Zákon vychází z toho, že při jednání s mladistvými se musí s přihlédnutím k jejich věku a duševní vyspělosti postupovat tak, aby nedošlo k narušení jejich psychiky a na nejmenší možnou míru bylo sníženo riziko jejich stigmatizace. Řízení ve věcech mladistvých musí probíhat tak, aby s ohledem na jejich věk nebyl ohrožen jejich další duševní a sociální vývoj, stíhané činy a jejich příčiny byly náležitě objasněny a za jejich spáchání vyvozena odpovědnost podle tohoto zákona. Řízení je přitom třeba vést tak, aby působilo k předcházení trestné činnosti.“³

1. 1. Obecná ustanovení

První hlava ZSVM upravuje obecná ustanovení, účel zákona a jeho vztah k jiným zákonům je obsažen hned v ustanovení § 1.

Odst. 1 stanovuje okruh působnosti – *„zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku⁴, opatření ukládaná za takové protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.“* V odst. 2 je definován účel zákona – *„Projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil,*

³ ŠÁMAL, Pavel, Ph. D. K vládnímu návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Dostupné z: <http://octopus.juristic.cz/archiv/77208/octact.html>.

⁴ Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: Sběrka zákonů České republiky, 2009, částka 11, s. 354-464. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=5405>. s 11.

užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním činem; řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páčání protiprávních činů.“ Na mladistvého se použijí obecné právní předpisy, pokud tento zákon nestanoví jinak.

Ustanovení § 2 pak vymezuje základní pojmy zákona. *„Pojem mládež je souhrnným výrazem zahrnujícím jak pojem dítě, tak pojem mladistvý. Mladistvým se podle § 2 odst. 1 písm. c) ZSVM rozumí ten, kdo v době spáčení provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku. S pojmem dítě však již ZSVM dále pracuje pouze ve spojení s věkem – „dítě mladší patnácti let“. Jím se rozumí osoba, která v době spáčení činu jinak trestného nedovršila patnáctý rok svého věku.“*⁵ Protiprávním činem se rozumí provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný, opatřeními výchovná opatření (§ 15 až 20 ZSVM), ochranná opatření (§ 21 až 23 ZSVM) a trestní opatření (§ 24 až 35 ZSVM) u mladistvých. Opatření ukládaná dětem mladším patnácti let (§ 93 ZSVM); přiměřená omezení a přiměřené povinnosti ve smyslu zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále také jen „TZ“) a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále také jen „TŘ“) ⁶ nahrazují výchovná opatření.

Trestním řízením ve věcech mladistvých jsou stejně jako v trestním řízení ve věcech dospělých pověřeny orgány činné v trestním řízení, kterými se rozumí policejní orgány, státní zástupci a soudy pro mládež. Soudem pro mládež se rozumí zvláštní senát anebo v zákonem stanovených případech předseda takového senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu.

⁵ POŠÍKOVÁ, Lenka. PROBLÉMY TRESTNÍHO SOUDNICTVÍ NAD MLÁDEŽÍ. Praha, 2011. s. 10. Dostupné z: https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/79646/2757327/?q=a%3A5%3A%7Bs%3A25%3A%22____searchform__search%22%3Bs%3A47%3A%22Probl%C3%A9my+trestn%C3%ADho+soudnictv%C3%AD+nad+ml%C3%A1de%C5%BE%C3%AD%22%3Bs%3A28%3A%22____searchform__butsearch%22%3Bs%3A8%3A%22Vyhledat%22%3Bs%3A35%3A%22____facetform__facets__workType%22%3Ba%3A1%3A%7Bi%3A0%3Bs%3A2%3A%22DP%22%3B%7Ds%3A34%3A%22____facetform__facets__faculty%22%3Ba%3A1%3A%7Bi%3A0%3Bs%3A5%3A%2211220%22%3B%7Ds%3A20%3A%22PNzzpSearchListbasic%22%3Bs%3

⁶ Česká republika. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním: (trestní řád). In: Sbirka zákonů České republiky. 1961, s. 513-517, částka 66. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=1101>.

Základní zásady trestního řízení ve věcech mladistvých jsou upraveny v § 3, jedná se o základní právní zásady uplatňované v trestním právu: odst. 1 obsahuje zákaz retroaktivity; odst. 2 vyjadřuje zásadu „ultima ratio“⁷ - tedy, že trestní opatření mají nastoupit až jako poslední, pouze pokud selžou všechny pokusy o nápravu výchovnými opatřeními; odst. 3 pak upravuje zásadu individuálního přístupu ke každému mladistvému a zákaz diskriminace; odst. 4 ukládá zásadu postupovat v trestním řízení s ohledem k individuálním vlastnostem mladistvého, objasnění spáchaného činu a předcházení dalším protiprávním činům; v odst. 5 jsou obsaženy zásady ochrany soukromí a osobních údajů mladistvého a zároveň presumpce nevinny; odst. 6 zakotvuje právo na projednání skutku bez zbytečného odkladu a v přiměřené lhůtě soudem pro mládež v řízení, jež vedou speciálně vyškolení pracovníci dle odst. 8. Odst. 7 však zároveň chrání zájmy poškozeného, řízení má směřovat k náhradě škody nebo přiměřenému zadostiučinění oběti. Výkon soudnictví ve věcech mládeže je svěřeno v § 4 do působnosti soudů pro mládež.

Hlava druhá zákona ZSVM pak upravuje trestní odpovědnost mladistvého. Dle § 5 odst. 1 není mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, za tento čin trestně odpovědný. Odst. 2 pak stanovuje pravomoc uložit mladistvému, který není trestně odpovědný dle odst. 1 nebo z jiných důvodů vedle ochranných opatření dle § 21 také postupy a opatření uplatňované dle tohoto zákona u dětí mladších patnácti let. Dle § 6 se trestný čin spáchaný mladistvým nazývá proviněním, avšak pro posuzování provinění se postupuje dle trestního zákoníku, pokud zákon ZSVM nestanoví jinak.

Dle § 7 zaniká trestní odpovědnost mladistvého po činu, který je v trestním zákoníku spjat s trestem odnětí svobody na nejvýše 5 let, pokud dobrovolně odčinil následky nebo se o to pokusil (např. nahradil škodu), projevil svým chováním snahu po nápravě a čin neměl trvale nepříznivé následky pro poškozeného ani pro společnost.

Stejně jako v trestním právu, zaniká trestní odpovědnost mladistvých, pokud se čin promlčí. Podle § 8 se promlčují činy, za které je možno uložit v TZ až výjimečný trest, po 10 letech, činy, za které je možno v TZ uložit trest odnětí svobody nejméně na 10 let, po

⁷ nejzazší, poslední rozhodnutí, instance, řešení či opatření, zdroj: ABZ slovník cizích slov. In: [online]. [cit. 2013-05-19]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/ultima-ratio>.

uplynutí 5 let a u ostatních provinění se čin promlčuje již po uplynutí 3 let. Pro počítání času platí subsidiárně TZ.

1. 2. Ukládání opatření mladistvým

Hlavním účelem soudnictví ve věcech mládeže je jak potrestání mladistvého za spáchané provinění, tak především jeho pozitivní náprava a mravní vývoj. Z tohoto důvodu je možno ukládat mladistvým opatření, jejichž účelem je „*především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páčání provinění.*“⁸

Zákon rozlišuje v § 10 opatření na výchovná, ochranná a trestní. Výchovná opatření je možno uložit již v průběhu řízení, pokud s tím mladistvý souhlasí. Od uložení trestního opatření může soud pro mládež upustit u mladistvého, který spáchal provinění, za které TZ umožňuje uložit trest odnětí svobody nepřevyšující 5 let, jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě, pokud lze k dosavadním okolnostem života mladistvého usuzovat, že už se napravil, spáchal čin z neznalosti právních předpisů, která je omluvitelná nebo soud pro mládež přijme záruku na nápravu a tuto záruku považuje vzhledem ke všem okolnostem za dostatečnou.

Pokud soud upustí od uložení trestního opatření, může věc vyřídit napomenutím mladistvého nebo předáním k potrestání školskému systému nebo výchovnému zařízení po předchozím stanovisku. Soud pro mládež také může upustit od uložení trestního opatření mladistvému, pokud provinění spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a soud má za to, že zabezpečovací detence nebo ochranné léčení zajistí lépe nápravu mladistvého nebo uložené ochranné či výchovné opatření zajistí účel zákona lépe. Upustí-li soud pro mládež od uložení trestního opatření, hledí se dle § 13 na mladistvého, jako by nebyl odsouzen.

Kromě upuštění od uložení trestního opatření dle § 11, 12 a 13 je možno dle § 14 uložit trestní opatření podmíněně. Za podmínek uložených v odst. 1 § 11 je možné

⁸ Česká republika. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

podmíněně upustit od uložení trestního opatření, pokud považuje za nezbytné mladistvého pozorovat. Při podmíněném odložení trestního opatření soud stanoví zkušební dobu až na jeden rok a zároveň stanoví mladistvému ochranné či výchovné opatření, kterým se soud snaží vést mladistvého k řádnému životu (např. náhrada škody nebo odčinění nemajetkové újmy). I po porušení zkušební doby lze podmíněně odložení uložení trestního opatření ponechat v platnosti a nařídít dohled, prodloužit zkušební dobu do 1 roku nebo stanovit dříve neuložená výchovná opatření, aby vedl mladistvý řádný život. Pokud se mladistvý ve zkušební době neprovinil a vedl řádný život, vysloví soud pro mladistvé, že se osvědčil do 1 roku od uplynutí zkušební doby, pokud o tom soud nerozhodne, hledí se na mladistvého jako, že se osvědčil. Osvědčil-li se mladistvý nebo má-li se za to, že se osvědčil, je na něj nahlíženo, jakoby nebyl odsouzen. Pokud mladistvý ve zkušební době spáchá nové provinění nebo nevyhoví uloženým opatřením, rozhodne soud pro mladistvé o uložení trestního opatření.

1. 3. Výchovná opatření

Při upuštění od uložení trestního opatření lze uložit k dosažení účelu zákona dle § 15 výchovná opatření. Je možné také kombinovat uložení výchovných opatření s ochrannými nebo trestními opatřeními. Výchovné opatření lze uložit nejdéle na dobu současně stanovené zkušební doby u podmíněného odsouzení nebo podmíněného odložení peněžitého opatření, jinak lze výchovné opatření uložit samostatně nebo vedle ochranných a trestních opatření nejdéle na dobu 3 let. Výchovnými opatřeními jsou dohled probačního úředníka dle § 16, probační program dle § 17, výchovné povinnosti dle § 18, výchovná omezení dle § 19 a napomenutí s výstrahou dle § 20.

Výchovná opatření mohou být do pravomocného rozhodnutí soudu se souhlasem mladistvého nařízena již v průběhu trestního řízení, avšak mladistvý smí tento souhlas kdykoli odvolat prohlášením. Výchovná opatření mají usměrňovat způsob života mladistvého, a tím podporovat a zajišťovat jeho výchovu. Pokud se však účel výchovného opatření ukáže jako nemožný nebo nespravedlivý, soud pro mládež a v přípravném řízení státní zástupce nařízené výchovné opatření zruší nebo změní. Zjistí-li soud pro mládež

důvody pro nařízení ústavní výchovy dle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině⁹, dá podnět k zahájení řízení obecnému soudu.

1. 3. 1. Dohled probačního úředníka

Účelem dohledu je sledování a kontrola chování mladistvého, která má zabránit mladistvému v opakování trestné činnosti, ochránit společnost a odborným vedením pomoci mladistvému k řádnému životu. Dohledem se rozumí sledování chování mladistvého v jeho rodinném prostředí a vývoj nařízeného probačního programu, nařízených výchovných povinností a omezení. Mladistvý je povinný spolupracovat s probačním úředníkem, dodržovat probační plán dohledu, informovat jej o svém pobytu a dodržovat výchovná omezení.

1. 3. 2. Probační program¹⁰

Probačním programem se dle § 17 rozumí program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program, program zahrnující obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, aby si urovnal své sociální vztahy a odčinil škodu¹¹. Probační program schvaluje ministr spravedlnosti a zapisuje se do seznamu probačních programů vedeného Ministerstvem spravedlnosti.¹² Soud či státní zástupce může nařídit se souhlasem mladistvého probační program stejně jako v případě dohledu již v průběhu trestního řízení, pokud se domnívá, že je vhodný vzhledem k potřebám mladistvého a ten se s ním dostatečně obeznámí. Mladistvému je dále uloženo

⁹ Česká republika. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbíрка zákonů České republiky. 1963, s. 339-350, částka 53. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=1232>.

¹⁰ Probační a mediační služba České republiky. [online]. [cit. 2013-05-03]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mladistvi-probacni-programy/>.

¹¹ ROZUM, Jan. Probační programy pro mladistvé. DOI: 978-80-7338-114-1.

¹² Zpráva o realizaci probačních programů v roce 2011. In: OCHMANOVÁ, Veronika. Probační a mediační služba České republiky [online]. Praha, 2012 [cit. 2013-05-03]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/mladistvi_probacni_programy_Zprava_o_realizaci_2011.doc.

zpravidla nahradit škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu. Dohledem nad výkonem probačního programu bývá pověřen probační úředník, který po ukončení programu předá soudu zprávu o jeho výsledku.

1. 3. 3. Výchovné povinnosti a výchovná omezení

Kromě dohledu probačního úředníka a probačního programu může soud pro mladistvé dále uložit výchovné povinnosti dle § 18 a výchovná omezení dle § 19.

Dle § 18 odst. 1 je možno uložit tyto výchovné povinnosti:

- a) bydlet s rodičem nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu,*
- b) jednorázově nebo ve splátkách zaplatit peněžitou částku, kterou zároveň určí, na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti poskytovanou podle zvláštního zákona,*
- c) vykonat bezplatně ve volném čase společensky prospěšnou činnost určitého druhu,*
- d) usilovat o vyrovnání s poškozeným,*
- e) nahradit podle svých sil škodu způsobenou proviněním anebo jinak přispět k odstranění následku provinění,*
- f) podrobit se léčeni závislosti na návykových látkách, které není ochranným léčením nebo zabezpečovací detencí podle trestního zákoníku,*
- g) podrobit se ve svém volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, vzdělávacímu, doškolovacímu, rekvalifikačnímu nebo jinému vhodnému programu k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého, který není probačním programem.*

a zároveň dle § 19 odst. 1 lze uložit tato výchovná omezení:

- a) nenavštěvovat určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvého nevhodné prostředí,*
- b) nestýkat se s určitými osobami,*

- c) nezdržovat se na určitém místě,*
- d) nepřechovávat předměty, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění,*
- e) neužívat návykové látky,*
- f) neúčastnit se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích,*
- g) neměnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu,*
- h) neměnit bez předchozího oznámení probačnímu úředníkovi bezdůvodně svoje zaměstnání.*

Výchovné povinnosti i omezení smí být uložena jen v takovém rozsahu, aby neohrozily přípravu na budoucí povolání mladistvého, především plnění školních povinností nebo výkon povolání či zaměstnání. Výkon obecně prospěšných prací je navíc časově omezen.

1. 3. 4. Napomenutí s výstrahou

Nejmírnějším výchovným opatřením je napomenutí s výstrahou dle § 20. Toto opatření spočívá v důrazné výtce soudu pro mládež nebo státního zástupce v přípravném řízení, která mladistvého upozorní na protiprávnost jeho konání a možné konkrétní následky, pokud bude v budoucnosti páchat další trestnou činnost. Považuje-li to soud či státní zástupce za účelné a vhodné, může po vyslovení napomenutí s výstrahou upustit od dalšího postihu a přenechat mladistvého k potrestání rodičům nebo škole, nejprve si však v takovém případě vyžádá stanovisko školy nebo výchovného zařízení, které posléze o potrestání vyrozumí soud pro mládež nebo státního zástupce. Po udělení napomenutí s výstrahou je na mladistvého dále pohlíženo, jako by nebyl odsouzen.

1. 4. Ochranná opatření a výchova

Účelem ochranných opatření je dle § 21 kladné ovlivnění duševního, mravního a sociálního vývoje mladistvého a ochrana společnosti před pácháním provinění mladistvými. Ochrannými opatřeními jsou ochranné léčení (dle § 99 TZ), zabezpečovací detence (dle § 100 TZ), zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty (dle § 101 TZ) ve smyslu trestního zákoníku¹³ a ochranná výchova, přičemž ochrannou výchovu lze uložit pouze dle ZSVM, ochranné léčení, zabezpečovací detence a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty se ukládají podle TZ.

Dle TZ „může soud ochranné léčení uložit pachateli činu jinak trestného, který není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Další případy, kdy tak může učinit, jsou uvedeny v § 72 odst. 2 trestního zákona. Ochranné léčení může být uloženo i vedle trestního opatření anebo při upuštění od potrestání. Zabránění věci upravuje § 73 trestního zákona. Zde jsou možné případy, kdy může soud uložit tuto sankci. Vlastníkem zabrané věci se stává stát.“¹⁴

Ochranná výchova je upravena v § 22. Soud pro mládež uloží mladistvému ochrannou výchovu, pokud má za to, že o jeho výchovu nebylo dosud náležitě postaráno a nedostatky výchovy nelze odstranit v jeho domácím prostředí nebo že byla dosud jeho výchova zanedbávána, nebo že prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku náležité výchovy a není možné docílit nápravy uložením výchovných opatření.

Ochranná výchova může být nařízena na dobu nezbytnou pro dosažení jejího účelu, v obvyklých případech je omezena dosažením zletilosti, pokud však uzná soud pro mládež zvýšený zájem o mladistvého, může toto opatření prodloužit do dovršení jeho 19. roku. Není-li možný okamžitý výkon ochranné výchovy, lze jej dočasně nahradit dohledem probačního úředníka, pominou-li důvody, pro které byla uložena ochranná výchova, od výkonu soud pro mládež upustí definitivně.

Pokud v průběhu ochranné výchovy dojde u mladistvého k takové progresi chování, že lze očekávat, že i bez pokračování tohoto opatření, se bude mladistvý chovat řádně a

¹³ Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2009.

¹⁴ PUFFEROVÁ, Lenka. Opatření ukládaná mladistvým v ČR a v zahraničí. 2006.

bude pracovat, avšak dosud nepominuly všechny obavy a okolnosti, pro něž bylo toto opatření uloženo, přemění soud pro mladistvé ochrannou výchovu na ústavní výchovu nebo na podmíněné umístění mladistvého mimo takovéto výchovné zařízení. Vedle toho může soud pro mladistvé také nařídit dohled probačního úředníka.

Pokud však následně po přeměně ochranné výchovy na ústavní výchovu nebo podmíněné umístění mimo výchovné zařízení mladistvý nesplní očekávání řádného života, rozhodne soud pro mladistvé o pokračování v ochranné výchově. Totéž pak platí pro přeměnu ústavní výchovy v ochrannou výchovu.

1. 5. Trestní opatření

Jak již bylo uvedeno výše, nepostačí-li k nápravě mladistvého uložení výchovných a ochranných opatření, přistoupí soud pro mladistvé k uložení trestních opatření dle § 24 a následujících. Stejně jako opatření uložena dle trestního zákoníku, musí trestní opatření uložena dle ZSVM zohledňovat všechny individuální okolnosti, napomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého a zároveň však výkonem trestního opatření nesmí být ponížena lidská důstojnost.

Při výměře trestního opatření se přihlídnou k polehčujícím okolnostem, jako že mladistvý úspěšně absolvuje probační program, nahradí škodu poškozenému nebo se mladistvý po spáchání choval tak, že lze předpokládat, že se již další trestné činnosti v budoucnu nedopustí. Soud dále přihlídnou i k tomu, zda mladistvý spáchal provinění ve stavu zmenšené přičetnosti, pokud se do tohoto stavu přivedl vlastním přičiněním. Při ukládání úhrnného nebo souhrnného trestního opatření mladistvému, který spáchal provinění jednak před tím i po tom, co dovršil plnoletosti, postupuje podle ustanovení o úhrnném nebo souhrnném trestu¹⁵.

Odst. 1 § 24 obsahuje taxativní výčet trestních opatření, která je možno mladistvému uložit za spáchání provinění dle tohoto zákona:

¹⁵ Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. In: Sbirka zákonů České republiky. 2009. § 43

- a) *obecně prospěšné práce,*
- b) *peněžitě opatření,*
- c) *peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,*
- d) *propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,*
- e) *zákaz činnosti,*
- f) *vyhoštění,*
- g) *domácí vězení,*
- h) *zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,*
- i) *odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),*
- j) *odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,*
- k) *odnětí svobody nepodmíněné*

Všechna trestní opatření, která je možno uložit dle ZSVM jsou také druhy trestů trestního zákoníku¹⁶. Za podmínek stanovených trestním zákoníkem může soud pro mládež uložit trestní opatření dle § 26, 27, 28, 31 a 33. Jednotlivá opatření mohou být navzájem kombinována i s výchovnými opatřeními a ukládána společně.

1. 5. 1. Obecně prospěšné práce, domácí vězení, zákaz činnosti a vyhoštění

Trestní opatření obecně prospěšných prací lze mladistvému uložit dle podmínek stanovených TZ a s přihlédnutím k jeho stanovisku, které je soud povinen předem zjistit. Horní hranice sazby tohoto opatření nesmí překročit polovinu sazby stanovené v TZ, která

¹⁶ Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. In: Sbirka zákonů České republiky. 2009. § 52

činí nejvýše 300 hodin¹⁷, tedy u mladistvého nesmí překročit 150 hodin. Práce vykonávaná mladistvým nesmí svojí povahou a okolnostmi ohrožovat zdraví, bezpečnost a mravní vývoj mladistvého.

Za stejných okolností a podmínek je možno uložit také opatření domácího vězení. Délka domácího vězení pro mladistvé nesmí překročit polovinu horní sazby stanovené v TZ, tedy 2 roky, mladistvému tedy může být uložen trest domácího vězení do 1 roku.

Zákaz činnosti lze mladistvému uložit, není-li to na překážku přípravě na jeho budoucí povolání, délka zákazu nesmí převyšovat hranici 5 let. Až na 5 let lze mladistvému také zakázat vstup na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, dopustil-li se mladistvý úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou takové akce.

Trestní opatření vyhoštění je specifické opatření, které lze uložit pouze mladistvému, který není občanem České republiky, jedná-li se o občana Evropské unie, musí být navíc splněna podmínka, že neuložením tohoto druhu opatření by došlo k vážnému ohrožení bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku, nebo že vyhoštění je v nejlepším zájmu takového mladistvého¹⁸. Při ukládání vyhoštění musí soud pro mládež zvážit nejlepší zájem mladistvého, jeho rodinné a osobní poměry.

1. 5. 2. Peněžitě opatření a podmíněný odklad jeho výkonu

Stejně jako předchozí trestní opatření se peněžitý trest ukládá v podmínkách stanovených trestním zákoníkem, ale pouze u mladistvých, kteří již jsou výdělečně činní nebo jejichž majetkové poměry peněžitý trest umožňují. Soud může uložit opatření v rozmezí od 10 do 365 denních sazeb, jež se mohou pohybovat od 100 Kč do 5 000 Kč. Soud zároveň s uložením peněžitého trestu vysloví také náhradní trest odnětí svobody, který nastoupí v případě, že mladistvý svůj peněžitý trest nezaplatí, tento náhradní trest odnětí svobody však nesmí přesáhnout 1 rok. Zaplacený peněžitý trest případně do majetku státu.

¹⁷Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2009. § 63

¹⁸Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2009. § 80

Po pravomocném rozhodnutí o uložení peněžitého opatření může soud pro mládež se souhlasem mladistvého přistoupit k nahrazení části nebo celého peněžitého trestu výkonem obecně prospěšných prací v rámci probačního programu nebo jinou společensky prospěšnou činností v rámci výchovných povinností. Soud může také výkon peněžitého opatření podmíněně odložit na zkušební dobu, pokud se domnívá, že vzhledem k individuálním okolnostem mladistvého a případu bylo dosaženo účelu trestního opatření i bez jeho výkonu a zároveň přijme záruku za nápravu mladistvého od důvěryhodné osoby. Podmíněné odložení peněžitého opatření se netýká ostatních uložených trestních opatření, pokud soud pro mládež nestanoví jinak. Výkon opatření lze podmíněně odložit až na 3 roky a přitom uložit jiná výchovná opatření. V případě, že mladistvý vedl řádný život, soud po uplynutí zkušební doby prohlásí, že se osvědčil, v opačném případě soud nařídí výkon peněžitého opatření.

1. 5. 3. Trestní opatření odnětí svobody

Dle § 31 se trestní sazby stanovené v trestním zákoníku snižují u mladistvých na polovinu, horní hranice sazby však nesmí překročit 5 let a dolní hranice je jeden rok. V případech, ve kterých mladistvý spáchal provinění, za které TZ dovoluje uložení až výjimečného trestu, jejichž povaha a závažnost je vzhledem k zvlášť zavrženíhodnému způsobu provedení činu nebo k zvlášť zavrženíhodné pohnutce nebo k zvlášť těžkému či těžko napravitelnému následku mimořádně vysoká, může soud pro mládež uložit mladistvému odnětí svobody na pět až deset let, pokud má za to, že by trest odnětí svobody do 5 let k dosažení účelu trestního opatření nepostačovalo.

Nepodmíněný trest odnětí svobody může soud pro mladistvé uložit jen v případech, pokud nelze dosáhnout účelu zákona jinak vzhledem ke všem okolnostem a osobnosti mladistvého. Výkon odnětí svobody u mladistvých do 19 let se provádí odděleně od ostatních odsouzených ve věznicích nebo ve zvláštních odděleních pro mladistvé. Pokud mladistvý již dovršil 19 let, může soud rozhodnout, že výkon odnětí svobody se uskuteční ve věznici pro dospělé pachatele. Soud může také snížit trestní sazbu stanovenou TZ, pokud má za to, že trest je vzhledem k okolnostem a individuální osobě mladistvého příliš přísný a že i kratší trest by přispěl k nápravě dostatečně.

Pokud pro nápravu mladistvého není nezbytný nepodmíněný výkon odnětí svobody, bývá podmíněně odsouzen nebo podmíněně odsouzen s dohledem na zkušební dobu 1 až 3 let. Soud může mladistvého ponechat v podmíněném odnětí svobody, i pokud mladistvý zavdává příčinu pro přeměnu na nepodmíněný výkon odnětí svobody, uzná-li, že je to dostačující pro napravení mladistvého. Přitom může stanovit nad mladistvým dohled, pokud již nebyl stanoven předtím, přiměřeně prodloužit zkušební dobu, ne však víc než o 2 léta, nebo stanovit další výchovná opatření, která dosud nebyla stanovena.

1. 5. 4. Promlčení výkonu trestního opatření a zahlazení odsouzení

Uložené trestní opatření je promlčeno po uplynutí promlčecí doby 5 let, pokud nebyl uložen výjimečný trest odnětí svobody od 5 do 10 let. Pro běh promlčecí lhůty se použijí ustanovení TZ. Trestné činy, které se nepromlčují dle TZ, se nepromlčují ani dle zákona ZSVM.

Dle § 35 se hledí na mladistvého, který byl odsouzen k trestu nepřevyšujícímu jeden rok nebo mu byl trest zkrácen nebo prominut rozhodnutím prezidenta, jako by nebyl odsouzen, jakmile byl tento trest vykonán nebo bylo od tohoto výkonu pravomocně upuštěno. V ostatních případech se o zahlazení odsouzení k odnětí svobody mladistvého rozhoduje na základě chování mladistvého ve výkonu odnětí svobody. Pokud byl výkon odnětí svobody zkrácen dle rozhodnutí prezidenta, posuzuje se zahlazení odsouzení po tomto zmírnění.

Pokud se mladistvý podmíněně propuštěný z výkonu trestního opatření odnětí svobody osvědčí, hledí se na něj jako by nebyl odsouzen. Po zaplacení peněžitého opatření nebo pravomocném upuštění od výkonu tohoto opatření se na mladistvého hledí jako by nebyl odsouzen. U propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty se na mladistvého hledí jako na neodsouzeného po pravomocném rozsudku, kterým bylo toto opatření uloženo. Výkon trestního opatření domácího vězení nebo zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce se zahladí po výkonu takového rozhodnutí nebo pravomocném rozhodnutí o upuštění od výkonu takového rozhodnutí. Po výkonu opatření vyhoštění se hledí na mladistvého, jako by nebyl odsouzen po uplynutí doby vyhoštění.

1. 6. Řízení v trestních věcech mladistvých a řízení ve věcech dětí mladších 15 let

Český právní řád nemá pro řízení ve věcech mladistvých zvláštní trestní řád, proto se pro účely řízení ve věcech mládeže postupuje subsidiárně podle trestního řádu dospělých¹⁹, avšak ZSVM obsahuje v díle 7 podstatné modifikace v řízeních probíhajících s mladistvými. V ustanoveních § 36 – § 88 je upraven výkon soudnictví nad mládeží, práva osob zúčastněných na řízeních, průběh řízení a podmínky vazby, opravné prostředky a výkon rozhodnutí.

Hlava 3 pak upravuje řízení ve věcech dětí mladších 15 let a postup orgánů činných v trestním řízení v takovém případě. Dle § 89 není dítě mladší 15. let trestně odpovědné a dopustí-li se činu jinak trestného, může mu soud na návrh státního zástupce nebo i bez návrhu uložit opatření, kterému zpravidla předchází pedagogicko-psychologické vyšetření.

Opatřeními, která je možno uložit dítěti mladšímu 15. let jsou dle § 93:

- a) *výchovnou povinnost,*
- b) *výchovné omezení,*
- c) *napomenutí s výstrahou,*
- d) *zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče,*
- e) *dohled probačního úředníka,*
- f) *ochrannou výchovu,*
- g) *ochranné léčení.*

V příloze č. 1 uvádím přehled celkové kriminality nezletilých spáchané v České republice za rok 2012 dle statistik policejního prezidia²⁰. Z této statistiky lze vyčíst, že v roce 2012 bylo spácháno 1 463 skutků dětmi do 15. let, včetně dvou vražd a celkem 366

¹⁹ § 291 TR: „Řízení v trestních věcech mladistvých upravuje zvláštní zákon. Pokud zvláštní zákon nestanoví jinak, postupuje se podle tohoto zákona.“

²⁰ Statistické přehledy kriminality za rok 2012: Statistický výkaz. In: www.policie.cz [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>

násilných trestných činů, 649 majetkových trestných činů a 448 trestných činů ostatní kriminality, což nelze považovat za zanedbatelné. Z těchto důvodů bývá často v odborných diskuzích i u laické veřejnosti požadováno snížení hranice trestní odpovědnosti. Tímto požadavkem se zabývám podrobněji v následujících kapitolách.

2. Švýcarská právní úprava – Jugendstrafgesetz

Švýcarský systém trestání mladistvých pachatelů se skládá ze dvou zákonů, z Jugendstrafgesetz tedy trestního zákona mladistvých (dále také jen „JStG“) a z Jugendstrafprozessordnung trestního řádu mladistvých (dále také jen „JStPO“). Oba zákony jsou federální, tj. platí ve všech kantonech Švýcarska a řídí se jimi soudnictví ve věcech mládeže.

Švýcarský právní systém se od českého právního systému obecně liší velkou mírou decentralizace a roztržičnosti právní úpravy. Švýcarskou konfederaci tvoří 26 kantonů, které mají vlastní zákonodárnou pravomoc, vlastní vládu a možnost uspořádat si státní správu dle vlastního uvážení. To znamená, že každý kanton může mít různou sestavu státních orgánů a různé úřady, které jsou zodpovědné za státní správu na úseku soudnictví ve věcech mládeže. Podle toho také vypadá podoba federálního zákona, který často obsahuje obecná ustanovení a dále zmocňovací klauzule pro jednotlivé kantony k vlastní zákonné úpravě.

Jugendstrafgesetz²¹ byl přijat federálním parlamentem 20. června 2003 a v účinnost vstoupil 1. ledna 2007. Skládá se ze 49 článků, které jsou rozděleny do 6 kapitol. Materie trestního práva mladistvých byla před tímto zákonem upravena v trestním zákoníku v článcích 82 až 99 (dále jen „aStGB“). Vyjmutí z trestního zákoníku a úpravu soudnictví ve věcech mládeže ve vlastním, samostatném zákoně je třeba brát jako pochopení významu tohoto právního odvětví a rostoucí zájem o řešení dětské kriminality od počátku jejího vzniku.

V příloze č. 3 pak pro přiblížení uvádím přehled švýcarské kriminality spáchané mladistvými za rok 2011 a statistiku jednotlivých trestných činů rozdělenou dle pohlaví, věku a národnosti pachatele²².

²¹ Švýcarsko. Bundesgesetz über das Jugendstrafrecht: Jugendstrafgesetz. In: 311.1. Bern: Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 2003. Dostupné z: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c311_1.html

²² Jugendstrafurteile, nach Geschlecht, Alter und Nationalität. [online]. [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/19/03/04/key/delinquenten/gesetze.html>

2. 1. První kapitola – Zásady a oblast působnosti

První kapitola JStG obsahuje základní principy a působnost zákona. Článek 1 upravuje předmět a vztah Jugendstrafgesetz k trestnímu zákoníku - Strafgesetzbuch (dále jen StGB)²³.

Odstavec 1 stanovuje následující:

„a) Tento zákon upravuje sankce, které lze použít proti osobám, které se dopustili činu spojeného s trestem dle trestního zákoníku nebo dle jiného spolkového zákona před dovršením 18 let.“²⁴

Odstavec 2 pak obsahuje kogentní seznam ustanovení StGB, která jsou použitelná i pro právo mladistvých.

V článku 2 je stanovena obecná zásada, kterou se řídí celý zákon.

„1 Hlavním účelem tohoto zákona je ochrana a vzdělání mladistvých.

2 Životním a rodinným poměrům mladistvých stejně jako rozvoji jejich osobnosti je třeba věnovat zvláštní pozornost.“²⁵

Pojem ochrana je třeba chápat jako poskytnutí komplexní péče, která zajistí zdravý vývoj a osobní a profesionální rozvoj osobnosti mladistvého pachatele. Vzdělání je pak třeba chápat jednak jako sankci pro mladistvého a jednak jako opatření k ochraně společnosti. Na rozdíl od trestního práva, kde sankce mají především potrestat pachatele a tím splatit jeho dluh společnosti, sankce v trestním právu mladistvých mají pachateli

²³ Švýcarsko. Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937. In: 311.0. Bern: Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 1937. Dostupné z: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c311_0.html

²⁴ „Dieses Gesetz: a. regelt die Sanktionen, welche gegenüber Personen zur Anwendung kommen, die vor Vollendung des 18. Altersjahres eine nach dem Strafgesetzbuch (StGB) oder einem andern Bundesgesetz mit Strafe bedrohte Tat begangen haben;“

²⁵ „1 Wegleitend für die Anwendung dieses Gesetzes sind der Schutz und die Erziehung des Jugendlichen. 2 Den Lebens- und Familienverhältnissen des Jugendlichen sowie der Entwicklung seiner Persönlichkeit ist besondere Beachtung zu schenken.“

ukázat, jaké důsledky jeho čin způsobil, poskytnout příležitost se z toho poučit a pozitivně ovlivnit jeho budoucí vývoj.²⁶

Článek 3 upravuje osobní působnost zákona, tj. na které osoby se JStG použije:

„1 Tento zákon platí pro osoby, které se dopustí činu ohroženého trestem mezi dovršením 10. roku a dovršením 18. roku.“²⁷

Odst. 2 pak řeší případy, kde je sporné, podle kterého zákona se má postupovat (např. pachatel spáchal trestný čin jako mladistvý, ale během vyšetřování dovrší 18 let a k obvinění tedy dojde až v dospělosti pachatele).

Článek 4 řeší případy, ve kterých je pachatelem osoba mladší 10 let.

„Zjistí-li příslušný úřad v průběhu řízení, že skutek byl spáchán dítětem mladším 10 let, oznámí to jeho zákonnému zástupci. Pokud okolnosti nasvědčují tomu, že dítě potřebuje zvláštní pomoc, je třeba to oznámit také opatrovnickému úřadu nebo jinému úřadu, který určuje kantonální právo pro ochranu mládeže.“²⁸

V původní úpravě aStGB byla dokonce spodní hranice trestní odpovědnosti stanovena na 6 let. Zvýšení na hranici 10 let přinesla až revize občanského zákoníku - Zivilgesetzbuch²⁹ v roce 1978, která umožnila provádění některých výchovných opatření, jež bylo možno uložit dle trestního zákoníku, ale nebylo možné je provést kvůli nedostatečné úpravě pravomocí příslušných civilních orgánů. Při vyjmutí materie mladistvých delikventů z trestního zákoníku a přípravě speciálního zákona již bylo počítáno se zvýšením dolní věkové hranice. Odborná komise, která připravovala návrh zákona, navrhovala 12 let, avšak po všeobecné diskuzi v parlamentu byla dohodnuta hranice právě 10 let.

²⁶ AEBERSOLD, Peter. Schweizerisches Jugendstrafrecht. 2. vydání. Bern: Stämpfli. ISBN 978-372-7286-681. s. 35

²⁷ „Dieses Gesetz gilt für Personen, die zwischen dem vollendeten 10. und dem vollendeten 18. Altersjahr eine mit Strafe bedrohte Tat begangen haben.“

²⁸ „Stellt die zuständige Behörde im Laufe eines Verfahrens fest, dass eine Tat von einem Kind unter zehn Jahren begangen worden ist, so benachrichtigt sie die gesetzlichen Vertreter des Kindes. Liegen Anzeichen dafür vor, dass das Kind besondere Hilfe benötigt, so ist auch die Vormundschaftsbehörde oder die durch das kantonale Recht bezeichnete Fachstelle für Jugendhilfe zu benachrichtigen“

²⁹ Švýcarsko. Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1978. In: 210. Bern: Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 1978. Dostupné z: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/c210.html>

V evropském srovnání je tato hranice nejnižší, viz příloha č. 2 – přehled věkové hranice pro trestní odpovědnost, ve které uvádím stanovené věkové hranice pro počátek trestní odpovědnosti ve vybraných evropských státech.³⁰ Výbor pro ochranu práv dítěte Organizace spojených národů dokonce považuje dolní hranici trestní odpovědnost nižší než 10 let za nepřijatelnou a doporučuje členským státům stanovení spodní hranice minimálně na 12 let či vyšší.

2. 2. Druhá kapitola – Vyšetřování

Druhá kapitola JStG původně obsahovala ustanovení o vyšetřování trestné činnosti mladistvých. Od 1. ledna 2011, kdy vstoupil v platnost JStPO, byla tato ustanovení vyjmuta a v zákoně tak zůstaly pouze články 5 a 9. Článek 5 upravuje pravomoc předběžného ukládání ochranných opatření. Ochranná opatření uložená dle JStG lze nahradit co nejdříve od zadržení podle článku 27 odst. 1 JStPO ochrannými opatřeními dle JStPO, ale pro případy, kdy ještě nelze ukládat opatření dle JStPO, jsou ponechány tyto články v JStG a "*nařizovány pouze ve výjimečných případech a po zvážení všech možností alternativních opatření*"³¹, tedy pouze v případech ultima ratio. Tato ochranná opatření jsou zejména vyšetřovací zadržení podle článku 5 nebo podle ustanovení článku 9 dohled, resp. ústavní pozorování.

Vyšetřovací zadržení má být vždy nahrazeno nařízeným ochranným opatřením preventivního umístění, pokud lze důvodně předpokládat, že ochranné opatření ve formě ústavního pobytu je nezbytné. V takových případech je mladý člověk umístěn ještě před rozhodnutím soudu do zařízení, kde lze okamžitě zahájit léčebnou podporu nebo vzdělávání (např. do domova mládeže nebo do terapeutického centra).

Článek 9 pak upravuje postup při objasňování osobních vztahů, sledování a vyhodnocování, což umožňuje lépe objasnit míru narušení zdraví a psychiky mladistvého. V míře nezbytné pro rozhodnutí o poskytování ochranných opatření nebo stanovení trestu,

³⁰ KREJČÍŘÍKOVÁ, Kateřina. Hranice trestní odpovědnosti mladistvých ve vybraných evropských zemích. Státní zastupitelství. 2008, roč. VI., č. 5.

³¹ AEBERSOLD, Peter. Schweizerisches Jugendstrafrecht. 2. vydání. Bern: Stämpfli. ISBN 978-372-7286-681. s. 42.

může příslušný orgán vyjasnit osobní poměry mladistvého, zejména jeho vztah k rodině, vzdělání, školy a zaměstnání. Za tímto účelem mohou vyšetřovatelé nařídit i ambulantní či ústavní pozorování. Objasněním osobních poměrů mladistvého lze pověřit fyzickou či právnickou osobu. Existují-li vážné důvody k pochybám o fyzickém nebo duševním zdraví mladistvého, je vhodné, aby příslušný orgán nařídil umístění do otevřeného nebo uzavřeného zařízení pro léčení duševní poruchy k lékařskému nebo psychologickému pozorování.

Článek 9 tak rozvádí obecnou zásadu stanovenou v článku 2, že soud přihlédne k jednotlivým okolnostem rozvoje osobnosti mladistvého. Toto ochranné opatření je výsledkem velkého množství lehčích trestných činů, které spáchali mladiství pachatelé pocházející z bezproblémového prostředí a má pomoci vyhledat důvody takovéto trestné činnosti. V případech závažné trestné činnosti pak objasnění osobních vztahů může přinést následující zjištění: neuspokojivá rodinná anamnéza, problematické sociální prostředí, déle trvající vývojové problémy, podezření z aktuální duševní poruchy, antisociální projevy, důkazy o intelektuálním deficitu nebo problémy drogové závislosti.³² Spáchání závažné násilné či sexuální kriminality, trestné činy pod silným vlivem alkoholu či drog jsou vážným důvodem pro nařízení psychiatrického nebo psychologického hodnocení.

2. 3. Třetí kapitola – Ochranná opatření a tresty

Trestní právo mladistvých je sankční právo a třetí kapitola je skutečným jádrem zákona, obsahuje sankce, které lze podle tohoto zákona nařídit. Jsou rozděleny dle všeobecných předpokladů na ochranná opatření a tresty.

2. 3. 1. Oddíl 1 - Všeobecné předpoklady

Článek 10 upravuje nařízení ochranných opatření:

³² AEBERSOLD, Peter. Schweizerisches Jugendstrafrecht. 2. vydání. Bern: Stämpfli. ISBN 978-372-7286-681.

„1 Pokud se mladistvý dopustil trestného činu, a je zjištěno, že potřebuje speciální pedagogickou péči nebo lékařské ošetření, pak nařídí rozhodující orgán vzhledem k zjištěným okolnostem ochranné opatření, bez ohledu na zavinění.

2 Pokud mladistvý nemá obvyklé bydliště ve Švýcarsku, pak rozhodující orgán může upustit od ložení ochranného opatření.“³³

Podmínky formulované v článku 10 platí pro všechna ochranná opatření, která je možno uložit dle tohoto zákona, tzn. jak na ambulantní tak na ústavní opatření. Na rozdíl od předchozí úpravy trestního práva mladistvých jsou nyní ochranná opatření stanovena na dualistickém principu, pokud tedy přichází v úvahu jejich použití, jsou uložena společně s trestem. Pouze ve dvou výjimečných případech lze ochranná opatření nařídít samostatně. V případě, kdy pro šílenství nemůže být uložen trest, ale není vyloučeno nařízení ochranného opatření nebo dle článku 21 odst. 1 lze nařídít samostatné ochranné opatření, pokud by nařízení trestu ohrozilo úspěch ochranného opatření. Dle článku 32 lze nařízené ochranné opatření ústavního léčení změnit na výkon trestu odnětí svobody, pokud není naděje na úspěch nařízeného opatření nebo není možný jeho výkon.

Ochranná opatření nejsou jako opatření pro dospělé pachatele ukládána v důsledku zavinění. Obsah a struktura opatření proto nesměřuje k trestnému činu, ale pouze k psychologickým, pedagogickým nebo zdravotnickým potřebám podle dostupných možností. Zákon považuje za speciální vzdělávací potřeby takové případy, ve kterých chování mladistvého naznačuje malformace nebo deficit vzdělání a lze očekávat další delikventní chování a zranitelný vývoj, a ve kterých učitelé nemají potřebné schopnosti tomuto nebezpečí vlastními silami zabránit. Potřeba opatření může vyplývat z jakéhokoliv terapeutického nedostatku, obzvláště z patologické poruchy nebo patologického rozvoje závislosti na omamných látkách. Zde lze kombinovat několik ochranných opatření, např. společné vzdělávací a terapeutické intervence.

Zásada proporcionality v trestním právu mladistvých vyžaduje, aby nařízená ochranná opatření nebyla pouze užitečná, ale musí být hlavně přiměřená a nezbytná v dané

³³„Hat der Jugendliche eine mit Strafe bedrohte Tat begangen und ergibt die Abklärung, dass er einer besonderen erzieherischen Betreuung oder therapeutischen Behandlung bedarf, so ordnet die urteilende Behörde die nach den Umständen erforderlichen Schutzmassnahmen an, unabhängig davon, ob er schuldhaft gehandelt hat. 2 Hat der Jugendliche keinen gewöhnlichen Aufenthalt in der Schweiz, so kann die urteilende Behörde von der Anordnung einer Schutzmassnahme absehen.“

situaci. Přísnost opatření musí být v přiměřeném poměru vzhledem k bezprostředně hrozícímu nebezpečí (zásada vhodnosti, přiměřenosti a proporcionality v užším slova smyslu), na druhé straně musí být uloženo opatření nejnadějnější na úspěch a zároveň nejméně omezující svobody (zásada subsidiarity). Opatření ústavního léčení obvykle trvá mnohem déle, než trest uložený společně. Tato skutečnost je však často těžko pochopitelná pro pachatele.

Článek 11 upravuje všeobecné podmínky pro uložení trestu:

„1 Pokud mladistvý jednal zaviněně, pak rozhodující orgán uloží trest společně s ochranným opatřením nebo jako jediný právní důsledek trestného jednání. Článek 21 o beztrestnosti není tímto dotčen.

2 Zaviněně jedná jen ten mladistvý, který je schopen rozpoznat protiprávnost svého činu a jedná s tímto vědomím.“³⁴

Stejně jako v trestním práva dospělých pachatelů se vyžaduje pro uložení trestu v právu mladistvých u trestného skutku zavinění. Předpoklady zavinění jsou stanoveny stejně jako u dospělých, v odstavci druhém. Mladistvý musí být schopen rozpoznat nespravedlnost a protiprávnost svého skutku (schopnost úsudku) a s tímto vědomím jednat (schopnost ovládací a řídicí).

Definice zavinění platná i pro mladistvé se nachází v článku 47 odst. 2 trestního zákoníku dospělých StGB:

„Míra zavinění se určí podle závažnosti újmy nebo ohrožení relevantního právního zájmu, podle hanebnosti jednání, motivů a cílů pachatele, a nakolik byl pachatel schopen dle vnitřních a vnějších okolností nebezpečí nebo zranění zabránit.“³⁵

I když to není výslovně uvedeno v článku 11, je možné také snížení trestu kvůli snížené trestní odpovědnosti ve smyslu článku 19 odstavce 2 JStG. Stejně jako všechna

³⁴ „1 Hat der Jugendliche schuldhaft gehandelt, so verhängt die urteilende Behörde zusätzlich zu einer Schutzmassnahme oder als einzige Rechtsfolge eine Strafe. Artikel 21 über die Strafbefreiung bleibt vorbehalten. 2 Schuldhaft handeln kann nur der Jugendliche, der fähig ist, das Unrecht seiner Tat einzusehen und nach dieser Einsicht zu handeln.“

³⁵ „Das Verschulden wird nach der schwere der Verletzung oder Gefährdung des betroffenen Rechtsguts, nach der Verwerflichkeit des Handelns, den Beweggründen und Zielen des Täters sowie danach bestimmt, wie weit der Täter nach den inneren und äusseren Umständen in der Lage war, die Gefährdung oder Verletzung zu vermeiden.“

přežatá ustanovení z trestního práva dospělých i zde platí, že zásady, které je třeba dodržovat dle článku 2, o věku a stupni vývoje mladých lidí jsou zohledněny v jeho prospěch podle článku 1 odstavec 3.

Právě v této souvislosti byla ve Švýcarsku hojně diskutována otázka, na kolik může být mladistvý trestně odpovědný při svých omezených schopnostech chápat rozsah svého jednání. Prof. Boehlen zastává názor že: *"trestní odpovědnost je také u dětí a dospívajících z principu možná, i když se schopnost rozlišit protiprávnost svého jednání od dospělého údajně liší. Rozhodující je pouze to, že mladý člověk má vyspělost charakteru odpovídající jeho věku. Zavinění bylo v tomto smyslu samozřejmě podmínkou vždy, nezávisle na věkové hranici, z které bude trestní odpovědnost vycházet. Dnes není pochyb o tom, že u 10 - až 11- letých mladistvých převážně vůbec, a u 12 - až 13 - letých můžeme mluvit s nejvyššími výhradami o zavinění v trestněprávním smyslu, protože i přes případnou znalost zákazu není schopnost vyhodnocovat své jednání v tomto věku ještě plně vyvinutá. Ve věku od 14 let lze při normálně probíhajícím vývoji pravděpodobně předpokládat, že mladiství jsou již vybaveni potřebnou rozlišovací schopností a kontrolní funkcí, a proto jsou trestně odpovědní. Proto je v mnoha zemích, zejména v sousedních německých státech, věková hranice trestní odpovědnosti stanovena na 14 let."*³⁶

Otázka trestní odpovědnosti mladistvých ve Švýcarsku je však zmírněna tím, že švýcarské trestní právo mladistvých dětem do 15 let jako trest ukládá pouze důtku a osobní plnění až na 10 dnů.³⁷

U těchto sankcí se jedná o potrestání výchovným trestem, který je uložen s podobným obsahem jako tresty ze strany rodičů nebo školy. Mohou být výchovně opodstatněné i bez skutečného osobního zavinění. Protože dokonce i takto malé děti jsou schopny si uvědomit, že překročili stanovenou hranici, a proto si zaslouží pokárání.

Opravdu důležitým se zavinění stává až v případě sankcí, které JStG ukládá od 15 let. Teprve od tohoto věku je možné uložit tresty odnětí svobody, pokuty a delší pracovní

³⁶ BOEHLLEN, Marie. Kommentar zum schweizerischen Jugendstrafrecht. Bern: Stämpfli, 1975, 315 p. ISBN 37-272-9067-6. s. 1048.

³⁷ AEBERSOLD, Peter. Schweizerisches Jugendstrafrecht. 2. vydání. Bern: Stämpfli. ISBN 978-372-7286-681. s. 89.

tresty, tzn. sankce, které již nejsou čistě výchovou dětí, ale znamenají větší tresty, které jsou vnímány jako významné zásahy.

Vzhledem k faktu, že zavinění i v této věkové skupině není vždy samozřejmé, je čas od času zavinění dokazováno provedením odborného posudku. Obvykle však není třeba zavinění dokazovat, právní úprava a praxe předpokládají, že mladiství v tomto věku jsou obvykle schopni rozpoznat rozsah a protiprávnost svého činu a ovládat své jednání, tedy jsou plně trestně odpovědní, mimo případy, kdy zjevné omezení trestní odpovědnosti ve smyslu článku 19 JStG je snadno rozpoznatelné.

Po dosažení 15 let má rozhodující orgán k dispozici katalog 14 možností, z kterého může mladistvému uložit jeden nebo více trestů. Jedinou výjimkou je dlouhodobé uvěznění, které je možné pouze od 16 let a je vázáno přísnými právními a věcnými kritérii, dle kterých je možné tento trest udělit.

Vzhledem k možnosti kombinace všech trestů odnětí svobody s tresty osobního plnění v podobě výkonu práce nebo finančními pokutami a vzhledem k tomu, že tyto tresty mohou být zcela nebo částečně podmíněčně odloženy, existuje dokonce až 32 možných forem trestu nebo trestních postihů. Díky možnosti doplnit všechny tresty nebo trestní kombinace o jedno či více z 12 možných ochranných opatření, umožňuje celkem dohromady švýcarský trestní systém mladistvých až 384 možných variant uložení sankce.

Soudní orgány tedy mají k dispozici širokou škálu možných pokut a trestních postupů. V ideálním případě je uložen přesně ten trest, který je vhodný pro každého jednotlivého mladistvého pachatele a tím může působit pozitivně na jeho vývoj a v konečném důsledku změnit jeho chování.

2. 3. 2. Oddíl 2 - Ochranná opatření

Po článku 10, který upravuje všeobecné podmínky pro ukládání ochranných opatření, obsahují články 12 – 20 jednotlivá opatření; dohled, osobní péči, ambulantní léčení a umístnění. Ochranná opatření se ukládají tam, kde trestní chování má příčinu v osobních problémech mladistvého pachatele. Může to být způsobeno nedostatkem

vzdělání, duševní poruchou, dlouhodobým zanedbáváním povinné péče, závislostmi, antisociálním chováním, nebezpečím od třetí osoby nebo jinými příznaky, které nutí mladistvého k páchání trestné činnosti, kterou by jinak sám nepáchal.

Proto je třeba systematickým přístupem jako první zjistit, zda tyto chyby a nedostatky existují. Pokud se jedná o tento případ, jsou z pravidla ochranná opatření nařízena vedle trestu nebo ve výjimečných případech pouze samotně. I tak ochranná opatření tvoří jen malé procento všech případů (asi 4%). V současné době většina mladistvých pachatelů nepochází z narušeného prostředí ani u nich takové problémy nebyly zjištěny.

Ochranná opatření nejsou předem časově omezena, jejich délka je stanovena dle konkrétního účelu. To znamená, že může být kdykoli změněna podle potřeby. Délka uloženého opatření může být i několik let, avšak nesmí překročit 22. rok mladistvého. Zákon ochranná opatření popisuje obsahově velmi otevřeně. Tedy lze navrhnout téměř jakýkoli fundovaný zásah, který se bude jevit jako výchovně či terapeuticky účelně užitečný. Lze je rozdělit podle účelu na výchovná a nápravná opatření, která se však mohou navzájem doplňovat nebo podle formy na ambulantní (dohled, osobní péče a ambulantní léčení) a ústavní péči (umístění do zařízení s otevřeným nebo uzavřeným režimem, předběžné zadržení a zadržení za účelem pozorování nebo vypracování posudku).

2. 3. 2. 1. Dohled

Článek 12 stanovuje podmínky dohledu:

„1 O dohled se jedná v případech, kde nositel rodičovské autority nebo pěstouni přijmou nezbytná opatření, aby byla zajištěna odpovídající úroveň výchovné péče nebo terapeutické péče o mladistvého, rozhodující orgán stanoví příslušnou osobu nebo subjekt, který poskytne nadhled a informace. Rozhodující orgán může vydat pokyny i k rodičům.

2 Pokud je mladiství v pěstounské péči, pak je možné dohled nenařídít.

*3 Po dosažení zletilosti může být dohled uložen jen se souhlasem dotčeného.*³⁸

Pojem dohled uvedený v článku 12 odpovídá termínu vzdělávací pomoc z dřívější právní úpravy trestního práva mladistvých ještě v trestním zákoníku dospělých (článek 84 a 91 aStGB). Vzdělávací pomoc je občanskoprávním opatřením upraveným článkem 307 odst. 3 občanského zákoníku.³⁹

Jedná se o ambulantní opatření, kterým má být ve stávajícím systému vzdělávání podpořena kontrola, řízení a podpůrná konzultace a poradenství. Tímto opatřením mají být také podpořeni schopní a ochotně spolupracující rodiče. Dohled může být spojený s instrukcemi, které mají dostat rodiče mladistvého nikoliv však mladistvý samotný. Pokyny mohou radit např.: pokud jde o volný čas, vzdělávání, terapie nebo společnou práci s osobou nebo subjektem, který je dohledem pověřen.

Přesto, že rodičovská autorita není dohledem nijak omezena, osoba pověřená dohledem nepřímo do těchto práv rodičů zasahuje. Pokud však rodiče nebo pěstouni nejsou ochotni spolupracovat nebo instrukce nedodržují, nehrozí jim žádné sankce. V takovém případě však může osoba nebo subjekt pověřený dohledem navrhnout zpřísnění opatření, např. osobní péče dle článku 13.

Na rozdíl od článku 13, kde je možno určit pouze osobu, lze u dohledu jmenovat osobu nebo subjekt. Jako subjekt může být stanovena sociální služba, orgán poručnictví, rodinná poradna, instituce ochrany dětí nebo psychologická, popř. lékařská péče. Osoby a subjekty odpovědné za dohled musí být přiměřeně, tj. odborně způsobilé.

V případě, že se jedná o opatrovnictví, je možné dohled nenařídít. Pokud je opatrovník přetížen, pak dle úvahy zákonodárce, měl by být nahrazen nebo by měl mít přiděleného pomocníka (pro rodiče přirozeně taková úleva není možná).

³⁸ „1 Besteht Aussicht darauf, dass die Inhaber der elterlichen Sorge oder die Pflegeeltern die erforderlichen Vorkehrungen treffen, um eine geeignete erzieherische Betreuung oder therapeutische Behandlung des Jugendlichen sicherzustellen, so bestimmt die urteilende Behörde eine geeignete Person oder Stelle, der Einblick und Auskunft zu geben ist. Die urteilende Behörde kann den Eltern Weisungen erteilen.

2 Ist der Jugendliche bevormundet, so darf keine Aufsicht angeordnet werden.

3 Die Aufsicht kann nach Erreichen des Mündigkeitsalters nur mit Einverständnis des Betroffenen angeordnet werden.“

³⁹ Švýcarsko. Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907. In: 210. Bern: Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 1907. Dostupné z: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/c210.html>.

Jako nelogické se pak jeví pravidlo, že ochranná opatření uvedená v člancích 12 a 13 po dovršení plnoletosti, tj. po dosažení 18 let, mohou být nařízena pouze se souhlasem dotčené osoby. Toto omezení je v rozporu s opatřeními v trestním právu dospělých. Nicméně požadavek souhlasu se vztahuje jen na nařízená ochranná opatření po dovršení 18 let, ale ne na pokračování nařízených ochranných opatření uložených ještě před plnoletostí.

V praxi bývá většinou dohled prováděn úředníky od psacího stolu. Ale i toto ochranné opatření může být považováno za intenzivní a dostačující, proto se jimi navrhuje nahradit dražší opatření spojená s ubytováním, což ukazuje model sociálně pedagogické podpory rodiny: systémově vyškolení odborníci navštěvují pravidelně rodinu a zúčastňují se na rodinných akcích jako např. příprava společného jídla. Předmětem působení pracovníka se rozumí rodina jako systém, zaměřuje se nejen na narušeného mladistvého, ale také na ostatní členy rodiny a jejich vzájemné interakce.

Odborné sdružení Sociálně pedagogické podpory rodin nabízí na svých internetových stránkách řadu poradenských organizací, které pokrývají celou německou část Švýcarska. Rodinná poradna však může být nařízena také v souvislosti s osobní péčí podle článku 13.

2. 3. 2. 2. Osobní péče

Jak již bylo zmíněno výše, osobní péče je upravena článkem 13, který stanoví že:

„1 Nestačí-li dohled nařízený dle článku 12, pak určí příslušný úřad vhodnou osobu, která rodiče podpoří v jejich výchovné úloze a na mladistvého osobně dohlédne.

2 Rozhodující úřad může přenést na osobu pověřenou péčí určité pravomoci týkající se výchovy, zdravotní péče a vzdělávání mladistvého a omezit s tím související rodičovské povinnosti. Může také být pověřena na rozdíl od článku 323 odstavec 1 občanského zákoníku správou příjmů mladistvého.

3 Pokud je mladistvý v poručnické péči, nesmí být osobní péče nařízena.

*4 Osobní péče může být po dosažení plnoletosti nařízena jen se souhlasem dotčeného.*⁴⁰

Osobní péče je inspirována vzdělávacím poručnictvím dle článku 308 občanského zákoníku⁴¹. Předpokladem je existence nebezpečí nedostatku vzdělání, kterému nejsou rodiče vlastními silami schopni zabránit. Ve vztahu k článku 12 o dohledu je osobní péče subsidiárním opatřením, kde je výslovně uvedeno, že pouhý dohled nestačí. Důvodem může být, že intensivní osobní péče se zdá být úspěšnější nebo že nelze očekávat dostatečnou spolupráci ze strany rodičů.

Na rozdíl od dohledu nemůže být osobní péčí pověřen subjekt, ale pouze osoba. Pečovatelem je vždy jmenována fyzická osoba, která za mladistvého nese osobní zodpovědnost. Příjemci péče jsou jak rodiče, tak mladistvý. Rodiče jsou povinni spolupracovat s osobou pečovatele, což je výrazný zásah do rodičovských práv. A pokud je to nutné, může být rodičovská autorita omezena i formálně. Pečovatel může získat v tomto případě určitá oprávnění, např. požadovat odborné vyšetření, uzavřít smlouvu o učebním oboru nebo postarat se o lékařskou nebo psychologickou péči. Výslovně se zmiňuje také možnost svěřit pečovateli možnost disponovat s výdělkem svěřeného mladistvého, ne však právo nakládat s majetkem.

Při jmenování osoby pověřené osobní péčí je podobně jako v civilním právu vždy v konkrétním případě přesně stanoveno, které úkoly převezme pečující a kterými pravomocemi bude disponovat. V závislosti na tom, zda je osobní péče vyslovena samostatně nebo je spojena se zvláštními kompetencemi, zda je výslovně omezena rodičovská péče a je stanovena pečovateli dispozice s výdělkem mladistvého přímo nebo jako další opatření, může mít podoba ochranného opatření osobní péče různé podoby. Rozhodující jsou v konkrétním případě vždy stávající potřeby mladistvého a posouzení rodičovské motivace a dovednosti výchovy. Mladistvý je také povinen spolupracovat

⁴⁰ „1 Genügt eine Aufsicht nach Artikel 12 nicht, so bestimmt die urteilende Behörde eine geeignete Person, welche die Eltern in ihrer Erziehungsaufgabe unterstützt und den Jugendlichen persönlich betreut.

2 Die urteilende Behörde kann der mit der Betreuung betrauten Person bestimmte Befugnisse bezüglich der Erziehung, Behandlung und Ausbildung des Jugendlichen übertragen und die elterliche Sorge entsprechend beschränken. Sie kann sie in Abweichung von Artikel 323 Absatz 1 des Zivilgesetzbuches (ZGB) auch mit der Verwaltung des Erwerbseinkommens des Jugendlichen beauftragen.

3 Ist der Jugendliche bevormundet, so darf keine persönliche Betreuung angeordnet werden.

4 Die persönliche Betreuung kann nach Erreichen des Mündigkeitsalters nur mit Einverständnis des Betroffenen angeordnet werden.“

⁴¹ Švýcarsko. Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907. In: 210. Bern: Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 1907. Dostupné z: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/c210.html>

s pečovatелеm, v opačném případě je možné ochranné opatření změnit a v případě potřeby zpřísnit dle článku 18.

Typickým příkladem takové osobní péče je program PIC (Perspectiva – Integration - Coaching), který zavedl kanton Zurich⁴². Ten vychází z původního nizozemského konceptu INSTAP, který spočívá ve 3 a půl měsících důkladného monitorování, v jehož rámci jsou pečovatelé kouči, kteří jsou dostupní 24 hodin denně. Cílem je podporovat zdroje pečovatelů a mladistvé lépe zapojit do funkčního života. Poté následuje jednoletá kontrolní fáze, ve které se konají jednotlivá sezení a pouze v případě potřeby můžou následovat menší intervence. Tento postup již byl jako perspektivní prokázán v několika zemích. Předpoklady pro nařízení ochranného opatření osobní péče se však v zásadě neliší od předpokladů pro nařízení dohledu.

2. 3. 2. 3. Ambulantní léčení

„1 Trpí-li mladistvý duševními poruchami, je-li narušen jeho osobnostní rozvoj nebo je-li závislý na drogách nebo jiných návykových látkách, rozhodující orgán může nařídit, že potřebuje ambulantní léčení.

2 Ambulantní léčení může být spojeno s dohledem (čl. 12) nebo osobní péčí (čl. 13) nebo s umístěním ve vzdělávacím zařízení (čl. 15, odst. 1).“⁴³

Důvodem pro nařízení léčby může být duševní porucha, snížený osobní rozvoj nebo závislost. Termín „Duševní porucha“ odpovídá obvyklé dětské a dorostové psychiatrické terminologii a je obvykle diagnostikována na základě klasifikačního systému MKN-10.⁴⁴ „Závislost“ může vzniknout na omamných látkách (alkohol, drogy nebo léky) nebo jiným způsobem; vedle závislostí vznikajících na látku také hráčské závislosti jako závislost na

⁴² REHAFIRST AG. Youthfirst [online]. [cit. 2013-05-06]. Dostupné z: <http://www.youthfirst.ch/>

⁴³ „1 Leidet der Jugendliche unter psychischen Störungen, ist er in seiner Persönlichkeitsentwicklung beeinträchtigt oder ist er von Suchtstoffen oder in anderer Weise abhängig, so kann die urteilende Behörde anordnen, dass er ambulant behandelt wird.

2 Die ambulante Behandlung kann mit der Aufsicht (Art. 12) oder der persönlichen Betreuung (Art. 13) oder der Unterbringung in einer Erziehungsrichtung (Art. 15 Abs. 1) verbunden werden.“

⁴⁴ Aktualizace MKN-10 s platností od 1. ledna 2013. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/zpravy/aktualizace-mkn-10-platnosti-od-1-ledna-2013>[cit. 2013-05-06]

televizi či na počítači. Pojem "závislý" znamená více než pouhé nebezpečí, že mladistvý získá návyk, ale již akutní potřebu drogy.

Existence opatrovnictví není u tohoto opatření na rozdíl od článků 12 a 13 překážkou a také není třeba souhlasu dotčeného mladistvého po dovršení plnoletosti. Ambulantní léčení nahradilo starší úpravu v oblasti trestního práva mladistvých (čl. 85 až čl. 92 aStGB), která předtím používala termín "zvláštní léčení", které ale také zahrnovalo ústavní léčení, které je nově upraveno v kombinaci s nařízením ubytování.

Dříve státem předepsaný seznam nemocí nebo postižení byl nahrazen obecnějším popisem shodujícím se do značné míry s podmínkami uvedenými v čl. 63 StGB. Zatímco jiná opatření mají za účelem především odstranění vzdělávacích nedostatků, zde se jedná spíše o nápravu patologických deficitů nebo poruch.

Speciálně vyvinutá léčba pro sociálně narušené mladistvé je Multisystémová léčba terénního léčebného programu (MST- Multisystem Therapie⁴⁵). Původně byla vyvinuta na University of South Carolina a pak se prosadila v několika dalších zemích. Ve Švýcarsku byla poprvé úspěšně představena v kantonu Thurgau, později byla zavedena i v dalších kantonech. Mladistvý dál funguje v domácím prostředí s intenzivním zapojením rodiny, školy, pedagogických institucí a celého sociálního prostředí (sousedé, kolegové) podle zásad licencovaného MST-konceptu. Koncept kombinuje behaviorální a systémové principy. MST-koncept se osvědčil po celém světě jako účinná forma terapie pro mladé lidi s narušeným sociálním chováním.⁴⁶

Podle článku 9 odstavce 3 je třeba zajistit lékařsko - psychiatrické nebo psychologické hodnocení, pokud existuje závažný důvod k pochybám o fyzickém nebo duševním zdraví mladistvého (nebo v případě, že je zvažováno umístění do léčebny duševně nemocných nebo do ústavu s uzavřeným režimem). Je ale samozřejmě finančně i časově náročné tyto posudky zajišťovat, a proto je důležité u každého případu zvážit a důkladně zdůvodnit pochybnosti o psychickém a fyzickém zdraví, které k žádosti o vypracování posudku vedou. U jasných případů se však složité, drahé a zdlouhavé posouzení provádět nemusí (např. u mladistvého pachatele se zjevnou závislostí na

⁴⁵ Multisystemic Therapy (MST). Dostupné z: <http://mstservices.com/>[cit. 2013-05-06].

⁴⁶ FÜRSTENAU/RHINER: Multisystemische Therapie, SchweizMedForum 2009.

omamných látkách). Znalecký posudek může také být vyhotoven ve formě lékařské zprávy nebo krátkého posudku.

V mnoha případech, kdy je navrhována ambulantní léčba, jsou splněny také předpoklady pro nařízení vzdělávacích opatření. Z tohoto důvodu je nařízená ambulantní léčba často spojena s výchovným opatřením. Jako součást vzdělávacího opatření, může být poskytnuta motivační a doprovodná pomoc, která je často rozhodující pro úspěch léčby. Ambulantní léčení je proto často uloženo vedle ochranných opatření podle článku 12 nebo 13, nebo vedle umístění do vzdělávacího zařízení podle článku 15. Kombinace ochranných opatření mohou být uspořádány na základě článku 18 a v případě potřeby mohou být později pozměněny.

I ve Švýcarsku se však můžeme setkat s nedostatkem kapacit v ústavech pro léčbu mladistvých delikventů, kteří trpí vážnými psychickými poruchami a kterými jsou vzdělávací internátní školy přetížené. Doposud bylo otevřeno pouze v kantonu Basel v roce 2011 speciálně zřízené forenzní oddělení pro narušenou mládež, ve kterém se mohou pod dohledem psychiatrického personálu léčit nejzávažnější případy. Dále ještě existuje modelová sociálně pedagogicko psychiatrická stanice pro narušenou mládež SOMOSA⁴⁷ v kantonu Zurich, ve městě Winterthur, kde můžou podstoupit ambulantní nebo ústavní léčení mladiství s méně závažnými psychiatrickými onemocněními.

Velký důraz je kladen na sledování průběhu ambulantního léčení. Článek 17 stanovuje obecně kontrolu nařízených opatření, je však vhodné v případech ambulantní léčby zvláštní ostražitosti. Sledování se nevztahuje na obsah nařízené psychoterapie, ale zda léčba probíhá v nařízeném rozsahu a vyvíjí se slibně. V minulosti mnoho nařízených ambulantních léčení nemělo úspěch, protože byly po krátké době přerušeny. Pacient přestal bez vysvětlení docházet na léčení a terapeut to nenahlásil, protože ho k tomu zákon nevázal a na průběhu léčení mu nezáleželo. U nařízené léčby je však terapeut stejně jako pacient zodpovědný rozhodujícímu orgánu, a proto musí tento orgán stanovit konkrétní požadavky na podávání zpráv a kontrolu. Také mladiství a jejich rodiče musí být informováni, že jednostranné ukončení léčby má své důsledky.

⁴⁷ Dostupné z: www.somosa.ch/[cit. 2013-05-06].

2. 3. 2. 4. Ústavní léčení

Články 15 a 16 upravují umístění do ústavního léčení. Ústavní léčení se ve švýcarském právním systému ještě dělí na zařízení s otevřeným a uzavřeným režimem.

Článek 15 upravuje obsah a předpoklady pro uložení ústavního léčení.

„1 Pokud nelze zajistit potřebné vzdělání a léčbu mladých lidí jiným způsobem, rozhodující orgán nařídí umístění. K tomu dochází zejména v privátních, vzdělávacích nebo v léčebných zařízeních, která jsou schopna poskytnout potřebnou vzdělávací a terapeutickou pomoc.

2 V uzavřeném zařízení nařídí rozhodující orgán umístění pouze v těchto případech:

a) je to nezbytné pro osobní ochranu nebo pro nezbytnou léčbu duševních poruch mladistvého, nebo

b) je to nezbytné pro ochranu druhých před vážným ohrožením ze strany mladistvého.

3 Před umístěním do zařízení pro léčbu duševní poruchy v ústavu s otevřeným režimem nebo před umístěním do ústavu s uzavřeným režimem musí vždy rozhodující orgán nařídít lékařské nebo psychologické hodnocení, pokud již nebylo předtím vyhotoveno na základě čl. 9 odst. 3.

4 Pokud je mladiství v poručnictví, pak o nařízení umístění rozhodující orgán uvědomí také poručnický úřad.“⁴⁸

⁴⁸ „1 Kann die notwendige Erziehung und Behandlung des Jugendlichen nicht anders sicher-gestellt werden, so ordnet die urteilende Behörde die Unterbringung an. Diese erfolgt namentlich bei Privatpersonen oder in Erziehungs- oder Behandlungseinrichtungen, die in der Lage sind, die erforderliche erzieherische oder therapeutische Hilfe zu leisten.

2 Die urteilende Behörde darf die Unterbringung in einer geschlossenen Einrichtung nur anordnen, wenn sie:
a. für den persönlichen Schutz oder für die Behandlung der psychischen Störung des Jugendlichen unumgänglich ist; oder

b. für den Schutz Dritter vor schwer wiegender Gefährdung durch den Jugendlichen notwendig ist.

3 Vor der Unterbringung zur Behandlung einer psychischen Störung in einer offenen Einrichtung oder vor der Unterbringung in einer geschlossenen Einrichtung ordnet die urteilende Behörde eine medizinische oder psychologische Begutachtung an, falls diese nicht bereits auf Grund von Artikel 9 Absatz 3 erstellt wurde.

4 Ist der Jugendliche bevormundet, so teilt die urteilende Behörde der Vormundschaftsbehörde die Anordnung der Unterbringung mit.“

Původní úprava opatření ambulantního léčení byla založena na myšlence, že problémy a selhání je třeba řešit tam, kde vznikly, protože konfrontace s obtížemi ve známém prostředí obvykle bývá účelnější. Na vyjmutí mladistvého z jemu známého rodinného prostředí je nyní nahlíženo mnohem kritičtěji, než tomu bylo z počátku 20. století, kdy vznikala dětská záchranná hnutí. Tedy zvítězila myšlenka, že pro mladistvého bude nejefektivnějším řešením, pokud vymění disfunkční prostředí za ideální svět domova, kde bude řádně vzděláván. Dnes je chápáno umístění do ústavního zařízení jako poslední možnost (*ultima ratio*). K tomuto hodnocení přispěly také vysoké zřizovací náklady.

Umístění znamená, že mladistvý je vyjmut ze svého současného životního prostředí a umístěn na jiném místě. Na rozdíl od předchozí úpravy soudnictví ve věcech mládeže (§ 84 resp. 91 aStGB) se nerozlišuje mezi rodinnou a ústavní péčí. Většina umístění je nyní vykonávána prostřednictvím vzdělávacích, mládežnických a školních domovů. Zvláště německá část Švýcarska má hustou síť sociálních institucí, které poskytují informační a terapeutické služby. Domovy nepodléhají trestnímu soudnictví, ale jsou provozovány často jako charitativní nadace nebo sdružení, která pečují o mládež spadající jak pod občanskoprávní, tak pod trestněprávní ochranu.

Umístění uvedené v článku 15 jako "privátní", je výjimečné. Ubytování v přirozených rodinách se vyskytuje jen zřídka, nejčastěji ve vysokohorských usedlostech (a většinou na kratší dobu, spíše jako odměna). Umístění v soukromí ale může být rovněž provedeno v náhradní rodině, kde profesionálně vyškolení pedagogové dohlíží na zadržené mladistvé v uměle sestavené rodině.

Rozhodující pro výběr místa umístění jsou potřeby daného mladistvého, odkud pochází a nároky na zdravotní a psychologickou péči. Zákon neustanovuje, na rozdíl od předchozí trestní úpravy žádné kategorie domovů. Důležitější pro umístění v konkrétních případech je nárok na potřebnou pedagogickou či terapeutickou pomoc a její úspěšné poskytnutí. Seznam všech domovů eviduje Spolkový úřad pro spravedlnost (vzdělávací zařízení pro děti a mládež, tzv. "Spravedlnost v soukromí").⁴⁹

I bez provedení posudku může být nařízeno umístění do zařízení s uzavřeným režimem v nouzových případech, např. po opakovaném útěku z otevřeného domova. V

⁴⁹ Dostupné z: <http://www.bj.admin.ch/bj/de/home.html>. [cit. 2013-05-06].

souladu se zásadou stanovenou v článku 5 lze předpokládat, že pravomoc rozhodnout v mimořádných případech bez posudku má také výkonný úřad. Nicméně je nutné okamžitě požádat o souhlas soudu, má-li pobyt v uzavřeném zařízení trvat déle.

Zákonodárce se snaží procesními a hmotněprávními překážkami zajistit, aby umístění do ústavu zůstalo poslední možností a nemohlo být zneužito k prostým disciplinárním účelům.

Výkon ochranného opatření umístění v zařízení s otevřeným i uzavřeným režimem upravuje článek 16, který stanovuje právo rodičů a třetích osob na kontakt se zadrženým mladistvým, možnost oddělit mladistvého na samovazbu, možnost přemístit mladistvého po dovršení 17 let do zařízení pro dospělé a možnost konzultovat výkon opatření s privátním zařízením.

Na rozdíl od článku 16, který se vztahuje pouze na výkon opatření umístění, jsou v článcích 17-20 obsažena všeobecná ustanovení pro výkon všech ochranných opatření.

Článek 17 upravuje odpovědnost výkonného orgánu, který má proti dřívější úpravě rozšířené působnosti a pravomoci:

„1 Výkonný úřad určí, kdo je pověřen výkonem ambulantního léčení a umístění.

2 Dozoruje průběh všech opatření. Přijímá nezbytné pokyny a určuje, jak často se se má předkládat zpráva.

3 při výkonu opatření je třeba zajistit, aby byl mladistvý přiměřeně vzděláván a vychováván.“⁵⁰

Výkonný úřad nesleduje pouze průběh opatření, ale má také zajistit, aby mladistvý měl vhodné vzdělání a výchovu. Může určené instituci dát instrukce, například pokud jde o léčbu, odbornou podporu, kontakty s vnějším světem nebo drogové kontroly. Musí stanovit, jak často má být výkonný úřad informován o průběhu opatření. Za předpokladu,

⁵⁰ „1 Die Vollzugsbehörde bestimmt, wer mit dem Vollzug der ambulanten Behandlung und der Unterbringung betraut wird.“

2 Sie überwacht die Durchführung aller Massnahmen. Sie erlässt die nötigen Weisungen und legt fest, wie häufig ihr Bericht zu erstatten ist.

3 Beim Vollzug der Massnahmen ist dafür zu sorgen, dass der Jugendliche angemessen unterrichtet und ausgebildet wird.“

že rozhodne alespoň jednou ročně o pokračování opatření, musí stanovit častější kontrolu, jinak nemůže být průběh skutečně hodnocen.

Jak jsem zmínila již výše, švýcarský systém je unikátní v míře nezávislosti jednotlivých kantonů, které si smí upravit vlastní sestavu státních orgánů a institucí. Proto zákon užívá termín „*Vollzugsbehörde*“, který překládám jako výkonný úřad, ale dle článku 42 JStPO se jimi rozumí "Untersuchungsorgane" - vyšetřovací orgány německých kantonů stejně jako „*Vollzugsbehörden*“ - výkonné orgány francouzské části, další vyšetřovací instance se v německy mluvících kantonech Švýcarska označuje „*Jugendanwaltschaften*“ - státní zástupci pro mladistvé, v západním Švýcarsku „*Jugendgerichte*“ - soudy pro mladistvé.

Článek 18 zakotvuje možnost v podstatě kdykoli rozhodnout o změně nařízeného ochranného opatření, pokud se okolnosti změnily. Změna okolností může znamenat pozitivní nebo negativní vývoj mladistvého. Může se také jednat o potřebu reagovat na nové metody z důvodu zastaralosti, pokud se ukáže, že terapie je nedostatečná, neproveditelná nebo pokud je k dispozici lepší léčebný nebo ústavní postup.

Obecně platí, že nařízení přísnějších opatření je v kompetenci soudního orgánu, protože má být brán v úvahu zvýšený zájem o mladistvého. Nařízením mírnějších opatření nebo pro pouhou obměnu ochranného opatření je pověřen i příslušný vyšetřující orgán. Důvodem je, že tato rozhodnutí jsou obvykle v zájmu mladistvého nebo dokonce odpovídají jeho přání, proto se v těchto případech jeví ochrana prostřednictvím drahého soudního řízení zbytečná.

Článek 19 pak upravuje ukončení opatření. Výkonný úřad musí z moci úřední alespoň jednou ročně přezkoumat, zda opatření má stále smysl. Mladistvý a jeho právní zástupce mají právo v tomto řízení o pokračování opatření být vyslechnuti a proti rozhodnutí se odvolat. Ukončení opatření je možné dále na základě selhání výchovného či terapeutického účelu opatření, např. když mladistvý odmítne další léčbu nebo když i po všech pokusech o pozitivní ovlivnění nedojde k progresi. V případě, že bylo ochranné opatření umístění nařízeno vedle trestu, podle článku 32 odst. 3 musí být v případě zrušení opatření z důvodu selhání rozhodnuto o výkonu trestu odnětí svobody.

Na rozdíl od původní úpravy soudnictví ve věcech mládeže není v zákoně stanovena minimální doba trvání. Maximální délka trvání všech ochranných opatření je omezena dosažením 22. roku mladistvého. Obecná věková hranice 22 let je v literatuře i praxi vyšetřovacích orgánů juvenilní justice kritizována jako příliš nízká.⁵¹ Odporuje skutečnosti, že rozvoj lidské osobnosti je možný až do 25 let lidského věku⁵². Alespoň do toho věku je možné narušený vývoj ovlivnit pozitivním směrem.

Článek 20 upravuje spolupráci mezi orgány civilního práva a juvenilní justice. Doposud byla tato spolupráce řešena pouze občanským zákoníkem v článku 317⁵³, "*Kantony zajistí příslušnými právními předpisy účelnou spolupráci orgánů a subjektů v oblasti civilní ochrany dětí, juvenilní justice a dalších služeb pro mládež.*"⁵⁴ Spolupráce mezi civilními orgány a orgány trestního soudnictví ve věcech mládeže v praxi byla často provázána kompetenčními spory. Proto zákon o soudnictví ve věcech mládeže stanovil v článku 20 přesná pravidla spolupráce. Spolupráce orgánů je o to důležitější, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže zakotvuje ochranná opatření se stejným obsahem jako opatření v předchozím režimu občanského zákoníku. Občanskoprávní žaloby mají obecně přednost před opatřeními ukládanými orgány juvenilní justice, pokud není třeba zásah z důvodů prevence kriminality.

2. 3. 3. Oddíl třetí Tresty

Od vstupu v platnost JStG můžou být vedle ochranných opatření ukládány také tresty. Nejsou-li splněny podmínky pro nařízení ochranných opatření, mohou být nařízeny tresty samostatně, což je dnes nejčastější způsob trestání kriminality mladistvých. Soudní pravomoc má v německy mluvící části Švýcarska u většiny případů „Jugend-anwaltschaft“ – advokáti mladistvých a v západním Švýcarsku „Jugendrichter“ – soudci mladistvých, v

⁵¹ HOLDEREGGER, Nicole. Die Schutzmassnahmen des Jugendstrafgesetzes unter besonderer Berücksichtigung der Praxis in den Kantonen Schaffhausen und Zürich. Zürich: Schulthess, 2009. ISBN 978-372-5559-428.

⁵² ARALIKATTI, Laura E. Berk. [Übers.: Eva. Entwicklungspsychologie. 3., aktualisierte Aufl., [Nachdr.]. München [u.a.]: Pearson Studium, 2008. ISBN 978-382-7371-102.

⁵³ Švýcarsko. Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907. In: 210. Bern: Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 1907. Dostupné z: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/c210.html>

⁵⁴ „Die Kantone sichern durch geeignete Vorschriften die zweckmässige Zusammenarbeit der Behörden und Stellen auf dem Gebiet des zivilrechtlichen Kindesschutzes, des Jugendstrafrechts und der übrigen Jugendhilfe.“

obou případech se jedná o zkrácené řízení. Pouze u velmi závažné trestné činnosti, kde hrozí vysoké tresty a v případech, kde bylo podáno odvolání, rozhoduje soud pro mladistvé.

Podmínkou pro uložení trestu je vina, kterou je třeba chápat jako osobní zavinění. Od míry zavinění se odvíjí výše trestu, stejně jako od dosavadního života a osobních vztahů. Klíčové však pro stanovení trestu v juvenilní justici není jen zavinění, ale i poučení, které má mít speciální preventivní charakter. Výška trestu má být přiměřená míře zavinění z výchovných důvodů, ale ze stejného důvodu může být i nižší.

Článek 21 upravuje 6 případů osvobození od trestu uvedených v odst. 1. Některé důvody jsou přejaty z trestního práva dospělých, některé důvody jsou přejaty z původního soudnictví ve věcech mládeže.

„1 Rozhodující orgán upustí od potrestání pokud:

a) by trest ohrozil cíl ochranného opatření uloženého v předchozím nebo současném řízení;

b) jsou vina mladistvého a následky skutku nízké;

c) mladiství vlastním přičiněním opět v maximální možné míře napravil škodu nebo vyvinul zvláštní úsilí, aby napravil spáchanou křivdu, nebo trestem by byla důtka dle článku 22 a následky činu mají malý význam pro veřejnost a oběť;

d) je mladistvý v přímém důsledku svých činů ovlivněn do té míry, že trest by nebyl vhodný;

e) byl již mladistvý za svůj čin dostatečně potrestán ze strany rodičů, zákonného zástupce nebo třetí strany;

f) od spáchání skutku uplynula poměrně dlouhá doba, mladistvý se již napravil a zájem veřejnosti a obětí na dalším stíhání je nízký.

2 Od potrestání může být upuštěno, pokud cizí stát, ve kterém má mladistvý své obvyklé bydliště, již zahájil řízení nebo přislíbil řízení zahájit.⁵⁵

⁵⁵ „1 Die urteilende Behörde sieht von einer Bestrafung ab, wenn:

Na rozdíl od původní úpravy, kde byla možnost osvobození od potrestání na volné úvaze soudu, se v samostatném zákoně při splnění podmínek jedná o závazné ustanovení. Nicméně ve všech šesti případech zůstává velký prostor pro uvážení, zda byly splněny zákonem formulované požadavky nebo ne. Ustanovení obsahuje záměrně vágní pojmy jako "geringe Schuld" - nízké zavinění, „Wiedergutmachung so weit als möglich“ – odškodnění v maximální míře nebo „unangemessen Strafe“ – nepřiměřený trest.

K rozhodnutí o osvobození dle článku 21 však nedochází příliš často, neboť existují-li důvody pro upuštění od potrestání, je jich většinou využito již v průběhu vyšetřování v souladu s článkem 5 odst. 1 písm. a) JStPO, což je ekonomicky smysluplnější a výchovně vhodnější.

Ohrožení dříve nařízeného nebo v probíhajícím řízení navrženého opatření jako důvod upuštění od potrestání umožňuje zákonodárce v případech, kdy se mladistvý dopustil dalšího deliktu, ale zároveň v již probíhajícím ochranném opatření bylo dosaženo jistého pokroku, kde by hrozila její regrese. Předpokladem pro upuštění od potrestání u ochranných opatření nařízených v právě probíhajícím řízení je, že lze předpokládat, že trest by ohrozil úspěch opatření, zejména proto, se očekává negativní reakce mladistvého, např.: drastické opatření vzhledem k relativně lehkému přestupku (ústavní léčba závislosti jako reakce na občasnou užívání drog).

Stejně jako u trestního práva dospělých je možné i v soudnictví ve věcech mládeže upustit od potrestání v bagatelních věcech dle písm. b), tedy v případech, kde je pouze nízká míra zavinění, zanedbatelné následky trestného činu nebo kde nepřetrvává zájem

-
- a. die Bestrafung das Ziel einer früher angeordneten oder im laufenden Verfahren anzuordnenden Schutzmassnahme gefährden würde;
 - b. die Schuld des Jugendlichen und die Tatfolgen gering sind;
 - c. der Jugendliche den Schaden so weit als möglich durch eigene Leistung wieder gutgemacht oder eine besondere Anstrengung unternommen hat, um das von ihm begangene Unrecht auszugleichen, als Strafe nur ein Verweis nach Artikel 22 in Betracht kommt und die Strafverfolgung für die Öffentlichkeit und den Geschädigten nur von geringem Interesse ist;
 - d. der Jugendliche durch die unmittelbaren Folgen seiner Tat so schwer betroffen ist, dass eine Strafe unangemessen wäre;
 - e. der Jugendliche wegen seiner Tat von den Eltern, andern erziehungsberechtigten Personen oder Dritten schon genug bestraft worden ist; oder
 - f. seit der Tat verhältnismässig lange Zeit verstrichen ist, der Jugendliche sich wohlverhalten hat und das Interesse der Öffentlichkeit und des Geschädigten an der Strafverfolgung gering sind.
- 2 Von einer Bestrafung kann ferner abgesehen werden, wenn der ausländische Staat, in dem der Jugendliche seinen gewöhnlichen Aufenthalt hat, wegen der Tat des Jugendlichen bereits ein Verfahren eingeleitet oder sich bereit erklärt hat, ein solches einzuleiten.“

veřejnosti na potrestání. V takovýchto případech je zpravidla od stíhání upuštěno již v průběhu vyšetřování.

Kompenzace jako důvod k výjimce z trestu je přejata z trestního zákoníku dospělých, který tuto možnost upravuje v článku 53 StGB, ale omezen pouze na trestné činy, za které lze uložit podmíněné odsouzení. Zájem na zachování veřejného klidu byl obnoven, protože základní konflikt mezi pachatelem a poškozeným je vyřešen soukromě. Mladistvý musí buď škodu "co nejvíce svým vlastním úsilím" nahradit (platba rodičů nestačí) nebo „vyvinout zvláštní úsilí“, kterým se pokusí vyrovnat křivdy jím spáchané.

Je důležité, aby si mladistvý svůj skutek skutečně odpracoval a poškozený to aktivně dozoroval. Kompenzace může spočívat v návratu ukradené věci, náhradě škody, daru nebo může spočívat ve výkonu určité činnosti. U dospívajících může přicházet v úvahu také symbolické kompenzační plnění. Rozhodujícím faktorem není hodnota zpětného plnění. Spíše záleží na tom, zda je kompenzace přiměřená motivu adolescentů, závažnosti trestného činu a rozsahu škody a zda kompenzace je pro poškozeného objektivně důvěryhodná.

Stejně jako v trestním právu dospělých lze upustit od potrestání také v případě, že mladý člověk je vážně postižen důsledky svého činu. To může být například, pokud je mladistvý vážně zraněn při jím zaviněné dopravní nehodě nebo ztratí osobu jemu blízkou.

Z původní úpravy soudnictví ve věcech mládeže (články 88 - 98 aStGB) byl také přejat jako důvod upuštění od potrestání trestním opatřením dostatečné potrestání prostřednictvím výchovných institucí (rodiče, škola, atd.). Posuzování toho, co je "dostatečné", je na širším uvážení rozhodujícího orgánu. Jako kritéria hodnocení mohou být následující faktory: byla mladistvému jasně ukázána hranice? Pokud došlo k narovnání majtkové škody, z čeho čerpal prostředky? Bylo zvolené potrestání skutku přijatelné pro všechny strany jako trest?

A na konec lze od potrestání upustit také v případech, kde se vyšetřování vleklo a od spáchání skutku uplynula "relativně dlouhá doba". Na rozdíl od původní úpravy (články 88 - 98 aStGB), která stanovila lhůtu 3 měsíce pro mladistvé pachatele do 15 let a jeden rok pro pachatele mezi 15. a 18. rokem, nově zákon žádné krajní termíny nestanoví. Důvod pro zastavení vyplývá z poměrně krátkých promlčecích lhůt podle článku 36. Lze

předpokládat, že "relativně dlouho" již uplynulo, pokud uplynuly dvě třetiny příslušného času pro rozhodnutí.⁵⁶ Do jaké míry lze hovořit o relativně dlouhé době je závislé také na věku mladistvého, na závažnosti trestného činu a na poškození oběti. U dětských pachatelů, které již po určité době lze těžko spojovat s jejich skutkem, je amnestie oprávněná dříve, než u starších pachatelů.

Do roku 2010 měl článek 21 ještě odstavec 3, který zněl:

„3 Není-li důvod pro osvobození od potrestání uvedený v odstavcích 1 a 2, pak může rozhodující orgán rozhodnout o dočasném přerušení řízení a přiřadit vhodnou organizaci nebo osobu, která zorganizuje mediaci, jsou-li splněny podmínky článku 8. Není-li dohoda mezi poškozeným a mladistvým možná, rozhodne příslušný orgán definitivně.“⁵⁷

Od 1. 1. 2011, kdy vstoupil v platnost JStPO byl tento odstavec zrušen, stejně jako článek 8 aJStG, který se týkal mediace během procesu vyšetřování. Dnes je možnost mediace sporu upravena článkem 17 JStPO.

2. 3. 3. 1. Důtka

„1 Rozhodující orgán promluví k mladistvému, který se dopustil trestného skutku a uloží mu důtku, která je dostatečně silná a motivující, aby zabránila mladistvému v páchání další trestné činnosti. Důtka spočívá ve formálním odsouzení skutku.

2 Rozhodující orgán může mladistvému dodatečně vyměřit zkušební dobu od šesti měsíců do dvou let a s tím spojené pokyny. Proviní-li se mladistvý během této zkušební doby zaviněným trestným činem nebo nevezme v úvahu pokyny, může rozhodující orgán uložit vyšší trest.“⁵⁸

⁵⁶ STRATENWERTH, Günter. Schweizerisches Strafrecht: Allgemeiner Teil. 2., vollständig neubearbeitete Aufl. Bern: Stämpfli, 2006-, v. 2. ISBN 372720799X2. s. 364.

⁵⁷ „3 Besteht kein Grund zur Strafbefreiung nach den Absätzen 1 und 2, so kann die urteilende Behörde das Verfahren vorläufig unterbrechen und eine anerkannte, dafür geeignete Organisation oder Person damit beauftragen, ein Mediationsverfahren durchzuführen, wenn die Voraussetzungen von Artikel 8 erfüllt sind. Kommt eine Vereinbarung zwischen dem Geschädigten und dem Jugendlichen zustande, so stellt die urteilende Behörde das Verfahren definitiv ein.“

⁵⁸ „1 Die urteilende Behörde spricht den Jugendlichen schuldig und erteilt ihm einen Verweis, wenn dies voraussichtlich genügt, um den Jugendlichen von weiteren Straftaten abzuhalten. Der Verweis besteht in einer förmlichen Missbilligung der Tat.

Důtka je výtka, která se obrací na dobrou vůli a smysl pro zodpovědnost mladého člověka. Působí pouze v tom smyslu, že je třeba mladistvému skutečně promluvit do duše a ne pouze, jak se obvykle stává v souvislosti s trestním řízením, formálně v písemné formě od stolu. Důtka je samostatně ukládaná sankce, která má charakter spíše symbolického potrestání a která nejzřetelněji vyjadřuje dosažení samé hranice, za kterou již bude uložen skutečný trest. Uložení důtky předpokládá příznivou právní prognózu. Mladistvý musí splňovat určitá očekávání, že odradí také další mladé lidi od dalších trestných činů. Užití důtky vyžaduje, aby mladistvý přistoupil k trestu jako varovnému. Ze znění ustanovení lze usuzovat, že důtka se uplatní bez ohledu na závažnost trestného činu ve všech případech, ve kterých je příznivá prognóza, takový výklad by však byl v rozporu s nadřazeným principem viny. V praxi je nařizována důtka jako nejmírnější trest pouze u lehčích trestných činů a u „prvopachatelů“. Důtka se zkušební lhůtou je novým právním instrumentem, který spojuje trest odložení rozhodnutí a trest splnění určitých pokynů, které byly upraveny navzájem nezávisle v původní úpravě v aStGB.

Důtka se zkušební lhůtou však naráží na problém rozporu se zásadou „*ne bis in idem*“. Na rozdíl od podmíněného trestu, kde je výkon trestu pouze odložen, je u důtky při porušení probační lhůty nařízen trest jiný, tedy rozhodnuto znovu ve stejném případě s jiným verdiktem. Důtka totiž byla uplatněna vyslovením. Řešením tohoto problému se ukázala interpretace, dle které uložení přísnějšího trestu pro porušení podmínky není nové rozhodnutí, ale podmíněné upuštění od na začátku tvrdšího trestu (tj. druh eventuální odložené dekriminace). Přesto je myšlenka důtky se zkušební dobou přijímána velmi pozitivně a je vyzdvihován její inovativní vzdělávací charakter. Kriminologické zkušenosti s kriminalitou mládeže potvrzují pozitivní změnu v chování po uložení tohoto trestu.

2. 3. 3. 2. Osobní plnění

Trest osobního plnění upravuje článek 23:

2 Die urteilende Behörde kann dem Jugendlichen zusätzlich eine Probezeit von sechs Monaten bis zu zwei Jahren und damit verbundene Weisungen auferlegen. Begeht der Jugendliche während der Probezeit schuldhaft eine mit Strafe bedrohte Tat oder missachtet er die Weisungen, so kann die urteilende Behörde eine andere Strafe als einen Verweis verhängen.“

„1 Mladistvému může být stanoveno osobní plnění ve prospěch sociální instituce, práce ve veřejném zájmu nebo pomoc potřebným lidem či poškozeným s jejich souhlasem. Plnění musí odpovídat věku a schopnostem mladistvého. Za plnění nenáleží žádná kompenzace.

2 Jako osobní plnění může být nařízena také účast na kurzu nebo podobné přednášce.

3 Osobní plnění trvá maximálně deset dní. Pro mladistvé, kteří v době spáchání skutku dovršili 15. let a spáchali zločin nebo přestupek, může být osobní plnění uloženo až na dobu tří měsíců a může být spojeny s povinností pobývat na určitém místě.

4 Pokud osobní plnění nemá stanovený termín výkonu nebo není zřejmý, pak vybídne výkonný úřad mladistvého, aby si sám stanovil termín výkonu osobního plnění.

5 Zůstane-li toto upomenutí bez úspěchu a mladistvý v době spáchání činu nedovršil 15. let, může být povinen plnění vykovávat pod přímým dohledem výkonného úřadu u nebo jím určené osoby.

6 Zůstane-li toto upomenutí bez úspěchu a mladistvý v době spáchání činu dovršil 15. let, pak stanoví rozhodující orgán:

a) místo výkonu plnění do deseti dnů pod pokutou;

b) místo výkonu nad deset dní pod pokutou nebo trestem odnětí svobody; trest odnětí svobody nesmí přesáhnout délku převedeného výkonu.“⁵⁹

⁵⁹ „1 Der Jugendliche kann zu einer persönlichen Leistung zu Gunsten von sozialen Einrichtungen, von Werken im öffentlichen Interesse, von hilfsbedürftigen Personen oder des Geschädigten mit deren Zustimmung verpflichtet werden. Die Leistung hat dem Alter und den Fähigkeiten des Jugendlichen zu entsprechen. Sie wird nicht entschädigt.“

2 Als persönliche Leistung kann auch die Teilnahme an Kursen oder ähnlichen Veranstaltungen angeordnet werden.

3 Die persönliche Leistung dauert höchstens zehn Tage. Für Jugendliche, die zur Zeit der Tat das 15. Altersjahr vollendet und ein Verbrechen oder ein Vergehen begangen haben, kann die persönliche Leistung bis zu einer Dauer von drei Monaten angeordnet und mit der Verpflichtung verbunden werden, sich an einem bestimmten Ort aufzuhalten.

4 Wird die Leistung nicht fristgemäss oder mangelhaft erbracht, so ermahnt die vollziehende Behörde den Jugendlichen unter Ansetzung einer letzten Frist.

5 Bleibt die Mahnung ohne Erfolg und hat der Jugendliche zur Zeit der Tat das 15. Altersjahr nicht vollendet, so kann er verpflichtet werden, die Leistung unter unmittelbarer Aufsicht der vollziehenden Behörde oder einer von ihr bestimmten Person zu erbringen.

6 Bleibt die Mahnung ohne Erfolg und hat der Jugendliche zur Zeit der Tat das 15. Altersjahr vollendet, so erkennt die urteilende Behörde:

a. an Stelle einer Leistung bis zu zehn Tagen auf Busse;

Trest osobního plnění vzešel z trestu pracovního plnění, který byl upraven opět v aStGB. V drtivé většině případů bývá uložena práce ve prospěch sociální instituce nebo ve veřejných službách, pouze výjimečně se plnění týká poškozeného nebo jinak určené soukromé osoby. Novinkou je, že kromě výkonu práce může být jako osobní plnění nařízena také účast na kurzu nebo podobné akci. Uložení pracovního výkonu je pedagogicky velmi významná sankce, protože nepředstavuje pouze pasivní snášení zla, ale vyžaduje aktivní nasazení. Rozhodující však je, aby pracovní výkon byl pečlivě vybírán a přizpůsoben věku, schopnostem a potřebám mladistvých. Pokud je výkon navržen jako pouhé obtěžování nebo bezvýznamné zaměstnání, ztrácí svou výchovnou funkci. Proto musí být "zaměstnavatelé" a organizátoři pečlivě vybíráni, proškoleni a podporováni. Možné je také nařídit výkon u poškozeného nebo jiné osoby potřebující pomoc, nelze ale nařídit práci u jiné soukromé osoby nebo např. zaměstnání u podnikatele.

Trest osobního plnění je často aplikován v kantonech rozdílně, např. v průběhu roku 2008 byl uložen v celošvýcarském průměru ve 46 % všech rozsudků, nejčastěji v kantonu Bern, v 57%, v kantonu Glarus ale pouze ve 13 % rozsudků. Rozdíly souvisí s tím, kolik vhodných pracovních míst má který kanton k dispozici. Jako vhodná pracovní uplatnění se nabízí činnosti zejména ve veřejných nebo neziskových institucích, např.: v městském zahradnictví, v muzeích, sportovních areálech, ve školních budovách, v nemocnicích nebo pečovatelských domech (ale ne jako poskytovatelé péče) nebo u charity či zemědělských usedlostí. V kantonu Thun je např. tábor Gwatt, ve kterém se dopoledne pracuje v zemědělství, odpoledne je věnované volnočasovým aktivitám a večer probíhají diskuze vedené psychologem.

Je-li jako plnění uložena účast na kurzu nebo podobné přednášce, může se jednat o speciální kurzy pro mladistvé delikventy, jako např. sociálně vzdělávací programy pro násilníky, sexuální delikventy nebo pachatele silničních nehod, stejně jako o otevřené kurzy pro veřejnost, např. nácvik sociálních dovedností, dopravní výchova nebo zdravotní kurzy. Např. dnes velmi často diskutované jsou kurzy zaměřené proti násilí: Anti-Agrese

b. an Stelle einer Leistung über zehn Tagen auf Busse oder Freiheitsentzug; der Freiheitsentzug darf die Dauer der umgewandelten Leistung nicht übersteigen.“

training (AAT, školení trpělivosti proti násilí) a Multisystémový Anti-Agrese program (MAAP).⁶⁰

Na rozdíl od předchozí úpravy, ve které nebyly upraveny podrobnosti výkonu práce, odst. 3 stanovuje podmínky práce a délku trvání trestu. Osobní plnění může být uloženo mezi jedním a deseti dny u pachatelů do 15 let a pachatelů starších 15 let může být plnění uloženo až na dobu 3 měsíců a může být spojeno s povinností pobývat na určitém místě, např. v kempu. Doba trvání každé jednotky není určena, může být 4 hodiny, což platí jako denní sazba pro dospělé pachatele, ale některé kantony uplatňují denní plnění 8 hodin na základě toho, že mladiství mají více času.

Odst. 4 pak řeší případy, kdy se k výkonu osobního plnění mladistvý nedostaví nebo jej neprovede řádně. Opět se zde liší přístup k pachatelům mladších a starších 15 let. Pokud se k výkonu nedostaví pachatel mladší 15 let, může výkonný úřad nařídít plnění pod dohledem, např. školy. Pokud se však k výkonu nedostaví adolescent starší 15 let, může mu být uložena na místo osobního plnění v rozsahu do 10 dnů značně vysoká pokuta a v případech plnění nad 10 dnů pokuta nebo trest odnětí svobody v délce trvání nesplněného osobního plnění.

Novinkou je možnost podmíněného výkonu plnění: Dle článku 35 může být osobní plnění podmíněčné nebo částečně podmíněčně odloženo. Podmínečně odložený výkon osobního plnění však na rozdíl od trestu odnětí svobody nemá smysl, když zde nehrozí žádná potenciálně škodlivá sankce a to že mladiství pachatelé poskytují plnění jako kompenzaci za minulé křivdy, je pedagogicky opodstatněné a pro ně užitečné. Podmínečné upuštění od výkonu trestu je možné dle čl. 35 odst. 1 umožnit u nepodmínečného trestu, pokud se zdá nezbytné zabránit mládeži v páchání další trestné činnosti. U zločineckých typů, u kterých lze předpokládat, že pouhá pohružka je nezastraší, se výkon plnění ze vzdělávacích důvodů neodloží. Na rozdíl od trestního práva dospělých není v systému soudnictví nad mládeží podmíněčné odložení specifikováno jako pravidlo.

⁶⁰ INSTITUT FÜR KONFRONTATIVE PÄDAGOGIK – SCHWEIZ. [online]. [cit. 2013-05-10]. Dostupné z: <http://www.ik-s.ch/>

2. 3. 3. 3. Pokuta

Článek 24 upravuje uložení trestu pokuty.

„1 Mladistvý, který se dopustil skutku po dovršení 15 let, může být potrestán pokutou. Tato částka činí nejvýše 2000 CHF. Pokuta musí být stanovena s přihlédnutím k osobní situaci mladistvého.

2 Výkonný úřad určí platební lhůtu; může stanovit odložení a splátky.

3. Na žádost mladistvého může výkonný úřad zcela nebo částečně převést pokutu do osobního plnění, pokud pokuta nebyla stanovena místo neposkytnutého osobního plnění.

4. Pokud se podmínky rozhodující o výši pokuty zhoršily bez zavinění mladistvého, pak může rozhodující úřad pokutu snížit.

5 Nezaplatí-li mladistvý pokutu ve stanovené lhůtě, změní ji rozhodující orgán v trest odnětí svobody v délce trvání do 30 dnů. Tato změna je vyloučena v případě, že mladistvý je neschopen zaplatit pokutu bez svého zavinění.“⁶¹

Finanční trest byl také upraven již v původním soudnictví ve věcech mládeže a mohl být v každém případě nařízen spolu s podmíněně odloženým výkonem. Hraje významnou úlohu převážně u dopravních přestupků. Hranice 15 let je stanovena v souladu se zákoníkem práce (Arbeitsgesetz - ArG)⁶² jako minimální věk pro zaměstnání. S tím souvisí požadavek, aby se mladistvý o zaplacení pokuty přičinil vlastním úsilím, pokud by pokutu zaplatili rodiče, ztratila by svůj výchovný účel. Také u pokuty je možné výkon

⁶¹ „1 Der Jugendliche, der zur Zeit der Tat das 15. Altersjahr vollendet hat, kann mit Busse bestraft werden. Diese beträgt höchstens 2000 Franken. Sie ist unter Berücksichtigung der persönlichen Verhältnisse des Jugendlichen festzusetzen.

² Die Vollzugsbehörde bestimmt die Zahlungsfrist; sie kann Erstreckungen und Teilzahlungen gewähren.

³ Auf Gesuch des Jugendlichen kann die Vollzugsbehörde die Busse ganz oder teilweise in eine persönliche Leistung umwandeln, ausser wenn die Busse an Stelle einer nicht erbrachten persönlichen Leistung ausgesprochen wurde.

⁴ Haben sich die für die Bemessung der Busse massgebenden Verhältnisse seit dem Urteil ohne Verschulden des Jugendlichen verschlechtert, so kann die urteilende Behörde die Busse herabsetzen.

⁵ Bezahlte der Jugendliche die Busse nicht innert der gesetzten Frist, so wandelt sie die urteilende Behörde in Freiheitsentzug bis zu 30 Tagen um. Die Umwandlung ist ausgeschlossen, wenn der Jugendliche ohne sein Verschulden zahlungsunfähig ist.“

⁶² Švýcarsko. Bundesgesetz vom 13. März 1964 über die Arbeit in Industrie, Gewerbe und Handel: (Arbeitsgesetz, ArG). In: 822.11. Bern: Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 1964. Dostupné z: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c822_11.html

podmíněně odložit na zkušební dobu, přičemž platí stejné podmínky jako u osobního plnění.

Oproti původní úpravě je stanoven horní limit pokuty na částku 2000 CHF, což při kurzu cca 1:20⁶³ činí 40 000Kč. Dříve byl horní limit stejný jako u dospělých pachatelů, tedy až 3000 CHF za jeden den uložené pokuty při maximálním počtu 360 dnů trvání trestu⁶⁴. Stanovení výše pokuty je často velmi obtížné. Finanční situace mladistvých jsou velmi odlišné a mohou se rychle měnit. Lze proto provést několik úprav: prodloužit dobu splatnosti nebo pokutu rozložit na splátky. Na požádání je možné pokutu přeměnit do osobního výkonu. A v případě, že by se příjmy mladistvého zásadně zhoršily bez zavinění mladistvého, může rozhodující orgán pokutu snížit.

Nezaplatí-li však mladistvý v určené lhůtě, ani se jinak nepokusí svůj dluh řešit, lze mu změnit pokutu na nepodmíněný trest odnětí svobody v délce až 30 dnů, přičemž však zákon nestanovuje klíč pro přepočítání nezaplacené sumy na počet dnů vězení. Předpokládá se tedy, že se použije hrubý přepočítání za každých 70 franků jeden den odnětí svobody.

V celém Švýcarsku byl v roce 2009 uložen trest pokuty u 19,8 % všech rozsudků ve věcech mladistvých. V kantonu Bern byla pokuta uložena u 25,47 % rozsudků, v kantonu Curych u 13,65 % rozsudků, v kantonu Ženeva pouze u 0,56 %. Průměrná výše nepodmíněných pokut činila 173 CHF v kantonu Bern, v kantonu Curych 297 CHF.⁶⁵

2. 3. 3. 4. Trest odnětí svobody

Článek 25 upravuje obsah a předpoklady pro uložení trestu odnětí svobody:

„I Mladistvý, který spáchal po dovršení 15 let zločin nebo trestný čin, může být potrestán trestem odnětí svobody od jednoho dne do jednoho roku.

⁶³ Vybrané devizové kurzy. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. [online]. [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/m2/cs/financni_trhy/devizovy_trh/kurzy_devizoveho_trhu/vybrane.html?mena=CHF&od=01.01.2013&do=31.12.2013

⁶⁴ Švýcarsko. Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937. In: 311.0. Bern: Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 1937. Dostupné z: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c311_0.html

⁶⁵ WOHLHAUSER, Elmar. Strafen des JStG. Bern, 2010. Masterarbeit. Universität Bern.

2 Mladistvý, který se provinil po dovršení 16 let, bude potrestán trestem odnětí svobody do 4 let, pokud:

a) spáchal trestný čin, za který zákon vztahující se na dospělé ukládá trest odnětí svobody ne menší než tři roky;

b) spáchal jednání uvedená v člancích 122, 140 odst. 3 nebo 184 StGB a choval se velmi bezohledně, zejména pokud jeho motivace, důvody skutku nebo způsob jeho provedení odhalují zvlášť zavrženíhodný postoj.⁶⁶

Trest odnětí svobody je díky potenciálním škodlivým účinkům a vysokým nákladům nejproblematičtější trest. Cílem nového JStG bylo proto co nejvíce zúžit rozsah trestu a omezit na minimum jeho negativní dopady. Odnětím svobody může být potrestán pouze mladistvý, který již dovršil 15 let a spáchal zločin nebo trestný čin, který je v trestním zákoníku dospělých potrestán pokutou nebo odnětím svobody. Vězením tudíž nemůžou být potrestány přestupky, tj. drobné trestné činy, které se trestají pokutou.

Délka trestu může být uložena v rozmezí od jednoho dne do jednoho roku. Absence podmínek pro uplatňování trestů odnětí svobody a zvláštní kritéria pro jejich konstrukci (na rozdíl od zavinění) je proto diskutabilní, neboť trest odnětí svobody by měl být použit pouze jako poslední možnost. Přesto zákonodárce upustil od výslovného stanovení tohoto pravidla. Zdrženlivost u nařizování trestu odnětí svobody je však zaručena nejen z kriminálně politických důvodů a důvodů nákladů, ale také ze stanovených mezinárodních standardů.

V praxi bylo např. v roce 2011 nařízeno 543 podmíněných a 325 nepodmíněných trestů odnětí svobody z celkového počtu 14 044 rozsudků ve věcech mladistvých.

Doba trvání trestu se dá dále rozdělit dle délky trvání (podmíněně / nepodmíněně):

⁶⁶ „1 Der Jugendliche, der nach Vollendung des 15. Altersjahres ein Verbrechen oder ein Vergehen begangen hat, kann mit Freiheitsentzug von einem Tag bis zu einem Jahr bestraft werden.

2 Der Jugendliche, der zur Zeit der Tat das 16. Altersjahr vollendet hat, wird mit Freiheitsentzug bis zu vier Jahren bestraft, wenn er:

a. ein Verbrechen begangen hat, das nach dem für Erwachsene anwendbaren Recht mit Freiheitsstrafe nicht unter drei Jahren bedroht ist;

b. eine Tat nach den Artikeln 122, 140 Ziffer 3 oder Artikel 184 StGB⁹ begangen und dabei besonders skrupellos gehandelt hat, namentlich wenn der Beweggrund des Jugendlichen, der Zweck der Tat oder die Art ihrer Ausführung eine besonders verwerfliche Gesinnung offenbaren.“

do 1 měsíce	371	244
v rozsahu 1-3 měsíců	123	51
v rozsahu 3 - 6 měsíců	25	10
nad 6 měsíců	24	20 ⁶⁷

K nejdůležitějším změnám, které přinesla nová právní úprava v samostatném zákoně, patří úprava trestu odnětí svobody až na 4 roky. Mladistvým od 16 let může být uložen tento prodloužený trest, pokud se dopustili těch nejtěžších trestných činů. Použití zvýšeného trestního rámce je třeba v případech, kde nejsou žádné polehčující okolnosti ani snížená příčetnost. Pod takto zvýšenou trestní sazbu spadají 2 kategorie trestných činů:

Základní podřazené skutkové podstaty - podle písm. a) lze trest odnětí svobody až na čtyři roky uložit za všechny trestné činy, které jsou v trestním zákoníku dospělých trestány odnětím svobody na nejméně tři roky.

Jedná se o následující trestné činy: Úmyslné zabití (článek 111 StGB), vražda (článek 112 StGB), loupež spojená s nebezpečím ohrožení života, těžkého ublížení na zdraví nebo s krutým zacházením (článek 140 odst. 4 StGB), braní rukojmí spojeného s krutým donucením (článek 185 odst. 2 StGB), sexuální napadení spojené s krutým zacházením (článek 189 odst. 3 StGB), znásilnění spojené s krutým zacházením (článek 190 odst. 3 StGB), žhářství spojené s ohrožením života (článek 221 odst. 2 StGB). Teoreticky se jedná také o trestný čin genocidy (článek 264 StGB) a kvalifikované skutkové podstaty politické vlastizrady (článek 266 odst. 2 StGB), ale ve skutečnosti si lze těžko představit, že by tyto činy mohl spáchat mladistvý.

Podřazené skutkové podstaty spojené se zvlášť bezohledným jednáním – podle písm. b) lze u dalších tří trestných činů, které nejsou v trestním zákoníku dospělých trestány minimální hranicí tří let, uložit trest odnětí svobody až na čtyři roky, pokud byl spáchán obzvláště zavrhuječím způsobem, zvláště když motiv, důvod činu nebo způsob jejího provedení odhalují zvlášť zvrácené smýšlení.

⁶⁷ STORZ, Renate. *Statistik der Jugendkriminalität: Welche Trends?.* VHN 71. 2002.

Trestní zákoník výslovně uvádí tři další trestné činy: těžké ublížení na zdraví (článek 122 StGB), těžká loupež spáchaná ve skupině nebo zvláště nebezpečná loupež (článek 140 odst. 3 StGB) a kvalifikované omezení svobody a únos (článek 184 StGB).

Definice bezohlednosti se odvozuje ze znaků skutkové podstaty vraždy dle článku 112 StGB, ale neshoduje se zcela s definicí zvlášť zavrženíhodného jednání, které uvádí písm. b) jako "obzvláště zavrhuující způsob, zvláště kde motiv, důvod činu nebo způsob jejího provedení odhalují zvlášť zvrácené smýšlení".

Dalo by se tedy říci, že termín bezohlednost se vykládá v trestním právu mladistvých jinak než v trestním právu dospělých. Vyjmenované tři příklady zavrženíhodného jednání nejsou taxativním výčtem znaků bezohlednosti. Bezohlednost může vyplývat také z jiných znaků skutku nebo kombinací těchto tři uvedených podmínek. Zavrženíhodným motivem činu může být např. chamtivost, sadismus nebo pomsta a způsobem provedení pak mučení, krutost nebo chladnokrevnost.

Skutkové podstaty, které nejsou zahrnuty do konečného seznamu podřazených trestných činů, a proto není důvod pro uložení víceletého trestu odnětí svobody, jsou např. zabití, obchod s drogami, vydírání, zneuctění a základní skutkové podstaty závažného ublížení na zdraví, znásilnění, loupeže, únosu a žhářství. Vyjetí obchodu s drogami a prostého znásilnění je kritizováno jako legislativní hrubá chyba.⁶⁸

Prodloužení trestu odnětí svobody vystupuje nad rámec vzdělávacích trestů ukládaných mladistvým. Speciální prevence však není příliš účinná, jak dokazují studie z Německa, Francie a Finsko. V těchto zemích se míra recidivy pohybuje v rozpětí 66 - 90%.⁶⁹

Důvodem pro zavedení byla všeobecná prevence rozporu mezi soudnictvím ve věcech mládeže a trestním právem dospělých. V původním soudnictví ve věcech mládeže byl horní limit odnětí svobody jeden rok. To bylo vnímáno jako zarážející v případech, kdy pachatel brzy po rozsudku dosáhl plnoletosti, zejména pokud by se dva prakticky stejně staří vrstevníci společně dopustili vážného zločinu a jeden, který již dovršil 18 let těsně

⁶⁸HEBEISEN, Dieter: *Das neue materielle Jugendstrafrecht*. 2. vydání. Bern: Bänziger/Hubschmid/Sollberger: Zur Revision des AT, 2006.

⁶⁹URWYLER, Christoph/ NETT, Jachen C. *Evaluation der Wirksamkeit des Jugendstrafgesetzes*. Schlussbericht, Bern: Berner Fachhochschule Soziale Arbeit.2012.

před činem, by byl potrestán trestem odnětí svobody až na 20 let, zatímco druhý, který ještě nedosáhl plnoletosti, by byl potrestán trestem nepřevyšujícím jeden rok.⁷⁰

Delší trest odnětí svobody bývá zpravidla ukládán spolu s ústavními ochrannými opatřeními, například při spáchání závažných trestných činů je obvykle nařízena výchovná nebo psychologická léčba. Výkon opatření má pak přednost před výkonem trestu odnětí svobody. Pokud může být výkon opatření úspěšný, často k nastoupení trestu odnětí svobody nedojde. Mladistvému však při výkonu ochranného opatření stále hrozí, že pokud nebude spolupracovat, změní se mu léčba na trest odnětí svobody.

Články 26 a 27 upravují výkon všech vykonatelných trestů odnětí svobody (podmíněný nebo částečně podmíněný výkon je upraven v článku 35). Nejdříve jsou upraveny alternativní způsoby výkonu kratších trestů odnětí svobody, dle článku 26 lze převést trest odnětí svobody do 3 měsíců na základě žádosti na trest osobního plnění ve stejné délce trvání. To je v rozporu se zásadou, že osobní plnění má být nařízeno namísto trestu odnětí svobody, pokud je to možné. Změna trestu tedy může být použita tam, kde se radikálně změnila okolnosti a je vhodné nařídit osobní plnění.

Dále je v článku 27 upravena možnost uložit výkon trestu odnětí svobody do 1 roku v polovazbě jako v trestním právu dospělých. Polovazba znamená, že mladistvý tráví pouze noci a víkendy v zařízení, které jinak nemá vězeňský charakter (např. klášterní cely v kantonu Basilej, polovazební zařízení v Thunu a Winterthuru) a během týdne smí dál navštěvovat školu nebo chodit do práce. Dále lze výkon trestu odnětí svobody do jednoho měsíce rozdělit na kratší pobyty a vykonat je o víkendech a svátcích. Výkonný úřad by měl vždy zvážit, zda tento způsob výkonu rozhodnutí je možný, nepřipadá v úvahu např. u žhářů, potenciálních násilníků nebo mladistvých bez pravidelného režimu. V 7 kantonech je zavedena také možnost monitorování pomocí elektronických náramků, které slouží k výkonu trestu domácího vězení. V této souvislosti je možné nařídit použití i u mladistvých. Zkušenosti z Anglie přinesly následující: elektronický monitoring může být použit s příslušným zdůvodněním a vzdělávacím účelem, zejména u mladistvých, kde selhávají rodiče jako vychovatelé nebo pracují přes noc.

⁷⁰ AEBERSOLD, Peter. Schweizerisches Jugendstrafrecht. 2. vydání. Bern: Stämpfli. ISBN 978-372-7286-681. s. 158

Dlouhodobé tresty odnětí svobody, které nemohou být proměněny v alternativní tresty, jsou vykonávány ve speciálním zařízení pro mladistvé, které musí mít infrastrukturu, která umožňuje dohlížet na vězně, na jejich vzdělání a jejich budoucí sociální začlenění.

Povinnost oddělit mladistvé od dospělých pachatelů je uložena jak článkem 28 JStPO, tak také mezinárodní úmluvou OSN na ochranu práv dětí⁷¹. Tento zákaz je formulován v článku 37, obsahuje zákaz držet mladistvé pachatele společně s dospělými pachateli ve výkonu trestu odnětí svobody, pokud to není v jejich vlastním zájmu. Takovým zájmem by mohlo být, že jinak by mladistvý byl zadržen v samovazbě.

Článek 28 upravuje podmíněné propuštění:

„1 Odsloužil-li mladistvý polovinu trestu odnětí svobody, ale nejméně dva týdny, pak jej může výkonný úřad propustit, nepředpokládá-li, že by se dopustil dalšího trestného jednání nebo trestných činů.

2 Výkonný úřad musí z moci úřední ověřit, zda mladistvý může být podmíněně propuštěn. Vyžádá si od správy zařízení a osoby pověřené dohledem posudek a v případě úmyslu zamítnout propuštění musí také vyslechnout mladistvého.

3. Pokud odnětí svobody bylo uloženo dle článku 25 odst. 2, rozhodne výkonný úřad až po konzultaci s výborem uvedeným v článku 62d odst. 2 StGB⁷².

4 Pokud je podmíněčné propuštění odepráno, musí příslušný orgán provést nové šetření nejméně jednou každých šest měsíců, zda nemůže být uděleno.“⁷³

⁷¹ Úmluva o právech dítěte. In: 104/1991. New York, 1989. Dostupné z: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=104%2F1991

⁷² „Anhörung einer Kommission aus Vertretern der Strafverfolgungsbehörden, der Vollzugsbehörden sowie der Psychiatrie“ - posudek komise složené ze zástupců úřadu vymáhání práva, výkonného úřadu a psychiatrie.

⁷³ „1 Hat der Jugendliche die Hälfte, mindestens aber zwei Wochen des Freiheitsentzugs verbüsst, so kann ihn die Vollzugsbehörde bedingt entlassen, wenn nicht anzunehmen ist, er werde weitere erbrechen oder Vergehen begehen.

2 Die Vollzugsbehörde prüft von Amtes wegen, ob der Jugendliche bedingt entlassen werden kann. Sie holt je einen Bericht der Leitung der Einrichtung sowie der Person ein, welche den Jugendlichen begleitet. Der Jugendliche ist anzuhören, wenn die Vollzugsbehörde beabsichtigt, die bedingte Entlassung zu verweigern.

3 Ist der Freiheitsentzug nach Artikel 25 Absatz 2 verhängt worden, so entscheidet die Vollzugsbehörde nach Anhörung einer Kommission nach Artikel 62d Absatz 2 StGB11.

4 Wird die bedingte Entlassung verweigert, so hat die zuständige Behörde mindestens einmal halbjährlich neu zu prüfen, ob sie gewährt werden kann.“

Rozsah podmíněného propuštění byl rozšířen oproti původní úpravě, která dovolovala podmíněčné propuštění až po uplynutí dvou třetin trestu a minimálně po uplynutí měsíce. Podmínkou pro podmíněné propuštění není nepříznivá právní prognóza, tedy záměrně záporná forma. Tím je vyjádřeno, že podmíněné propuštění by mělo být pravidlem a je možné odchýlit se pouze tehdy, pokud je jasné a odůvodněné vyloučit příznivou prognózu.

Modalitou podmíněného propuštění je zkušební doba upravená článkem 29.

„1 Výkonný úřad uloží mladistvému podmíněčné propuštění na zkušební období, jehož délka odpovídá zbytku trestu, ale nejméně však na šest měsíců a nejvýše na dva roky.

2 Výkonný úřad může podmíněně propustit mladistvého s pokyny. Ty se mohou týkat zejména účasti na volnočasových přednáškách, opravy škod, návštěvy některých míst, řízení motorového vozidla nebo abstinence od látek, které ovlivňují mysl.

3. Výkonný úřad určí příslušnou osobu, která bude dohlížet na mladistvého ve zkušební době a podávat zprávy.“⁷⁴

Stejně jako v trestním právu dospělých, je u podmíněného propuštění stanovena vždy zkušební lhůta. Spolu se zkušební lhůtou bývají u mladistvých často uloženy také pokyny, jejichž demonstrativní výčet obsahuje odstavec 2. Pokyny jsou důležitým nástrojem kontroly chování. Je však nezbytné v jednotlivých případech stanovit pokyny konkrétně a kontrolovatelně. Kromě stanovení musí být skutečně kontrolovatelné, což v praxi často chybí. S ohledem na obtížnost kontroly negativních pokynů (zákazů) je vhodné stanovit pozitivní pokyny. Je snazší pravidelně kontrolovat pokyn docházet na protialkoholní léčení než zákaz pít alkoholu.

Ve všech případech podmíněného propuštění mladistvých je pověřena osoba, která na ně dohlíží ve zkušební lhůtě a podává zprávy dozorujícímu úřadu. Zpráva se má zaměřit

⁷⁴ „1 Die Vollzugsbehörde auferlegt dem bedingt entlassenen Jugendlichen eine Probezeit, deren Dauer dem Strafrest entspricht, jedoch mindestens sechs Monate und höchstens zwei Jahre beträgt.

2 Die Vollzugsbehörde kann dem bedingt entlassenen Jugendlichen Weisungen erteilen. Diese betreffen insbesondere die Teilnahme an Freizeitveranstaltungen, die Wiedergutmachung des Schadens, den Besuch von Lokalen, das Führen eines Motorfahrzeuges oder die Abstinenz von Stoffen, die das Bewusstsein beeinträchtigen.

3 Die Vollzugsbehörde bestimmt eine geeignete Person, die den Jugendlichen während der Probezeit begleitet und ihr Bericht erstattet.“

zejména na chování, rozvoj mladistvého a dodržování pokynů. Dozor může provádět odborník nebo jednotlivec z prostředí mladistvého.

Článek 30 stanovuje, že dodrží-li mladistvý zkušební lhůtu do konce, je propuštěn. Článek 31 pak upravuje případy, ve kterých se mladistvý ve zkušební době proviní dalším skutkem.

„1 Pokud spáchá osoba podmíněně propuštěná ve zkušební době zločin nebo trestný čin nebo jedná proti stanoveným pokynům, a proto lze očekávat, že se v budoucnu dopustí další trestné činnosti, pak o novém skutku rozhodující úřad nebo pokyny dozorující orgán nařídí výkon části nebo celého zbytku trestu (zpětné umístění). Částečný výkon může být uložen pouze jednou.

2 Díky novému trestnému činu jsou splněny podmínky pro nepodmíněný trest odnětí svobody a zbytek trestu se stal vykonatelným, pak nařídí původně rozhodující orgán zrušením zbývajících trestu a nový souhrnný trest dle článku 34. Pravidla pro podmíněně propuštění jsou opět použitelná.

3 Pokud lze očekávat, že i přes porušení se mladistvý žádné další trestné činnosti nedopustí, o novém skutku rozhodující úřad nebo pokyny dozorující orgán nařídí zpětné umístění do trestu. Může mladistvého upozornit a prodloužit zkušební dobu až na jeden rok. Pokud prodloužení probíhá po uplynutí zkušební doby, začíná dnem nařízení.

4 Zpětné umístění nelze nařídít v případech, ve kterých od konce zkušební lhůty uplynulo více než dva roky.

5 Pokud je pro rozhodnutí nového skutku použitelný trestní zákoník dospělých, pak postupuje rozhodující orgán dle článku 89 trestního zákoníku.⁷⁵

⁷⁵ „1 Begeht der bedingt entlassene Jugendliche während der Probezeit ein Verbrechen oder Vergehen oder handelt er trotz förmlicher Mahnung den ihm erteilten Weisungen zuwider und ist deswegen zu erwarten, dass er weitere Straftaten verüben wird, so verfügt die über die neue Tat urteilende Behörde oder, bei Verstoss gegen die Weisungen, die Vollzugsbehörde den Vollzug eines Teils oder der ganzen Reststrafe (Rückversetzung). Der Teilvollzug kann nur einmal gewährt werden.

2 Sind auf Grund der neuen Straftat die Voraussetzungen für einen unbedingten Freiheitsentzug erfüllt und trifft dieser mit der durch den Widerruf vollziehbar gewordenen Reststrafe zusammen, so bildet die urteilende Behörde aus dem früher verhängten und dem neuen Freiheitsentzug eine Gesamtstrafe im Sinne von Artikel 34. Auf diese sind die Regeln der bedingten Entlassung erneut anwendbar.

3 Ist trotz der Nichtbewährung zu erwarten, dass der Jugendliche keine weiteren Straftaten verüben wird, so verzichtet die urteilende Behörde oder, bei Verstoss gegen die Weisungen, die Vollzugsbehörde auf eine

Možnost uložení částečného výkonu trestu je užitečná zejména při delších trestech (a stále zbývá dlouhý zbytek trestu), protože pak je možná krizová intervence s významným varovným charakterem: pro mladistvého, kterému zbýval rok, přinese odpykání trestu v řádu několika týdnů ve smyslu varování často větší nápravu chybného chování, než kdyby musel odsloužit celý rok a pak byl propuštěn bez další zkušební lhůty. Možnost pouze částečně odvolat zbytek trestu je třeba využít zejména v případech, kdy je zkušební lhůta porušena nesplněním pokynu.

2. 3. 3. 5. Společná ustanovení sankcí

Společná ustanovení, která upravují výkon ochranných opatření a trestů, jsou upravena články 32 – 35.

„1 Trest umístění má přednost před vykonatelným trestem odnětí svobody, který byl uložen zároveň nebo z důvodu porušení podmíněného propuštění nebo zpětného umístění.

2 Je-li umístění zrušeno, protože již splnilo svůj účel, trest odnětí svobody se nenařizuje.

3 Je-li umístění zrušeno z jiného důvodu, rozhodne rozhodující orgán, zda a do jaké míry je vykonatelný trest odnětí svobody. Je třeba očekávat opatření spojené s omezením svobody.

4 Rozhodující orgán může výkon současně vysloveného nebo z důvodu porušení podmíněného propuštění nebo zpětného umístění odložit vykonatelný trest odnětí svobody ve prospěch ambulantní léčby, osobní péče nebo dohledu. V případě zrušení ochranného opatření se odstavce 2 a 3 použijí přiměřeně.“⁷⁶

Rückversetzung. Sie kann den Jugendlichen verwarnen und die Probezeit um höchstens ein Jahr verlängern. Erfolgt die Verlängerung erst nach Ablauf der Probezeit, so beginnt sie am Tag der Anordnung.

4 Die Rückversetzung darf nicht mehr angeordnet werden, wenn seit dem Ablauf der Probezeit zwei Jahre vergangen sind.

5 Ist für die Beurteilung der neuen Tat das StGB12 anwendbar, so wendet die urteilende Behörde bezüglich des Widerrufs Artikel 89 StGB an.“

⁷⁶ „1 Die Unterbringung geht dem Vollzug eines gleichzeitig ausgesprochenen oder eines wegen Widerruf oder Rückversetzung vollziehbaren Freiheitsentzuges voraus.

2 Wird die Unterbringung aufgehoben, weil sie ihren Zweck erreicht hat, so wird der Freiheitsentzug nicht mehr vollzogen.

Článek 32 konkretizuje zásadu přednosti výkonu ochranných opatření před výkonem trestu. Články 33 a 34 nepatří systematicky do kontextu výkonu trestu, protože upravují otázky týkající se nařizování sankcí.

Podle článku 33 lze k trestu osobního plnění a odnětí svobody připojit také pokutu. Pokutu u osobního plnění je možné připojit pouze u specifického plnění ve formě účasti na kurzech a podobných akcích. Důvodem je obava, že by pouhá účast na kurzu nebyla vnímána jako dostatečná sankce. Připojení nebo kombinace pokut je koncipována jako varovný trest. Vyloučeno je spojení pokuty s osobním plněním ve formě pracovního výkonu. Dodatečně může být pokuta nařízena u všech případů v plné výši, částečně podmíněně nebo zcela podmíněně.

Článek 34 upravuje analogicky jako v právu dospělých zásadu asperace, kterou do češtiny překládáme jako princip zostření.⁷⁷ Podle tohoto článku nelze při posuzování případu, ve kterém mladistvý spáchal více trestných činů stejným způsobem provedení, jednoduše jednotlivé tresty pouze sečíst, ale stanoví se celkový trest, který vychází z trestní sazby nejtěžšího skutku, která se přiměřeně zvýší podle ostatních spáchaných skutků, avšak výsledný trest nesmí překročit maximální zákonnou výši trestu (1 rok odnětí svobody a 2000 CHF u pokuty).

U podmíněného propuštění je výkon trestu prováděn podle francouzského systému "sursis". Tedy trest je pevně stanoven, ale jeho výkon je na zkušební dobu odložen. Pokud se ve zkušební době nedopustí dalšího provinění, nemusí trest vykonat. U pokut a osobního plnění není rozsah zkušební doby omezený, u trestu odnětí svobody lze stanovit zkušební dobu na max. 30 měsíců. Výši zkušební doby je třeba stanovit vždy individuálně.

Článek 35 upravuje možnosti podmíněného výkonu trestních sankcí:

3 Wird die Unterbringung aus einem anderen Grund aufgehoben, so entscheidet die urteilende Behörde, ob und wie weit der Freiheitsentzug noch zu vollziehen ist. Dabei ist die mit der Unterbringung verbundene Freiheitsbeschränkung anzurechnen.

4 Die urteilende Behörde kann den Vollzug eines gleichzeitig ausgesprochenen und eines wegen Widerrufs oder Rückversetzung vollziehbaren Freiheitsentzugs zu Gunsten der ambulanten Behandlung, der persönlichen Betreuung oder der Aufsicht aufschieben. Im Falle der Aufhebung dieser Schutzmassnahmen gelten die Absätze 2 und 3 sinngemäss.“

⁷⁷ VAVRUŠKA, Jan. Instituty s prvkom asperace v českém trestním zákoníku [online]. 2011 [cit. 2013-05-13]. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Josef Kuchta. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/14428/pravf_r/>

„1 Rozhodující orgán odloží výkon trestu pokuty, osobního plnění nebo odnětí svobody nepřesahujícího 30 měsíců zcela nebo zčásti, pokud se nepodmíněný trest nezdá nezbytným pro zabránění mladistvému v páchání dalších trestných činů nebo přestupků.

2 Ustanovení článků 29 až 31 platí pro odložené tresty obdobně. Pokud je trest odnětí svobody odložen jen zčásti, ustanovení článků 28 až 31 nejsou použitelná.“⁷⁸

Na rozdíl od trestního práva dospělých není explicitně vyloučeno podmíněčné propuštění z důvodu obavy z recidivy, ale důvod selhání předchozího trestu je zde zřejmějším důvodem nezbytnosti nepodmíněného trestu. Kromě podmínky nepříznivé právní prognózy nejsou stanovena další kritéria pro rozhodnutí o podmíněčném propuštění. Z formulace jasně vyplývá, že alespoň u trestu odnětí svobody se zpravidla nařizuje podmíněný výkon. A ani prosté riziko spáchání dalšího trestného činu nebo přestupku nestačí pro zamítnutí podmíněného propuštění.

Z výzkumu je patrné, že trest může být účinný pouze tehdy, pokud je citelný. U hrozby odnětí svobody je to obvyklé, ale mnohem méně citelné je ohrožení pokutou, a ještě méně citelné je riziko osobního plnění. Avšak pokuta a osobní plnění na rozdíl od trestu odnětí svobody nemají žádné škodlivé účinky, kterým je třeba se vyhnout, pokud je to možné. Proto je uložení plného nebo částečného osobního plnění nebo pokuty obvykle výchovně smysluplnější a pro prevenci efektivnější než podmíněný výkon trestu odnětí svobody.

2. 4. Promlčení a Závěrečná ustanovení

Ve čtvrté kapitole jsou upraveny promlčecí lhůty. Pátá kapitola se týkala postupu vyšetřovacích orgánů, ale po vstupu v účinnost JStPO byla celá kapitola zrušena. Šestá kapitola obsahuje přechodná a závěrečná ustanovení.

⁷⁸ „1 Die urteilende Behörde schiebt den Vollzug einer Busse, einer persönlichen Leistung oder eines Freiheitsentzuges von höchstens 30 Monaten ganz oder teilweise auf, soweit eine unbedingte Strafe nicht notwendig erscheint, um den Jugendlichen von der Begehung weiterer Verbrechen oder Vergehen abzuhalten.

2 Die Artikel 29–31 gelten für aufgeschobene Strafen sinngemäss. Wird ein Freiheitsentzug nur teilweise aufgeschoben, so sind die Artikel 28–31 auf den vollziehbaren Teil nicht anwendbar.“

2. 4. 1. Promlčení

Článek 36 obsahuje promlčecí lhůty pro stíhání.

„1 Stíhání je promlčeno po:

a) pěti letech, jestliže trestný čin podle práva dospělých je ohrožen uvězněním na více než tři roky;

b) třech letech, pokud trestný čin podle práva dospělých je ohrožen uvězněním až na dobu tří let;

c) jednom roku, pokud trestný čin podle práva dospělých je ohrožen jiným trestem.

2 V případě trestných činů uvedených v člancích 111 až 113, 122, 189 až 191, 195 a 196 StGB, kterých se dopustil mladistvý na dítěti do 16 let, trvá promlčecí lhůta v každém případě alespoň do věku 25 let oběti. To platí také u trestných činů spáchaných před dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a nebyly dosud promlčeny.“⁷⁹

Článek 37 pak obsahuje promlčecí lhůty trestů.

„1 Stanovené sankce se promlčí:

a) po čtyřech letech, pokud byl stanoven trest odnětí svobody na více než šest měsíců;

b) po dvou letech, kdy byl stanoven jiný trest.

2 Výkon každého trestu stanoveného podle tohoto zákona končí nejpozději dovršením 25 let odsouzeného mladistvého.“⁸⁰

⁷⁹ „1 Die Strafverfolgung verjährt in:

a. fünf Jahren, wenn die Tat nach dem für Erwachsene anwendbaren Recht mit einer Freiheitsstrafe von über drei Jahren bedroht ist;

b. drei Jahren, wenn die Tat nach dem für Erwachsene anwendbaren Recht mit einer Freiheitsstrafe bis zu drei Jahren bedroht ist;

c. einem Jahr, wenn die Tat nach dem für Erwachsene anwendbaren Recht mit einer andern Strafe bedroht ist.

2 Bei Straftaten nach den Artikeln 111–113, 122, 189–191, 195 und 196 StGB¹³, die sich gegen ein Kind unter 16 Jahren richten, dauert die Verfolgungsverjährung in jedem Fall mindestens bis zum vollendeten 25. Lebensjahr des Opfers. Dies gilt auch, wenn solche Straftaten vor dem Inkrafttreten dieses Gesetzes begangen worden sind und die Verfolgungsverjährung zu diesem Zeitpunkt noch nicht eingetreten ist.“

⁸⁰ „1 Die Strafen verjähren in:

Promlčení připadá v úvahu pouze u trestů, ochranná opatření se nepromlčují.

U promlčení platí stejné všeobecné důvody jako v trestním právu dospělých, potřeba reagovat na trestný čin klesá s rostoucím časovým odstupem. Potřeba trestu se oslabuje, důkazní řízení je složitější a zpožďuje se. Oproti původní úpravě soudnictví ve věcech mládeže, kde promlčení podléhalo lhůtám pro dospělé, byly lhůty novým zákonem zkráceny.

Vyvstala ale otázka, jak užitečné je snížení promlčecích lhůt mladistvým, zda je horní hranice 5 let schopna plnit obecné preventivní požadavky. Např. když mladistvý spáchá těžký zločin a je dopaden až po dlouhé době, veřejná reakce na brutální vraždu bude velmi negativní, pokud se neobjasní do 5 let a pachatel již nemůže být stíhán. Také v mezinárodním srovnání je horní hranice 5 let podprůměrná. Výjimku představují sexuální delikty, kde je možné promlčecí lhůtu prodloužit až do dovršení 25 let oběti za účelem objasnění.

2. 4. 2. Přejídná a závěrečná ustanovení

Články 45 – 48 upravovaly výkon jednotlivých rozsudků v přejídné době po vstupu JStG v účinnost.

Článek 49 pak upravuje možnost konat o zákonu referendum. Ve Švýcarsku podléhá každý schválený federální zákon možnosti konat o něm všeobecné referendum, které může vstup zákona v platnost zamítnout. Referendum mohlo být vyhlášeno peticí, pod kterou by se podepsalo alespoň 50 000 švýcarských občanů, ve lhůtě do půl roku od schválení federální vládou (20. června 2003). Referendum však navrženo nebylo a proto zákon vstoupil v platnost 1. 1. 2007.

a. vier Jahren, wenn ein Freiheitsentzug von mehr als sechs Monaten ausgesprochen wurde;

b. zwei Jahren, wenn eine andere Strafe ausgesprochen wurde.

2 Der Vollzug jeder nach diesem Gesetz ausgesprochenen Strafe endet spätestens, wenn der verurteilte Jugendliche das 25. Altersjahr vollendet.“

3. Srovnání české a švýcarské právní úpravy

Při srovnání českého a švýcarského právního řádu je třeba brát v úvahu rozdílnou právní kulturu a rozdílné právní prostředí. Švýcarský právní systém je více založen na suverénní roli lidu při všech důležitých rozhodnutích, státní správa je decentralizovaná na kantonální a městskou úroveň a Švýcarsko patří mezi bohaté, vyspělé společnosti. Sporná agenda je z velkého procenta řešena mimosoudní cestou prostřednictvím mediace a řešení konfliktů. Soudní aparát tak nezatěžují bagatelní záležitosti a má dostatečnou kapacitu k řešení aktuálních případů. Dle nejnovějších čísel bylo nad mladistvými celkem vysloveno 13 158 rozsudků, což je oproti roku 2011 pokles o 7%.⁸¹

Česká republika má naproti tomu centralizovaný státní aparát a instituce, justice je přetížená a bojuje s nedostatkem finančních prostředků, díky čemuž je často řízení před soudem zdouhavé. Jak však vyplývá ze soudních statistik⁸², daří se v posledních letech poměrně snižovat zatížení justice, klesá průměrná délka trestních řízení ode dne přidělení soudci do pravomocného rozsudku (z 254 dnů v roce 2005 na 192 dnů v roce 2011 u okresních soudů; z 697 dnů v roce 2005 na 687 dnů v roce 2011 u krajských soudů)⁸³ i počet odsouzených mladistvých (z celkového počtu mladistvých odsouzených v roce 2005 – 3069 na 2203 mladistvých v roce 2011), ve všech vybraných kategoriích trestných činů se počet odsouzených pachatelů snižovat nebo stagnoval s výjimkou trestných činů výtržnictví a poškozování cizí věci graffiti, kde se naopak počet odsouzených pachatelů zdvojnásobil.⁸⁴

Teď se podrobněji zaměřím na srovnání švýcarského a českého zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

⁸¹ PFISTER, Jessica. Jugendliche werden weniger straffällig. 20 Minuten. 2013. Dostupné z: <http://www.20min.ch/schweiz/zentralschweiz/>

⁸² Český statistický úřad. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-2700. [cit. 2013-05-08].

⁸³ Český statistický úřad. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9A002AD93B/\\$File/0001122702.xls](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9A002AD93B/$File/0001122702.xls). [cit. 2013-05-08].

⁸⁴ Český statistický úřad. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9A002AD93E/\\$File/0001122705.xls](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9A002AD93E/$File/0001122705.xls) [cit. 2013-05-08].

3. 1. Obecné zásady

3. 1. 1. Účel zákona a vztah k trestním předpisům

Oba zákony mají v prvních ustanoveních definovaný vztah k ostatním trestním předpisům a účel zákona. Ve švýcarském právu dle prvního článku JStG lze uložit mladistvému sankce i dle jiných federálních zákonů spojených s trestem, tedy např. dle přestupkového zákona⁸⁵, zatímco v českém právu lze dle ZSVM ukládat opatření pouze za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku. V JStG jsou přesně vyjmenována ustanovení StGB, která jsou přímo přiměřeně použitelná i u mladistvých, zbylá ustanovení jsou použitelná v rozsahu JStG. Česká právní úprava vyslovuje subsidiaritu obecných právních předpisů⁸⁶ v § 1 odst. 3, pokud ZSVM nestanoví jinak.

Účelem české právní úpravy je účinné předcházení páchaní další protiprávní činnosti mladistvým a odškodnění újmy, kterou způsobil podle svých možností (§ 1 odst. 2 ZSVM). Hlavním účelem zákona je ochrana společnosti před mladistvými pachateli trestných činů, zabránění recidivě a náprava škod, které mladistvý způsobil. § 3 odst. 4 pak stanovuje jako jednu ze zásad zákona také povinnost postupovat v řízení s přihlédnutím k věku, zdravotnímu stavu, rozumové a mravní vyspělosti mladistvého a § 3 odst. 1 in fine předpokládá, že sankce budou směřovat k obnovení narušených sociálních vztahů, začlenění pachatele do rodinného a sociálního prostředí a opět předcházení protiprávním činům. Český zákon tedy klade důraz na obecný zájem společnosti, při stanovování sankcí zdůrazňuje jejich působení k předcházení další trestné činnosti. Dle mého názoru má více represivní charakter.

Naproti tomu má švýcarský zákon jako hlavní účel stanoveny ochranu a výchovu mladistvého. Důraz klade na individuální zájem a potřeby mladistvého pachatele. Při stanovování sankcí je třeba brát zvláštní zřetel na životní a rodinné poměry mladistvého a potrestání má směřovat k pozitivnímu ovlivnění a vývoji jeho osobnosti. Naopak se zde

⁸⁵ Švýcarsko. Bundesgesetz vom 22. März 1974 über das Verwaltungsstrafrecht (VStrR). In: 313. Bern: Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 1974. Dostupné z: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c313_0.html

⁸⁶ Trestní zákoník; Trestní řád; Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů; Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů a Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

vůbec neobjevuje povinnost odškodnit napáchané následky ani není výslovně uvedeno předcházení páchaní další protiprávní činnosti.

Zde je třeba zmínit, že Švýcarsko má také zvláštní zákon, který se samostatně věnuje poškozeným a obětem trestné činnosti.⁸⁷ Oběti trestné činnosti mají nárok na odbornou, finanční a zdravotní pomoc, kterou poskytují jednotlivé kantony a pokud není možné odškodnění pachatelem, náklady nese kanton, tedy oběti se vždy dostane přiměřeného zadostiučinění. V České republice byl Zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)⁸⁸ schválen 25. 2. 2013 a účinnosti nabude 1. 8. 2013. Tento nový zákon chrání oběti trestných činů již v průběhu trestního řízení a poskytuje nárok na odbornou, peněžitou a jinou pomoc, jejíž náklady nese stát.

Švýcarský zákon stanovuje pouze možnost uložit mladistvému v rámci trestu povinnost nahradit poškozenému způsobenou újmu u jednotlivých trestních sankcí (např. u trestu osobního plnění) nebo odčinit nemajetkovou újmu, toto rozhodnutí však záleží na individuálním posouzení rozhodujícího orgánu. Při ukládání sankcí je však vždy rozhodující výchovný a pedagogický efekt na osobu mladistvého. Právě výchovou, vzděláním a resocializací se docílí toho, že mladistvý se napraví a již nebude páchat další trestnou činnost.

Český zákon nazývá protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, které spáchá mladistvý proviněním. *Toto odlišné pojmenování vychází především z pojetí, že za čin není odpovědný jen mladistvý, ale i celá společnost. Zákonodárci se také pojem provinění zdál méně stigmatizující než označení trestný čin.*⁸⁹ Švýcarský zákon používá pouze termínu „*Straftat – trestný čin*“.

⁸⁷ Švýcarsko. Bundesgesetz vom 23. März 2007 über die Hilfe an Opfer von Straftaten (Opferhilfegesetz, OHG). In: 312.5. Bern: Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 2007. Dostupné z: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c312_5.html

⁸⁸ Česká republika. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů: (zákon o obětech trestných činů). In: Sběrka zákonů České republiky. 2013.

⁸⁹ STRNADOVÁ, Jaroslava. Postavení mladistvého a dítěte v systému českého trestního práva hmotného a procesního. Brno, 2008. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/107958/pravf_m/DIPLOMOVA_PRACE.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně. Vedoucí práce prof. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc.

3. 1. 2. Osoba mladistvého

Česká právní úprava zákona o soudnictví ve věcech mládeže definuje pojem mládež v § 2 odst. 1 jako děti a mladistvé, přičemž dítětem se rozumí osoba mladší 15 let a mladistvým osoba starší 15 let a zároveň mladší 18 let. Aby mohl být mladistvý trestně odpovědný za spáchaný čin, musí být jeho rozumová a mravní vyspělost na takové úrovni, aby rozlišil jeho protiprávnost, a musí být schopný ovládat své jednání. Pokud mladistvý není trestně odpovědný pro nedostatek rozumové a mravní vyspělosti nebo nezvladatelné jednání, lze mu uložit ochranná opatření dle § 21.

Český zákon rozlišuje sankce, které je možno dle ZSVM mladistvému uložit, na výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření. U dětí mladších 15 let je možno nařídit pouze opatření dle § 93, kterými jsou vybraná výchovná opatření, která lze uložit také mladistvému a ochrannou výchovu. Trestní opatření lze uložit pouze mladistvým.

Švýcarský zákon platí pro osoby, které se dopustili trestného činu po dovršení 10. roku a před dovršením 18 let. Horní hranice trestní odpovědnosti mladistvého je tedy v obou právních řádech stejná, po dovršení zletilosti nastupuje odpovědnost dle trestního zákoníku. Z přílohy č. 2 lze vyčíst, že česká hranice trestní odpovědnosti 15. let patří do evropského vyššího průměru, švýcarská hranice je naopak v Evropě nejnižší.

Švýcarský zákon stanovuje u trestných činů, které spáchají pachatelé mladší 10. let, povinnost příslušnému úřadu oznámit takový čin zákonnému zástupci dítěte a pokud tomu okolnosti nasvědčují, oznámí to také orgánu zodpovědnému za ochranu mládeže.

Dle švýcarského práva lze uložit opatření a tresty. V případě, že mladistvý má zvláštní výchovné či terapeutické potřeby, může rozhodující orgán upustit od uložení trestu a uložit pouze opatření. Až na výjimku trestu odnětí svobody a pokuty lze všechna opatření a ostatní tresty uložit již mladistvému staršímu 10 let, trest odnětí svobody lze uložit v nejzávažnějších případech mladistvým starším 15 let v rozsahu jednoho dne až jednoho roku. U taxativního výčtu trestných činů lze mladistvému staršímu 16 let uložit trest odnětí svobody až na dobu 4 let. Švýcarský systém má tedy více věkových hranic trestní odpovědnosti v závislosti na závažnosti předmětné trestné činnosti a možné délce trestu a trestní odpovědnost je omezena také specifickými potřebami mladistvého.

Jak již bylo zmíněno výše, uložit mladistvému pachateli sankci dle zákonů ZSVM nebo JStG lze do dovršení plnoletosti mladistvého. Ve švýcarském právu je výkon sankcí uložených dle JStG dále omezen horní hranicí 22 let. S touto věkovou hranicí spojuje zákon ukončení všech trestů a opatření nařízených dle JStG, v případech, kde rozhodující orgán má za to, že není v zájmu mladistvého pachatele ani společnosti, aby byl pachatel propuštěn, navrhne postup dle trestního práva dospělých – StGB (např. nařízení ústavní léčby).⁹⁰ Česká právní úprava nemá výkon opatření uložených dle ZSVM omezen dosažením určitého věku.

K upuštění od potrestání lze dle českého zákona přistoupit, pokud mladistvý dobrovolně odstraní či odčinil následky svého provinění, projevil účinnou lítost a snahu po nápravě a jeho čin neměl pro společnost trvale nepříznivé následky. Švýcarský zákon umožňuje upustit od potrestání ze stejných důvodů a tento výčet ještě rozšiřuje také o uplynutí dlouhé doby od spáchání činu, kde již není zájem na potrestání, a u cizinců o možnost potrestat mladistvého ve státě jeho trvalého pobytu.

3. 1. 3. Promlčení

Obě právní úpravy obsahují shodně ustanovení o promlčení trestního stíhání a promlčení výkonu nařízené sankce a v obou zákonech jsou stanoveny promlčecí lhůty v návaznosti na rozsah sankcí, které je možné udělit dle trestního zákoníku dospělým pachatelům.

Švýcarský zákon stanovuje tři promlčecí lhůty v závislosti na délce trestu, od 1 roku u nejlehčích sankcí, přes 3 roky u běžných trestů po pětiletou lhůtu u trestů dlouhodobého odnětí svobody, promlčitelné jsou tedy všechny sankce dle JStG. U nejzávažnějších deliktů jako jsou znásilnění nebo těžké ublížení na zdraví je pak promlčení trestního stíhání možné, pokud oběť tohoto deliktu již dovršila 25 let. Takto je chráněn

⁹⁰ AEBERSOLD, Peter. Schweizerisches Jugendstrafrecht. 2. vydání. Bern: Stämpfli. ISBN 978-372-7286-681

zájem společnosti, kde nelze promlčet trestní stíhání v zájmu oběti a jejího psychického vývoje až do doby úplné duševní dospělosti.⁹¹

Český zákon naproti tomu stanovuje provinění, která se nepromlčují ani po uplynutí promlčecí doby, jelikož jím odpovídající trestné činy se nepromlčují dle TZ. Pro počítání promlčecí doby platí obdobně ustanovení TZ. Promlčecí doba je také rozdělena na 3 lhůty, jako vy švýcarském právu, u nejlehčích provinění je tato doba tříletá, u vážných provinění pětiletá a u provinění, za která je možno uložit dle TZ výjimečný trest je to dokonce desetiletá doba. Český zákon je v tomto srovnání přísnější a umožňuje trestní stíhání mladistvého po delší dobu.

Švýcarský zákon upravuje promlčecí dobu trestního stíhání a promlčecí dobu nařízeného trestu společně ve 4. kapitole JStG. Promlčují se pouze tresty, opatření nikoliv. Výkon nařízeného trestu se promlčuje po uplynutí 4 let od uložení trestu odnětí svobody na více než 6 měsíců, ostatní uložené tresty se promlčují již po uplynutí 2 let. Nejpozději po dovršení 25. let odsouzeného mladistvého končí všechny vyslovené tresty.

Dle českého práva se také promlčuje pouze výkon nařízeného trestního opatření. Pro plynutí promlčecí doby se použijí opět ustanovení TZ. Výkon trestního opatření se nepromlčuje, pokud bylo uloženo za trestné činy, které se dle TZ nepromlčují. U všech nařízených trestních opatření je promlčecí doba 5 let s výjimkou trestního opatření odnětí svobody v rozmezí 5 až 10 let, kde činí promlčecí doba 10 let. Český zákon je tedy přísnější, i pokud se týče promlčení výkonu trestního opatření.

3. 2. Opatření

Obě právní úpravy rozdělují sankce, které je možno udělit mladistvým, na dvě kategorie, trestů (švýcarský zákon) a trestních opatření (český zákon) na jedné straně a ochranná opatření, která se v českém zákoně ještě dělí na ochranná a výchovná, která mají za účel mladistvému vytvořit vhodné podmínky pro sociální a duševní rozvoj jeho osoby a tím předcházet páčání další trestné činnosti dle § 9 ZSVM. Ve švýcarském zákoně se

⁹¹ ARALIKATTI, Laura E. Berk. *Entwicklungspsychologie*. 3. vydání., München: Pearson Studium, 2008. ISBN 978-382-7371-102.

nařídí ochranná opatření, pokud se zjistí, že mladistvý potřebuje zvláštní výchovnou nebo terapeutickou péči. „V těchto základních obecných ustanoveních, vymezujících účel opatření uplatnitelných proti mladistvým, jako právního následku jejich provinění a činů jinak trestných u dětí mladších patnácti let, tak jako v dalších ustanoveních ZSVM upravujících jednotlivá opatření, je vyjádřen princip tzv. restorativní (obnovující) spravedlnosti.“⁹²

3. 2. 1. Výchovná opatření

Český zákon upravuje jako výchovná opatření dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí. Všechny výchovná opatření lze uložit se souhlasem mladistvého již v průběhu řízení před rozhodnutím souhlasu pro mládež. Dle koncepce představené v § 15 jsou však výchovná opatření spíše náhradní možností při upuštění od uložení trestního opatření, většinou na zkušební dobu, nejdéle však na dobu 3 let.

„Výchovná opatření mají z hlediska řešení trestních věcí mladistvých klíčový význam, protože jejich prostřednictvím lze nejúčinněji reagovat na aktuální životní poměry mladistvého, na skutečnosti charakterizující jeho osobu a na příčiny stíhané trestné činnosti.“⁹³ Stejně jako švýcarský zákon, tak také český zákon předpokládá uložení výchovných opatření i vedle trestních nebo ochranných opatření.

Při pohledu do švýcarského zákona najdeme německou právní obdobu všech českých výchovných opatření. Kombinace švýcarských ochranných opatření dohledu dle článku 12 a osobní péče dle článku 13 odpovídá svým obsahem českým opatřením dohledu probačního úředníka, probačnímu programu, výchovným povinnostem i výchovným omezením. Pouze výchovné opatření napomenutí s výstrahou se ve švýcarském právu nachází zařazené mezi tresty jako důtka dle článku 22. Všechna opatření lze i dle švýcarského práva naříditi již v průběhu trestního stíhání. Na rozdíl od českého zákona však

⁹² ROZUM, Jan. Probační programy pro mladistvé. DOI: 978-80-7338-114-1. s. 26

⁹³ ROZUM, Jan. Probační programy pro mladistvé. DOI: 978-80-7338-114-1. s. 27

mohou nařízená opatření po dovršení zletilosti mladistvého dál probíhat pouze s jeho souhlasem.

Dohled probačního úředníka dle § 16 ZSVM obsahuje stejná práva a povinnosti jako dohled dle švýcarského práva v článku 12, avšak dle švýcarského práva se nemusí jednat o probačního úředníka, ale dohledem může být pověřena kterákoli osoba z okolí mladistvého, která k tomu má pedagogické a psychologické předpoklady, nejen probační úředník.

V českém právu jsou konkrétně upraveny jednotlivé výchovné povinnosti a omezení, která může probační úředník uložit a na jejichž průběh pak dohlíží. Ve švýcarském právu nejsou možnosti osoby dohlížející omezeny taxativním výčtem povinností a omezení, která je možno uložit mladistvému pod dohledem, ale způsob dohledu je ponechán na individuálním posouzení dozorcujícího, který může udělit mladistvému pokyny pro jeho výchovu.

V obou právních předpisech je cílem dohledu pozorování a kontrola chování mladistvého v jeho přirozeném prostředí, podpora rodičovské zodpovědnosti a odborná pomoc mladistvému za účelem jeho dalšího řádného života. Mladistvý je pak povinen se podřídit dohledu, spolupracovat s dohlížející osobou a dodržovat povinnosti a omezení jím stanovená. Povinnosti mladistvého podřízeného dohledu jsou dle obou právních úprav stejné.

Jiná situace nastává dle švýcarského zákona u mladistvých v pěstounské péči. Zatímco český zákon nečiní rozdílu mezi vlastními rodiči a pěstouny, švýcarský zákon umožňuje u mladistvých pachatelů v pěstounské péči upustit od uložení ochranných opatření dle JStG a pomoc řešit v rámci pěstounského zákona⁹⁴.

Jak již bylo zmíněno, český zákon má v § 17 definováno, co se rozumí probačním programem. Ten může být akreditován jedině Ministerstvem spravedlnosti, které také vede jejich seznam. Švýcarský federální zákon takovýto pojem nezná a ponechává na volném uvážení jednotlivých kantonů, jakým orgány a způsoby zajistí výkon dohledu a osobní

⁹⁴ Švýcarsko. Verordnung vom 4. Juli 2012 über die Vermögensverwaltung im Rahmen einer Beistandschaft oder Vormundschaft: (VBVV). In: 211.223.11. Bern, 2012. Dostupné z: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c211_223_11.html

péče. Tato úprava pak může být velmi rozdílná dle velikosti a lidnatosti jednotlivých kantonů i kulturního a náboženského zázemí.

Obě právní úpravy pak shodně upravují také povinnost osoby pověřené dohledem o průběhu a výsledku jím prováděného dohledu soudu, který toto opatření uložil a v případě neúspěchu tohoto opatření navrhnout další vhodný postup.

3. 2. 2. Ochranná opatření

Česká právní úprava umožňuje uložit dle § 21 jako ochranné opatření kromě ochranné výchovy, která je dále přiblížena v § 22, také ochranné léčení, zabezpečovací detenci a zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty, která jsou ukládána v režimu TZ. Ochranná výchova bývá nařízena, pokud selže rodina jako výchovný element nebo tuto výchovu zanedbává. Český zákon dále rozlišuje mezi ochrannou výchovou, která je nařízena dle ZSVM a ústavní výchovou, kterou lze nařídit dle zákona o rodině a která se nenařizuje z důvodu delikventního chování mladistvého, ale kvůli nepříznivému rodinnému a životnímu prostředí.

*„Cílem ochranné výchovy je prevence, izolace a resocializace dítěte, které se dopustilo společensky nebezpečného činu.“*⁹⁵ Ochranná výchova se vykonává ve zvláštních výchovných zařízeních resortu ministerstva školství dle zvláštního zákona⁹⁶.

Výchovnými zařízeními pro výkon ochranné výchovy jsou:

- diagnostický ústav⁹⁷,
- dětský domov se školou (dříve tzv. výchovný ústav; osoby starší 12 a mladší 15 let)⁹⁸,

⁹⁵ HOFERKOVÁ, Stanislava. Trestní odpovědnost mládeže, ústavní a ochranná výchova: projekt FRVŠ č. 648/2009/G5. Dostupné z: http://ulohy-nrp.webz.cz/Ochranna_a_ustavni_vychova_text.pdf.

⁹⁶ Zákon č. 109/ 2002, o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních (dále jen zákon č. 108/2002).

⁹⁷ § 5 odst. 1 zákona č. 108/2002: Diagnostický ústav přijímá děti s nařízeným předběžným opatřením, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, a na základě výsledků komplexního vyšetření, zdravotního stavu dětí a volné kapacity jednotlivých zařízení je umísťuje do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů.

⁹⁸ § 13 odst. 1 zákona č. 108/2002: Dětský domov se školou zajišťuje péči o děti, a) s nařízenou ústavní výchovou, 1. mají-li závažné poruchy chování, nebo 2. které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní

- výchovný ústav pro mládež (osoby starší 15 let)^{99, 100}

Pokud převýchova mladistvého v ochranné výchově pokročila již natolik, že se netřeba obávat toho, že by se mladistvý již nechoval řádně, avšak dosud nepominuly všechny okolnosti, pro které byla ochranná výchova nařízena, lze ji přeměnit na ústavní výchovu. „*Ústavní výchova slouží preventivně výchovným účelům, zajišťuje každému dítěti právo na výchovu a vzdělání, vytváří podmínky podporující jeho sebedůvěru, rozvíjí jeho citovou stránku, jeho osobnost a umožňuje dítěti aktivní účast ve společnosti. S dítětem musí být zacházeno v zájmu jeho plného harmonického rozvoje a s ohledem na jeho věk a potřeby.*“¹⁰¹ V případě, že se chování mladistvého opět negativně změní, může soud nařídit pokračování ochranné výchovy.

Švýcarské právo upravuje tuto problematiku obdobně v rámci kapitoly ochranných opatření v článcích 14 a 15, přičemž rozlišuje nařízené léčení na ambulantní a ústavní. Ambulantní léčení bývá nařizováno, pokud je vývoj osobnosti mladistvého narušen, ale ne tak závažně, aby bylo nutné jej zcela vyjmout z jeho domácího prostředí. Toto opatření dále bývá často kombinováno s dohledem či osobní péčí a společně mají vést k celkovému posílení sociálních vazeb mladistvého a jeho osobnímu růstu. Typickým příkladem je nařízeného ambulantního léčení může být lehká forma závislosti např. na automatech či videohráčích, kde léčení spočívá především v odborných sezeních s psychologem a zákazu navštěvovat herny.

V porovnání s českým zákonem je zde rozhodující především zájem mladistvého na zdravém psychickém a osobním rozvoji. Rozhodující orgán si může vyžádat k rozhodnutí lékařský posudek nebo vyjádření psychologa, ale není to nezbytné. Naopak tomu je při nařízení ústavního léčení.

poruchu vyžadují výchovně léčebnou péčí, nebo b) s uloženou ochrannou výchovou, c) jsou-li nezletilými matkami a splňují podmínky stanovené v písmenu a) nebo b), a jejich děti, které nemohou být vzdělávány ve škole, jež není součástí dětského domova se školou.

⁹⁹ § 14 odst. 1 zákona č. 109/2002: Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální.

¹⁰⁰ HOFERKOVÁ, Stanislava. Trestní odpovědnost mládeže, ústavní a ochranná výchova: projekt FRVŠ č. 648/2009/G5. Dostupné z: http://ulohy-nrp.webz.cz/Ochranna_a_ustavni_vychova_text.pdf.

¹⁰¹ HOFERKOVÁ, Stanislava. Trestní odpovědnost mládeže, ústavní a ochranná výchova: projekt FRVŠ č. 648/2009/G5. Dostupné z: http://ulohy-nrp.webz.cz/Ochranna_a_ustavni_vychova_text.pdf.

Umístění do ústavního léčení je možné pouze na základě řádného lékařského posudku. V případě závažnějších problémů, kde nestačí v zájmu mladistvého i společnosti pouze ambulantní dohled, je možné dle článku 15 mladistvého umístit do ústavního zařízení. Švýcarské právo ústavní léčení umožňuje v zařízeních s otevřeným a uzavřeným režimem. Uzavřený režim je vyhrazen pouze pro závažné případy, kdy mladistvý je těžkou hrozbou pro své okolí nebo je nebezpečný sám sobě natolik, že není možný jeho pobyt na svobodě. V českém právu by odpovídala ústavní léčba v uzavřeném režimu výkonu zabezpečovací detence dle ustanovení § 100 TZ.

Není-li nezbytné pro bezpečí mladistvého či třetích osob držení mladistvého v uzavřeném režimu, nařídí rozhodující orgán léčbu v otevřeném režimu. Zákon JStG výslovně zmiňuje povinnost v takovém případě zajistit odpovídající možnost vzdělání a pomoci mladistvému. Výkon ústavního léčení s otevřeným režimem je obdobný českému ochrannému opatření ochranného léčení v diagnostickém ústavu u osob závislých na omamných látkách nebo v dětském domově se školou a výchovném ústavu pro mládež v závislosti na věku mladistvého. Ve Švýcarsku však výkon ústavního léčení s otevřeným režimem probíhá spíše v soukromých zařízeních charitativního charakteru.

3. 3. Tresty

V českém právu lze jako trestní opatření uložit pouze v ustanovení § 24 odst. 1 ZSVM taxativně vyjmenované sankce. Opět zde platí subsidiárně trestní zákoník. K dispozici je 9 sankcí, které lze také podmíněně odložit a které lze navzájem kombinovat. Naproti tomu upravuje švýcarský zákon pouze 4 možnosti uložení trestu.

ZSVM obsahuje až na výjimku ztráty čestných titulů a vyznamenání a ztráty vojenské hodnosti sankce TZ. Výčet trestních opatření českého zákona je početnější a jmenuje přímo konkrétní zákazy, které lze ve švýcarském právu uložit v rámci dohledu nebo osobní péče dle článků 12 a 13 JStG pokynem dozorcující osoby (např. zákaz určité činnosti nebo zákaz vstupu na konkrétní sportovní, kulturní a jiné akce).

Na rozdíl od českého zákona, kde je udělení napomenutí s výstrahou zařazeno mezi výchovná opatření, švýcarský zákon řadí sankci s podobným obsahem již mezi tresty. Důtku dle JStG lze udělit po spáchání lehčího trestného činu mladistvému, u kterého se

nepředpokládá páchání další trestné činnosti. Důtka spočívá stejně jako v napomenutí s výstrahou ve vytknutí protiprávnosti činu mladistvému a představení dalšího možného trestu, pokud bude mladiství v páchání trestných činů pokračovat. Avšak na rozdíl od českého práva může soudce k důtce uložit také pokyny, které musí mladistvý dodržovat, spojené se zkušební dobou a v případě, že se proti uloženým pokynům proviní, může mu být namísto důtky stanoven přísnější trest.

Nejblíže k českému trestnímu opatření obecně prospěšných prací má trest osobního plnění dle článku 23 JStG. Předmět osobního plnění je mnohem širší a rozhodující orgán může uložit obsah plnění podle svého uvážení. K plnění může být uložena povinná účast na kurzu nebo obdobné výchovné akci, práce ku prospěchu nejen veřejnosti, ale také soukromého zařízení, pokud není zisková (např. uložení práce v soukromém hospiciu či léčebně) nebo se pouze zdržovat na určitém místě. Pro mladistvého pachatele může být mnohem prospěšnější, musí-li natřít zeď domu, jež posprejoval graffiti, než uložení zametání chodníků.

Osobní plnění lze nařídit u mladistvých do 15 let nejdéle na 10 dnů, což považuji za krátkou lhůtu a k napravení mladistvého nedostatečné, avšak u mladistvého staršího 15 let lze tuto lhůtu protáhnout až na 3 měsíce, kde už lze pozitivního efektu dosáhnout. Na rozdíl od trestů odnětí svobody, pokuty a důtky s pokyny neobsahuje ustanovení článku 23 výslovně možnost podmíněného odložení. Ta sice existuje, obecně lze všechny tresty dle čl. 35 odložit na zkušební dobu, avšak u osobního plnění by to postrádalo smysl. Nesplní-li mladistvý nařízené plnění v určeném termínu, ani po výzvě a dodatečné lhůtě, nebo se nepodřídí pokynu setrvat na určitém místě, lze toto plnění vyžadovat pod dohledem stanovené osoby nebo trest osobního plnění přeměnit na trest pokuty u méně závažných trestných činů a kombinaci pokuty a odnětí svobody v závažnějších případech.

Další formou sankce, kterou shodně upravují ZSVM i JStG je peněžní opatření nebo pokuta. Zatímco český zákon ZSVM upravuje peněžité opatření jako uložení určitého počtu denních sazeb v rozmezí 10 až 365 dnů při výšce denní sazby od 100 do 5 000 Kč, což umožňuje poměrně širokou škálu stanovení opatření (10 dnů při denní sazbě 100 Kč = 1 000 Kč a nejvýše 365 dnů při denní sazbě 5 000 Kč = maximální výše peněžitého opatření 1 825 000 Kč), švýcarská úprava stanovuje pouze maximální limit pokuty ve výši cca 40 000 Kč (2 000 švýcarských franků). Obě právní úpravy umožňují uložit tuto sankci

až po dovršení 15 let a předpokládají, že je v majetkových poměrech mladistvého pokutu zaplatit. Zajímavostí je, že původní švýcarská úprava v aStGB upravovala pokutu až ve výši cca 60 000 Kč (3 000 franků) také jako výpočet denních sazeb, ale v nové úpravě JStG od toho bylo upuštěnou a maximální limit se oproti předpokladům snížil.

Česká právní úprava je tedy v tomto ohledu mnohem přísnější a umožňuje potrestat velmi citelným finančním trestem i nevýdělečně činného mladistvého, za předpokladu, že to však umožňují majetkové poměry jeho rodiny (např. děti podnikatelů či politiků, kteří nemají čas se výchově dětí věnovat a ztracený čas kompenzují penězi), nemyslím si však, že takový trest má většího smyslu, protože pokud se mladistvý nepodílí na výdělku, sankce na něj nemá žádný výchovný efekt. Švýcarská úprava předpokládá, že mladistvý se o zaplacení pokuty přičiní vlastním úsilím, za tím účelem je také možno splacení pokuty rozdělit na splátky, takže si mladistvý může najít brigádu a její výtěžek použít k zaplacení pokuty.

Obě právní úpravy umožňují uložit podmíněný odklad výkonu finančního trestu, v případě porušení zkušební doby umožňují jak ZSVM, tak i JStG uložení výkonu finanční sankce a pro případ nezaplacení také náhradní trestní opatření. V českém právu lze část nebo i celé finanční opatření přeměnit na trest obecně prospěšných prací nebo na jinou společensky prospěšnou činnost. Švýcarský zákon s nezaplacením uložené pokuty spojuje náhradní trest odnětí svobody v délce až 30 dnů, pokud k nezaplacení nevedly okolnosti, jež mladistvý nemohl odvrátit vlastním přičiněním. Na rozdíl od českého zákona ZSVM upravuje švýcarský JStG také možnost snížení či úplného prominutí nezaplacené pokuty, pokud se bez zavinění mladistvého zhoršily jeho majetkové poměry, bez nařízení náhradního trestu.

Posledním trestem, který upravují český ZSVM i švýcarský JStG, je trest odnětí svobody a jeho podmíněně odložený výkon. Právě v této sankci lze pozorovat největší rozdíly v české a švýcarské právní úpravě.

Shodně oba zákony soudnictví ve věcech mládeže chápou a ustanovují trest odnětí svobody jako nejzazší a poslední možnost, kterou lze uložit mladistvému pachateli trestného činu. V ZSVM je tato zásada vyslovena v ustanovení § 31 odst. 2, které podmiňuje uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody okolnostmi, které značí, že účelu

zákona nelze dosáhnout uložením jiného trestního opatření, švýcarský zákon JStG tuto zásadu výslovně neobsahuje.

Švýcarské právo také shodně upravuje možnost uložit trest odnětí svobody mladistvému staršímu 15 let, v případě dlouhodobého trestu dokonce až po dovršení 16 let. Dále se obě úpravy shodují také v nutnosti umožnit výkon odnětí svobody odděleně od ostatních odsouzených ve věznicích, jak to vyžaduje mezinárodní úmluva o právech dítěte OSN¹⁰². V České republice jsou k tomu určena zvláštní oddělení ve věznicích pro výkon trestu odnětí svobody dospělých pachatelů¹⁰³ anebo věznice pro mladistvé¹⁰⁴, ve Švýcarsku je jediným zařízením speciálně určeným pro výkon trestu odnětí svobody mladistvých „Aufnahmeheim – přijímací domov“ v kantonu Basel¹⁰⁵.

V porovnání s českým trestem odnětí svobody je však ten švýcarský velmi mírný. Zatímco dle českého ZSVM se trestní sazby stanovené dle TZ snižují na polovinu, přičemž rozmezí je omezeno rozsahem jednoho až pěti let, švýcarský JStG obsahuje rozmezí uložení trestu odnětí svobody od jednoho dne do jednoho roku. U nejzávažnějších trestných činů je pak možno tuto trestní sazbu ještě zvýšit u obou právních předpisů. Dle českého práva u provinění, za která je možno podle TZ uložit až výjimečný trest a okolnosti provinění jsou obzvláště zavrženíhodné, lze stanovit trest odnětí svobody až na 10 let.¹⁰⁶ Ve Švýcarsku je možné uložit delší trest odnětí svobody po spáchání zločinu, který je u dospělých trestán nejméně 3 lety odnětí svobody nebo také u taxativně jmenovaných skutků, které byly spáchány bezskrupulózně a zavrženíhodně, ale horní hranice nesmí převyšovat 4 roky. Uložení trestu odnětí svobody do 4 let je navíc podmíněno také dovršením 16 let v době spáchání skutku.

¹⁰² Úmluva o právech dítěte. In: *104/1991*. New York, 1989. Dostupné z: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=104%2F1991

¹⁰³ Příkladem může být Vazební věznice Brno: Vězeňská služba České republiky. [online]. [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-brno-20/o-nas-1567/vykon-vezenstvi-821/>.

¹⁰⁴ Příkladem může být Věznice Všechny: Vězeňská služba České republiky. [online]. [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/stripsy-z-vsehrdske-veznice-675>.

¹⁰⁵ BASEL AUFNAHMEHEIM. [online]. [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.ahbasel.ch/>

¹⁰⁶ JANOUŠEK, Artur. Romský mladík dostal za zbití a znásilnění dvanáctiletého chlapce 10 let. [online]. [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/romsky-mladik-dostal-za-zbiti-a-znasilneni-dvanactileteho-chlapce-10-let-138-/krimi.aspx?c=A101125_095907_krimi_wlk

Mezi švýcarskou odbornou veřejností je nízká maximální doba trestu odnětí svobody i vyšší věk mladistvého pro jeho uložení předmětem mnoha diskuzí¹⁰⁷ a laická veřejnost s takovými omezeními nesouhlasí. V tomto ohledu se zdá být česká právní úprava represivnější a adekvátnější vzhledem ke společenskému mínění.

Zajímavostí švýcarského trestu odnětí svobody u mladistvých pachatelů je možnost výkon trestu rozdělit na menší úseky, které mladistvému umožní pokračovat ve studiu nebo v učení, avšak na víkendy a svátky musí nastoupit výkon trestu. Svým charakterem se podobá přísnému trestu domácího vězení, který nastupuje pouze v určený čas a střídá se s normálním režimem v rodinném prostředí mladistvého.

Obdobně lze pohlížet na možnost polovazby, která kombinuje prvky domácího vězení a trestu odnětí svobody. Během dne mladistvý není izolován od svého běžného života a vytržen z kolektivu, opět může pokračovat ve studiu nebo v zaměstnání, avšak ve volném čase je limitován a na noc nebo ve stanovený čas se vrací do kárného zařízení pod dohled. Polovazba tedy nahrazuje nedůsledné rodiče při dohledu nad mladistvým v domácím vězení s reálným omezením osobní svobody pobytem v kárném zařízení. Považuji tuto možnost za oboustranně výhodnou, neboť mladistvý neztrácí kontakt se svým běžným životem, avšak ví, že v případě, že se nebude chovat řádně a dodržovat zadané podmínky, je možno mu okamžitě trest proměnit v plnohodnotný výkon odnětí svobody.

Švýcarské právo vůbec neupravuje možnosti potrestání mladistvého vyhoštěním, domácím vězením, zákazem činnosti, propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty a zákazem vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Jak však vyplývá z celého znění zákona JStG, rozhodujícímu orgánu je vždy ponechána větší autonomie při ukládání trestu a jeho obsahu, např. trest osobního plnění nebo důtky je možno doplnit o pokyny, které je mladistvý povinen dodržovat pod hrozbou přeměny uloženého trestu na přísnější. Lze tedy spolu s uděleným trestem udělit konkrétní pokyny zákazu účastnit se určitých akcí, zákazem určité činnosti nebo odevzdáním určených věcí. Možnost vyhoštění mladistvých delikventů, kteří nejsou občany Švýcarska, ani zde nezískali trvalý pobyt,

¹⁰⁷ HOLDEREGGER, Nicole. Die Schutzmassnahmen des Jugendstrafgesetzes unter besonderer Berücksichtigung der Praxis in den Kantonen Schaffhausen und Zürich. Zürich: Schulthess, 2009. ISBN 978-372-5559-428.

upravuje zvláštní cizinecký zákon¹⁰⁸. Trest domácího vězení JStG výslovně neupravuje, ale již bylo zmíněno, jeho obdobami mohou být polovazba a rozdělení trestu odnětí svobody na kratší úseky, některé kantony umožňují i uložení a výkon domácího vězení pomocí elektronických náramků, avšak v praxi se tento způsob trestání zatím moc nepoužívá.

3. 4. Řízení v trestních věcech mladistvých a řízení ve věcech dětí mladších 15. let

Dostatečné porovnání trestního řízení ve věcech mladistvých podle českého a švýcarského práva by bylo námětem na další diplomovou práci, proto jsou uvedena pouze základní fakta o právních předpisech, které řízení ve věcech mladistvých upravují v českém i švýcarském právním řádu.

Specifika trestního řízení ve věcech mladistvých jsou upravena v českém právu zvláštní kapitolou přímo v ZSVM. Dle ustanovení § 291 TŘ se řízení v trestních věcech mladistvých upravuje zvláštním zákonem - ZSVM. Pokud nestanoví ZSVM jinak, postupuje se subsidiárně podle TŘ. Ustanovení § 36 – 88 upravují poměrně komplexně základní otázky trestního řízení ve věcech mládeže, tj, od vysvětlení základních pojmů a náležitostí soudu a jeho účastníků, přes vyšetřování a dokazování, až po opravné prostředky a výkon rozhodnutí. O samostatné úpravě trestního řízení vedeného proti mladistvým v trestním řádu mladistvých se neuvažuje.

Švýcarsko přistoupilo k samostatné úpravě trestního řízení ve věcech mladistvých poměrně nedávno, v roce 2011. Před zavedením jednotné úpravy byla trestní řízení ve věcech mladistvých řešena pouze lokálně, každý z 26 kantonů měl vlastní ustanovení trestního řádu, což vedlo ke značným problémům a komplikacím, obzvláště při vyšetřování trestné činnosti napříč kantony. Obdobně tomu bylo také v trestním a civilním řízení, proto byla v roce 2010 schválena trojice procesních řádů, které vstoupily v účinnost 1. ledna 2011 jako federální zákony s platností pro celé Švýcarsko.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Švýcarsko. Bundesgesetz vom 16. Dezember 2005 über die Ausländerinnen und Ausländer: (Ausländergesetz, AuG). In: 142.20. Bern: Die Bundesbehörden der Schweizerischen Eidgenossenschaft, 2005. Dostupné z: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c142_20.html.

¹⁰⁹ Neue Prozessordnungen ab Januar 2011. Law-News [online]. 2010 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z: <http://www.law-news.ch/2010/12/neue-prozessordnungen-ab-januar-2011>.

JStPO obsahuje 54 článků, které „*upravují vyšetřování a posuzování trestných činů, spáchaných ve smyslu JStG, stejně jako výkon sankcí uložených dle tohoto zákona*“¹¹⁰. Stejně jako český zákon ZSVM je i švýcarský zákon JStPO subsidiárně podřízen trestnímu řádu dospělých (StPO), avšak švýcarská úprava obsahuje v článku 3 taxativní výčet ustanovení StPO, která nejsou v řízení ve věcech mladistvých použitelná (např. zkrácené řízení či příslušnost nejvyššího soudu). V době mezi účinností JStG a přijetím JStPO byly některé otázky spojené s vyšetřováním trestné činnosti mladistvého a dokazování upraveny ve 2. kapitole JStG, po nabytí účinnosti JStPO byla tato ustanovení zrušena.

Řízení ve věcech dětí mladších 15 let upravuje v českém zákoně ZSVM hlava III. Za provinění spáchaná před dovršením hranice trestní odpovědnosti lze dítě mladší 15 let potrestat pouze uložením opatření podle § 93 ZSVM, ukládání opatření dětem lze pouze v občanskou-právním řízení. Jedná se o výčet výchovných a ochranných opatření, která lze uložit také mladistvému, avšak dítěti mladšímu 15 let jsou ukládána zpravidla na základě pedagogicko-psychologického vyšetření. Nejpřísnějším opatřením je ochranná výchova, kterou lze nařídít u provinění, za která TZ umožňuje uložení výjimečného trestu, u dítěte, které již dovršilo minimálně 12. rok.

V souvislosti s kriminalitou páchanou dětmi do 15 let je v České republice nejčastěji diskutována otázka snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Původní vládní návrh zákona ZSVM dokonce počítal se zavedením věkové hranice 14 let, což by znamenalo návrat k hranici trestní odpovědnosti prvorepublikové úpravy.¹¹¹ „*Hranice čtrnácti let byla nejčastěji zvažovanou možností snížení hranice trestní odpovědnosti zejména vzhledem k názoru části odborné veřejnosti o potřebnosti tohoto snížení vzhledem ke změně socioekonomických podmínek a vzhledem k druhu delikventní činnosti, kterou páchá věková skupina od čtrnácti do šestnácti let.*“¹¹²

Ve Švýcarsku lze až na výjimku trestu odnětí svobody a finanční pokuty udělit ochranné opatření, trest nebo jejich kombinaci již mladistvým pachatelům, kteří dovršili 10 let. Právě kombinací ochranných opatření a trestů důtky spojené s pokyny či osobního

¹¹⁰ Art. 1 JStPO

¹¹¹ SVOBODOVÁ, Renata. PROBLÉMY TRESTNÍHO SOUDNICTVÍ NAD MLÁDEŽÍ. Praha, 2009. Diplomová práce. Právnická fakulta, Univerzita Karlova. s. 12.

¹¹² MAREŠOVÁ, A.: K diskusi o snížení hranice trestní odpovědnosti v ČR a uplatňování alternativních opatření u delikventních dětí a mladistvých, Trestní právo 1997, č. 1

plnění lze velmi účinně předcházet recidivě trestné činnosti u mladistvých pachatelů do 15 let. V tomto směru je švýcarská právní úprava velmi pokroková a je vhodným příkladem při úvahách o dalších změnách v této právní oblasti.

Závěr

Porovnáním právní úpravy soudnictví ve věcech mládeže ve Švýcarsku s českým zákonem ZSVM jsem představila základní aspekty švýcarského zákona a tím nastínila další možné způsoby úpravy této problematiky.

Jak jsem zmínila v úvodu této práce, při ukládání trestních sankcí je třeba hledat vhodný kompromis mezi potrestáním pachatele, tedy tzv. „dát mu za vyučenou“ a výchovnými opatřeními napravit nedostatky či zanedbání výchovy a napravit narušené sociální citění mladistvého.

Jelikož je Švýcarská konfederace přibližně stejné rozlohy i počtu obyvatel jako Česká republika a vychází z tradice německé právní školy, domnívám se, že srovnání jejich právních předpisů má svoji relevanci a mnoho právních instrumentů by mohlo pozitivně ovlivnit vývoj a trestání dětské a mladistvé kriminality v naší právní úpravě.

Ze srovnání statistiky celkové kriminality spáchané za uplynulý rok v České republice v příloze č. 1 a ve Švýcarsku v příloze č. 3 však lze vyčíst, že počet odsouzených mladistvých pachatelů je ve Švýcarsku více než dvojnásobný. U trestných činů spáchaných dětmi do 15. let je počet švýcarských pachatelů dvojnásobný, u mladistvých do 18. let je tento počet dokonce takřka trojnásobný. Podle mého názoru však tato čísla nesvědčí o nižší kriminalitě v České republice, ale spíše o důslednějším přístupu k vyšetřování a trestání protiprávní činnosti mladistvých ve Švýcarsku.

Domnívám se, že je v České republice běžné, že po zjištění, že pachatelem je mladistvý, nedojde u lehčích trestných činů vůbec k potrestání a věc je vyřešena mimosoudně. Ještě křiklavější je tento problém u dětí do 15. let, které nejsou vůbec trestně odpovědné. I z osobní zkušenosti vím, že v případě drobných krádeží či spáchání škody drobnějšího rozsahu ani není volána policie, protože obecné mínění veřejnosti je, že v takovém případě bude konstatováno, že dítě není trestně odpovědné a k uložení opatření dle ustanovení § 93 ZSVM ani nedojde.

Laxní přístup orgánů činných v trestním řízení i veřejnosti se však může později projevit ve vyšší míře kriminality pachatelů opakované trestné činnosti, kteří nebyli do

svých 15. let nikdy potrestání, protože nebyli trestně odpovědní a získali tak pocit, že stojí mimo zákon a spravedlnost. Podle posledních statistik klesá kriminalita a počet trestných činů spáchaných pachateli do 18. let jak v České republice, tak také ve Švýcarsku, avšak zářející je rostoucí míra násilí a brutality při páchání trestné činnosti mladistvými.¹¹³ Díky benevolentnímu přístupu k ukládání opatření u dětí mladších 15. let ukládá Česká republika při polovičním počtu spáchaných trestných činů dvojnásobek dlouhodobých trestů odnětí svobody¹¹⁴ než je tomu ve Švýcarsku.

Cílem této práce bylo představení švýcarské právní úpravy a nastínění možných úprav, které by česká legislativa mohla zpracovat do ZSVM. Jak jsem již napsala výše, domnívám se, že ač má švýcarská část JStG méně trestů, jsou formulovány tak, že lze v každém individuálním případě uložit trest a doprovodné pokyny, které by měly nejvhodněji přispět k nápravě konkrétního mladistvého pachatele.

Samostatnou kapitolou pak je snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, v České republice je často zvažováno zavedení trestní odpovědnosti již od 14. let. Podle mého názoru by v takovém případě dříve nebo později přišla do diskuze otázka dalšího snížení, protože by se pachatelé, především z rizikových sociálních skupin, přizpůsobili a posílali krást mladší děti. Zde se mi zdá švýcarské řešení trestní odpovědnosti od 10. let mnohem účelnější. Dítě starší 10. let, které spáchá trestný čin, může být poprvé potrestáno pouze důtkou a dohledem, při recidivě mu může být uložen již trest osobního plnění a při opakované recidivě lze již pro opakované porušení nápravných opatření přistoupit ke krátkodobému trestu odnětí svobody. Domnívám se, že takový přístup umožňuje lépe se přizpůsobit konkrétnímu mladistvému jedinci a při opakované recidivě výchovně a účinně přispět k nápravě efektivněji než pouze v režimu sociálně právní ochrany dítěte, jak se tomu děje v České republice.

Poslední oblastí, kterou by se mohli inspirovat čeští zákonodárci švýcarskou právní úpravou, je výkon trestů i ochranných opatření. Švýcarsko se opírá o širší síť sociálních institucí i o uvědomělejší občanskou společnost, avšak např. výkon trestu odnětí svobody

¹¹³ Kriminalita dětí klesá, ale jejich brutalita roste. [online]. [cit. 2013-05-16]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/205767-kriminalita-deti-klesa-ale-jejich-brutalita-roste.html>.

¹¹⁴ VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Statistická ročenka 2012. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistik%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Ro%C4%8Denka%202012.pdf. s. 105.

v řádu pouze několika dnů či týdnů by se dal realizovat okamžitě a domnívám se, že by jeho použití v praxi mohlo být více odstrašující. Naopak inspirace polovazbou a možnostmi rozdělit trest odnětí svobody na kratší úseky, které je možné vykonat o víkendech a svátcích, by mohla snížit míru sociálního vyloučení u mladistvých, kteří jsou potrestáni trestem odnětí svobody.

Co naopak oceňuji v české právní úpravě a čím by se mohli inspirovat švýcarští zákonodárci, je úprava dlouhodobého trestu odnětí svobody až na dobu 10. let u těch nejzávažnějších trestných činů. Podle mého názoru i mnoha diskuzí vedených odborníky ve Švýcarsku, je maximální doba trvání trestu odnětí svobody na 4 roky vězení nedostatečná a příliš laxní.

Doufám, že tato práce bude přínosem pro rozvoj a odborné diskuze v oblasti dětské a mladistvé kriminality a jejich trestání.

Seznam zkratek

aStGB – alte Strafgesetzbuch, starý trestní zákoník s původní úpravou soudnictví ve věcech mládeže

JStG – Jugendstrafgesetz, trestní zákon mladistvých

JStPO – Jugendstrafprozessordnung, trestní řád mladistvých

StGB – Strafgesetzbuch, švýcarský trestní zákoník

TŘ – trestní řád

TZ – trestní zákoník

ZSVM – zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Seznam použité literatury a zdrojů

- AEBERSOLD, Peter. *Schweizerisches Jugendstrafrecht*. 2. vydání. Bern: Stämpfli. ISBN 978-372-7286-681.
- ARALIKATTI, Laura E. Berk. *Entwicklungspsychologie*. 3. vydání., München: Pearson Studium, 2008. ISBN 978-382-7371-102.
- BOEHLEN, Marie. *Kommentar zum schweizerischen Jugendstrafrecht*. Bern: Stämpfli, 1975. ISBN 37-272-9067-6.
- FÜRSTENAU/RHINER: *Multisystemische Therapie*, SchweizMedForum 2009
- HEBEISEN, Dieter *Das neue materielle Jugendstrafrecht*. 2. vydání. Bern: Bänziger/Hubschmid/Sollberger, 2006.
- HOLDEREGGER, Nicole. *Die Schutzmassnahmen des Jugendstrafgesetzes unter besonderer Berücksichtigung der Praxis in den Kantonen Schaffhausen und Zürich*. Zürich. Schulthess, 2009. ISBN 978-372-5559-428.

- KREJČÍŘÍKOVÁ, Kateřina. *Hranice trestní odpovědnosti mladistvých ve vybraných evropských zemích*. Státní zastupitelství. 2008, roč. VI., č. 5.
- MAREŠOVÁ, A. *K diskusi o snížení hranice trestní odpovědnosti v ČR a uplatňování alternativních opatření u delikventních dětí a mladistvých*. Trestní právo. 1997.
- POŠÍKOVÁ, Lenka. *Problémy trestního soudnictví nad mládeží*. Praha, 2011. s. 10. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/79646/2757327/>. Diplomová práce. Právnická fakulta, Univerzita Karlova.
- PFISTER, Jessica. *Jugendliche werden weniger straffällig*. 20 Minuten. 2013. Dostupné z: <http://www.20min.ch/schweiz/zentralschweiz/>.
- PUFFEROVÁ, Lenka. *Opatření ukládaná mladistvým v ČR a v zahraničí*. 2006.
- ROZUM, Jan. *Probační programy pro mladistvé*. DOI: 978-80-7338-114-1.
- STRATENWERTH, Günter. *Schweizerisches Strafrecht: Allgemeiner Teil. 2., vollständig neubearbeitete Aufl.* Bern: Stämpfli, 2006-, v. 2. ISBN 372720799X2. s. 364.
- STRNADOVÁ, Jaroslava. *Postavení mladistvého a dítěte v systému českého trestního práva hmotného a procesního*. Brno, 2008.
- STORZ, Renate. Statistik der Jugendkriminalität: Welche Trends?. VHN 71. 2002
- SVOBODOVÁ, Renata. *Problémy trestního soudnictví nad mládeží*. Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova.
- ŠÁMAL, Pavel, Ph.D. *K vládnímu návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Dostupné z: <http://octopus.juristic.cz/archiv/77208/octact.html>
- URWYLER, Christoph/ NETT, Jachen C. *Evaluation der Wirksamkeit des Jugendstrafgesetzes. Schlussbericht*, Bern: Berner Fachhochschule Soziale Arbeit.2012.
- VAVRUŠKA, Jan. *Instituty s prvkem asperace v českém trestním zákoníku* [online]. 2011 [cit. 2013-05-13]. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Josef Kuchta.

Internetové zdroje

- www.admin.ch/dokumentation/gesetz/index.html?lang=de
- aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/
- Basel Aufnahmeheim. Dostupné z: <http://www.ahbasel.ch/>
- Pravomocná rozhodnutí soudu a průměrné délky soudního řízení, Český statistický úřad. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9A002AD93B/\\$File/0001122702.xls](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9A002AD93B/$File/0001122702.xls).
- Multisystemic Therapy (MST). Dostupné z: <http://mstservices.com/>
- Jugendstrafurteile, nach Geschlecht, Alter und Nationalität. Dostupné z: <http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/de/index/themen/19/03/04/key/delinquenten/gesetz.html>.
- Probační a mediační služba České republiky. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/mladistvi-probacni-programy/>
- Statistické přehledy kriminality za rok 2012: Statistický výkaz. In: www.policie.cz Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2012.aspx>.
- Aktualizace MKN-10 s platností od 1. ledna 2013. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/zpravy/aktualizace-mkn-10-platnosti-od-1-ledna-2013>
- Zpráva o realizaci probačních programů v roce 2011. OCHMANOVÁ, Veronika.
- Probační a mediační služba České republiky Praha, 2012. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/mladistvi_probacni_programy_Zprava_o_realizaci_2011.doc.
- REHAFIRST AG. Youthfirst. Dostupné z: <http://www.youthfirst.ch/>

Příloha č. 1

Statistika celkové kriminality spáchané v období od 1. 1. 2012 – 31. 12. 2012

Česká republika

Spácháno skutků				
	Zjištěno	Děti	Mladiství	Nezletilí
Název	celkem	1-14 let	15-17 let	1-17 let
Vraždy motiv. osob. vztahy	104	1	0	1
Vraždy ostatní	63	1	2	3
Vraždy celkem:	188	2	2	4
Usmrcení z nedbalosti	68	0	1	1
Únos	8	1	0	1
Loupeže	3 283	136	289	397
Loupeže na finančních institut.	133	0	1	1
Nás. proti úř. osob. a org. veř.moci mimo polic.	99	0	3	3
Nás. proti úř. osob. a org. veř.moci policistovi.	615	0	23	23
Nás. proti úř. osob. a org. veř.moci obec.policistovi.	191	0	5	5
Úmyslné ublížení na zdraví	5 240	100	291	382
Rvačky	29	0	1	1
Násilí a vyhrož. proti skup. ob.	40	0	1	1
Nebezpečné vyhrožování	2 205	16	47	63
Nebezpečné pronásledování	485	1	3	4
Vydírání	1 472	72	85	155
Omez. a zbavení os. svobody	260	2	8	10
Porušování domovní svobody	2 852	36	63	96
Neopr.zás.do práva domu, bytu...	348	0	1	1
Týrání osoby žijící ve spol. obydlí	603	0	3	3
Útisk	37	0	2	2
Násilné činy celkem:	18 358	366	829	1 153
Znásilnění	669	22	35	54
Sexuální nátlak	46	1	1	2
Pohlavní zneužívání ostatní	604	91	136	227
Ostatní pohlavní úchytky	218	1	7	8
Šíření pornografie	35	1	0	1
Ubl. na zdr. pohl. nem. z nedb.	10	0	4	4
Kuplířství	42	1	2	2
Soulož mezi příbuznými	7	2	1	3

Obchodování s lidmi	24	1	6	6
Ostatní mravnostní trestné činy	212	2	6	8
Mravnostní činy celkem:	1 981	122	198	315
Krádeže vloupáním do obch.	3 519	11	97	102
Krádeže vloup. do výkl. skříní	140	0	4	4
Kr. vl. do restaurací a hostinců	2 307	7	74	78
Kr. vl. do ubytovacích objektů	813	0	5	5
Krádeže vloupáním do kiosků	929	16	45	56
Kr. vl. do jíd.záv.kuch.strav.zař.	60	2	3	3
Kr. vl. do kult. objektů - ne 331	77	1	6	6
Kr. vl. do pokl. a panc. skříní	78	0	1	1
Krádeže vloupáním do škol	607	4	28	31
Krádeže vloupáním do bytů	4 239	28	73	94
Kr. vl. do vík. chat soukr. osob	4 634	31	118	136
Kr. vl. do rodinných domků	5 479	21	131	144
Kr. vl. do ostatních objektů	32 632	108	520	589
Krádeže vloupáním celkem:	55 554	229	1 105	1 249
Krádeže kapesní	15 430	73	117	183
Krádeže jiné na osobách	9 390	66	138	190
Krádeže mot. voz. dvoustopých	10 403	16	190	204
Krádeže mot. voz. jednostop.	724	10	32	39
Krádeže věcí z automobilů	28 751	11	101	111
Krádeže součástek mot. voz.	9 577	2	51	52
Krádeže jízdních kol	7 746	20	71	90
Krádeže domácího zvířectva	85	2	3	5
Krádeže v bytech	3 987	62	170	226
Kr. věcí na nádražích	154	1	1	2
Krádeže v jiných objektech	22 717	59	338	389
Krádeže ostatní	10 159	15	122	133
Krádeže prosté celkem:	119 367	337	1 334	1 624
Podvod	5 403	6	38	42
Zpronevěra	1 094	0	4	4
Neoprávněné užívání cizí věci	102	3	7	10
Zatajení věci	1 448	5	11	16
Poškození cizí věci	11 896	69	106	168
Majetkové činy celkem:	194 970	649	2 605	3 113
Výtržnictví	3 343	55	146	193
Výtrž. na sport. a veřej. akcích	41	0	3	3
Sprejerství	3 025	60	95	151
Ohrožování výchovy mládeže	964	0	5	5
Podávání alk. nápojů mládeži	101	2	16	18
Ned.výr. a d.psych.l. a jedů pro J	3 261	48	113	161
Šíření toxikománie	25	5	3	8

Neoprávněné nakl. s os. údaji	20	0	1	1
Ned.výr. a d.psych.l. a jedů pro S	433	1	9	10
Ned.výr. a d.psych.l. a jedů pro V	120	0	1	1
Nedovol. pěstování rostlin obsah. omam. látku	193	0	1	1
Požáry	976	35	12	43
Nedovolené ozbrojování	499	0	3	3
Maření výkonu úředního rozh.	12 936	16	274	290
Překup. a přechov. - podílnictví	943	10	51	59
Ostatní krim. činy celkem:	27 140	232	733	947
Dopr. nehody silniční - nedbal.	6 734	10	46	56
Ublíž. na zdr. z nedbal.-ostatní	364	3	6	9
Ohrožení pod vl. náv. l., opilství	9 661	0	24	24
Zanedbání povinné výživy	14 209	0	2	2
Týrání zvířat	82	2	1	3
Šíření poplašné zprávy	209	9	11	20
Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny	33	1	2	3
Podpora a propagace hnutí	79	0	3	3
Ostatní trestná činnost	2 812	24	55	77
Zbývající kriminalita celkem:	34 434	49	150	197
Krádež	491	0	5	5
Pošk. cizí věci	7	1	0	1
Ochrana měny	2 036	5	62	66
Zpronevěra	2 661	0	1	1
Podvod	4 363	4	4	8
Neoprávněné držení plat. karty	7 844	32	120	148
Úplatkářství - podplácení	221	0	1	1
Poruš. autor. práva, k datab.a padělání díla	459	0	4	4
Pošk. a zneuž. záz. na nos. infor.	178	2	0	2
Pojistný podvod	376	0	1	1
Úvěrový podvod	3 125	1	0	1
Hospodářské činy celkem:	27 633	45	198	238
Obecná kriminalita celkem:	242 449	1 369	4 365	5 528
CELKOVÁ KRIMINALITA:	304 528	1 463	4 713	5 963

Příloha č. 2

Dolní hranice trestní odpovědnosti u mladistvých ve vybraných evropských státech

Název státu	Počátek trestní odpovědnosti
Belgické království	18 (16*)
Česká republika	15
Dánské království	15
Finská republika	15
Francouzská republika	13
Italská republika	14
Norské království	15
Nizozemské království	12
Polská republika	17 (13**)
Portugalská republika	16 (12****)
Rakouská republika	14
Řecká republika	13
Slovenská republika	14
Slovinská republika	14
Spojené království Velké Británie (Anglie a Wales)	10
Spolková republika Německo	14
Španělské království	14
Švédské království	15
Švýcarská konfederace	10
Turecká republika	11

* V Belgickém království lze věkovou hranici snížit na 16 let, a to ve dvou případech. Jednak u trestných činů v dopravě, či v případech kvalifikovaného ublížení na zdraví může soud pro mládež rozhodnout podle ustanovení trestního práva pro dospělé, jednak v případech, kdy se opatření určená mladistvým zdají být neadekvátní z důvodu osobního charakteru pachatele.

** Řízení v Polsku může být zahájeno i vůči mladistvým od 13 do 17 let z důvodu spáchání trestného jednání, přičemž jim mohou být nařízena pouze výchovná a nápravná opatření.

*** V Portugalsku je hranice trestní odpovědnosti stanovena na 16 let, avšak systém trestního práva nad mládeží je možno využít i pro mladistvé mezi 12. – 16. rokem. Jedná se o princip tzv. výchovné intervence.

Zdroj: Krejčířková, Kateřina. Hranice trestní odpovědnosti mladistvých ve vybraných evropských zemích. Státní zastupitelství. 2008, roč. VI., č. 5.

Příloha č. 3

Statistika celkové kriminality spáchané v období od 1. 1. 2012 – 31. 12. 2012

Švýcarská konfederace

Trestné činy	celkem	Pohlaví		Věk		Národnost			
		Muži	Ženy	do15. let	od 15 let	Švýcaři	Cizinci		
							trvalý pobyt ve Švýcarsku	Azyl	trvalý pobyt v cizině
Celkem	14044	11124	2920	2838	11206	9717	3031	566	599
Krádež ke spotřebě	794	709	85	114	680	499	226	44	16
Řízení bez řidičského oprávnění	1080	984	96	191	889	759	252	38	23
Užívání omamných látek	4266	3682	584	294	3972	3 425	645	118	60
Obchod s omamnými látkami	515	460	55	41	474	361	94	25	29
Prosté ublížení na zdraví	550	476	74	102	448	313	195	36	2
Násilí	604	487	117	172	432	364	210	23	4
Krádež	3400	2045	1355	1071	2329	1 971	871	230	262
Loupež	248	233	15	20	228	140	85	19	2
Poškození věci	1842	1626	216	444	1398	1 231	426	70	94
Podílnictví	169	142	27	33	136	93	43	14	12
Vyhrožování	320	258	62	82	238	200	98	14	4
Omezení osobní svobody	967	810	157	210	757	545	244	73	86
Sexuální obchod s dětmi	66	65	1	31	35	48	14	2	2
Sexuální zeužívání	63	62	1	30	33	38	22	2	1
Žhářství	189	176	13	107	82	147	37	3	1

Resume

„The issue of juvenile criminal justice“

Diese Diplomarbeit beschäftigt sich mit dem Jugendstrafrecht. Sie stellt das Schweizer Rechtssystem, seine grundlegenden Aspekte und Methoden der Bestrafung Schweizer Straftäter vor.

Das erste Kapitel behandelt ausschliesslich die tschechische Gesetzgebung, beschreibt die Konstruktion des Gesetzes über die Haftung für rechtswidrige Handlungen Jugendlicher und Jugendstrafrechtverantwortung bis 18 Jahre und ihre Strafe für eine begangene Straftat. Das tschechische Recht unterteilt die Sanktionen in Bildungs-, Schutz- und Strafmaßnahmen. Hier gibt es eine Vielzahl von Massnahmen, die angeordnet werden können, angefangen bei einer Verwarnung mit Weisung bis hin zur Haft. Das tschechische Gesetz kennt im Jugendstrafrecht nicht den Begriff der Straftat, sondern nur den des Verschuldens. Das Tschechische Gesetz enthält jedoch auch Bestimmungen für Strafverfahren für Jugendliche.

Das zweite Kapitel ist der schweizerischen Gesetzgebung gewidmet. Akt I wurde von mir erstmals ins Tschechische übersetzt und beschreibt die Bedingungen im Jugendstrafrecht für die Haftung bei rechtswidrigen Handlungen und die Schweizer Methoden der Bestrafung. Die Einzigartigkeit der Schweizer Verordnung besteht im Alter der Strafmündigkeit, das auf das 10. Lebensjahr festgelegt ist. Die Schweiz teilt die Strafen für Verbrechen in Schutzmassnahmen und Strafen. Das Jugendstrafgesetz ist nicht so detailliert, legt aber mehr Wert auf individuelle Auswertung und Beurteilung des jeweiligen Einzelfalls und bietet spezifische Sanktionen, um auf die Bedürfnisse des Jugendlichen zu reagieren. Das Schweizer Gesetz regelt Strafverfahren im Jugendstrafrecht in einem besonderen Gesetz – der Jugendstrafprozessordnung.

Beide Gesetze sind im Subsidiaritätsverhältnis zur Gesetzgebung nach dem Strafgesetzbuch. Das letzte Kapitel vergleicht beide Rechtsvorschriften und bewertet sie. Die Gesetze sind sehr ähnlich zu einander und enthalten vergleichbare Institutionen und Strafen. Sie unterscheiden sich in der Altersgrenze der strafrechtlichen Verantwortlichkeit, im individualisierten Ansatz des schweizerischen Gesetzes und in den härteren Strafen des tschechischen Rechts.

Klíčová slova; Key words

Klíčová slova:

Soudnictví v trestních věcech mladistvých

Mladiství

Trestání

Key words:

Juvenile criminal Justice

Youth

Punishment